

STAN BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO MIASTA RZESZOWA I POWIATU RZESZOWSKIEGO W 2023 ROKU

POWIATOWA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W RZESZOWIE
35-040 Rzeszów ul. Dąbrowskiego 79a
www.psserzeszow.pl
e-mail: psse.rzeszow@sanepid.gov.pl

Raport o stanie sanitarnym jest dokumentem podsumowującym szeroki zakres działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w obszarze nadzoru, mającego na celu utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa, w obrębie zdrowia publicznego, mieszkańców miasta Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego.

Powstał w oparciu o dane epidemiologiczne zebrane w trakcie kontroli sanitarnych realizowanych przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie, obrazujące najczęstsze zagrożenia zdrowotne występujące w naszym regionie w roku 2023 w aspekcie zadań z zakresu epidemiologii, higieny żywności i żywienia, higieny komunalnej, higieny środowiska pracy i edukacji. Zawiera również informacje nt. oświaty, profilaktyki i promocji zdrowia, które to kierunki są jednymi z najważniejszych w działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Rok 2023, po zakończeniu obowiązywania na terenie Polski stanu epidemii związanego z COVID-19 i powrotem do pełnowymiarowego planu realizacji zadań nadzorowych we wszystkich obszarach naszej działalności był także kontynuacją zagadnień związanych z wojną na Ukrainie, a co za tym idzie, opanowaniem zagrożeń związanych ze zwiększoną migracją osób z terenów zagrożonych do naszego miasta i powiatu.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie, w nieprzerwany sposób, służy mieszkańcom regionu realizując działania mające wymierny, bezpośredni wpływ na utrzymanie pożądanego poziomu bezpieczeństwa i ochrony przed zagrożeniami istotnymi z punktu widzenia zdrowia publicznego.

W roku 2023 istotnym wyzwaniem, wymagającym dużego zaangażowania pracowników stacji, była realizacja inwestycji i zakupów w ramach projektu dofinansowanego z Funduszy Europejskich pt. „Wzmocnienie nadzoru sanitarno-epidemiologicznego Polski” (Projekt POWR.07.01.00-00-0008/22) w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa VII: „Wsparcie REACT-EU dla obszaru zdrowia”. Zrealizowane zadania przyczyniły się do modernizacji infrastruktury i wyposażenia stacji oraz polepszenia warunków pracy.

Celem powstania raportu jest coroczne przedstawienie rzetelnej i kompleksowej analizy stanu sanitarnego naszego regionu, która może posłużyć jako materiał do dalszych prac służących rozwojowi działań, na rzecz utrzymania bezpiecznego poziomu ochrony zdrowia, poprzez prowadzenie szeroko zakrojonych działań w zakresie profilaktyki i nadzoru sanitarnego realizowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak również inne podmioty działające w obszarze szeroko pojętej ochrony zdrowia.

Jaromir Ślącza
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Rzeszowie

Spis treści

Oddział Epidemiologii	4
Oddział Higieny Żywności i Żywienia.....	39
Oddział Higieny Pracy.....	62
Oddział Higieny Komunalnej.....	77
Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży.....	94
Sekcja Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego.....	106
Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia.....	118
System Jakości.....	136
Kadry i Finanse.....	140

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII

Działania Oddziału Epidemiologii ukierunkowane są na zapobieganie oraz zwalczanie zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi - skupione są w trzech głównych obszarach tematycznych obejmujących bezpieczeństwo świadczeń zdrowotnych, choroby zakaźne u ludzi oraz profilaktykę tych chorób:

I. NADZÓR SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNY NAD OBIEKTAMI, W KTÓRYCH UDZIELANE SĄ ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

II. NADZÓR EPIDEMIOLOGICZNY NAD CHOROBIAMI ZAKAŹNYMI I ZAKAŻENIAMI

III. NADZÓR NAD SZCZEPIENIAMI OCHRONNYMI

Oddział Epidemiologii realizuje swoje zadania w oparciu o przepisy *ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej*, przepisy *ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* oraz akty wykonawcze do tej ustawy.

NADZÓR SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNY NAD OBIEKTAMI, W KTÓRYCH UDZIELANE SĄ ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

Działalność lecznicza to udzielanie świadczeń zdrowotnych. Zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* tego typu działalność może polegać na udzielaniu stacjonarnych świadczeń zdrowotnych (szpitalnych lub innych niż szpitalne) albo ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych.

Obiekty pod nadzorem PPIS w Rzeszowie w 2023 r. udzielające świadczeń zdrowotnych

994

Podmioty udzielające
stacjonarnych świadczeń zdrowotnych

40

Podmioty udzielające
ambulatoryjnych świadczeń
zdrowotnych

954

szpitale – 19
(w tym 8 szpitali
jednodniowych)

inne niż szpitale - 21
(w tym: 10 zakładów opiekuńczo –
leczniczych, 2 zakłady pielęgnacyjno –
opiekuńcze, 4 zakłady rehabilitacji leczniczej,
4 hospicja, 1 stacjonarny ośrodek leczenia
uzależnień)

przychodnie, ośrodki zdrowia,
poradnie, laboratoria medyczne, ośrodki
rehabilitacyjne, inne – 558

praktyki zawodowe lekarzy,
pielęgniarek, położnych - 396

W 2023 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie pełnił nadzór nad 994 podmiotami, w których była wykonywana działalność lecznicza, w tym nad 598 podmiotami leczniczymi oraz nad 396 praktykami zawodowymi.

Fot. Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie (źródło: <https://szpital.rzeszow.pl/nasz-szpital>)

W sumie w roku 2023 skontrolowano 461 nadzorowanych podmiotów, w tym 36 podmiotów, w których udzielane są stacjonarne świadczenia zdrowotne, 355 podmiotów leczniczych, w których udzielane są ambulatoryjne świadczenia zdrowotne oraz 70 praktyk zawodowych.

Podczas kontroli sprawdzano stan sanitarno-higieniczny i techniczny pomieszczeń i urządzeń podmiotu, postępowanie ze sprzętem medycznym oraz z narzędziami wielokrotnego i jednorazowego użytku, postępowanie z odpadami medycznymi w miejscu wytwarzania, postępowanie z brudną i czystą bielizną, wyposażenie w środki ochrony osobistej i preparaty dezynfekcyjne. Sprawdzano również, czy kontrolowany opracował, wdrożył i nadzoruje procedury w zakresie zapobiegania szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych podczas udzielania świadczeń zdrowotnych oraz czy prowadzi w tym zakresie kontrolę wewnętrzną. Ponadto w szpitalach dokonano oceny funkcjonowania podmiotu w zakresie systemu kontroli zakażeń szpitalnych.

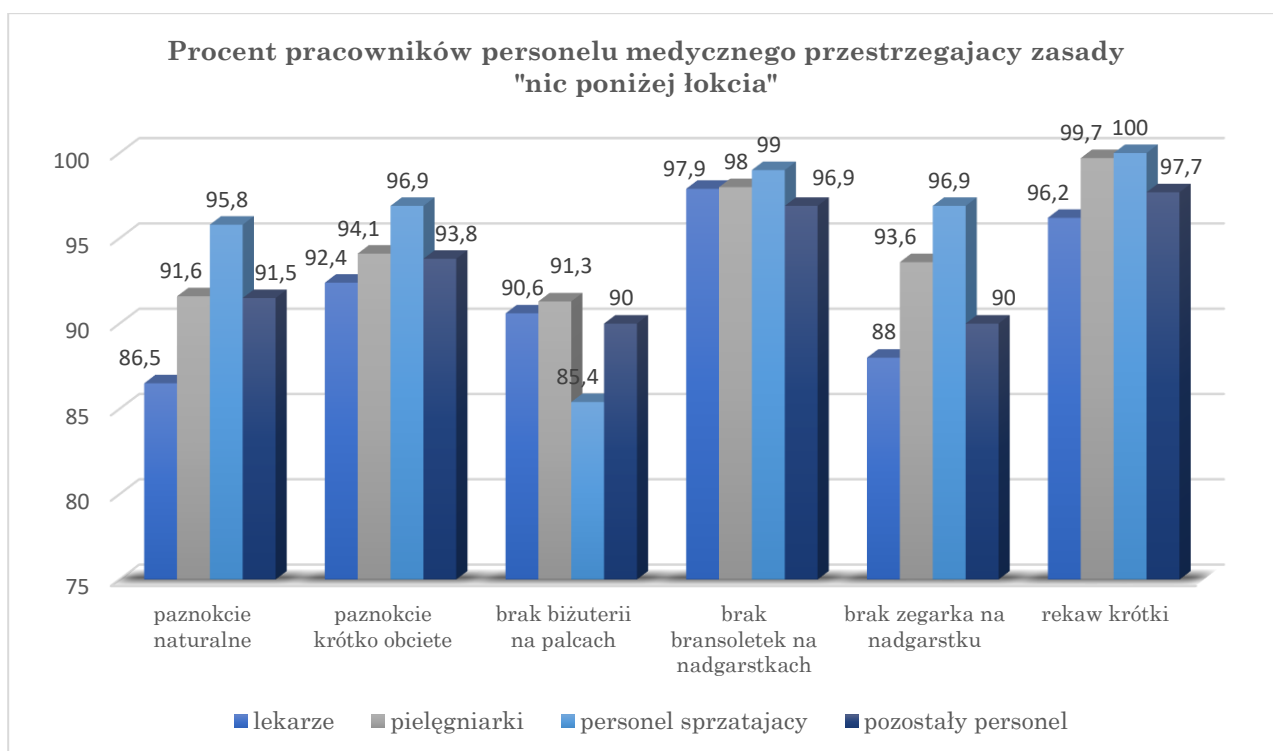
Podczas kontroli 8 podmiotów leczniczych, w których udzielane są świadczenia zdrowotne szpitalne dokonano oceny wdrożenia obowiązującej w szpitalu procedury higieny rąk, jako jednego z najważniejszych aspektów kontroli nad zakażeniami szpitalnymi – w sposób szczególny zwrócono uwagę na przestrzeganie przez personel medyczny (lekarzy, pielęgniarki, położne, ratowników medycznych, rehabilitantów, personel sprzątający oddziały/kliniki) zasady „nic poniżej łokcia”. Ocenie poddano w sumie 959 pracowników szpitali. Zestawienie łącznej oceny przestrzegania przez personel medyczny zasady „nic poniżej łokcia” w szpitalach na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego przedstawione jest w tabelach i na wykresach poniżej:

Tab. Ocena przestrzegania procedury higieny rąk w kontrolowanych w 2023 r. szpitalach na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego.

Obszar oceniany	Łączna liczba personelu poddanego ocenie – 959 osób	
	Liczba osób z personelu z oceną pozytywną	Odsetek osób z personelu z oceną pozytywną
1.Paznokcie naturalne	865	91%
2.Paznokcie krótko obcięte	899	94%
3.Brak biżuterii na palcach	866	90%
4.Brak bransoletek na nadgarstkach	939	98%
5.Brak zegarka na nadgarstku	877	91%
6.Rękaw krótki	942	98%

W sumie skontrolowano 341 lekarzy, 392 pielęgniarki, 96 osób z personelu sprząającego oraz 130 osób z pozostałego personelu medycznego. Analiza powyższych tabel oraz spostrzeżenia poczynione podczas kontroli szpitali pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków:

- we wszystkich grupach, za wyjątkiem personelu sprząającego najwięcej osób nie stosuje się do zasady noszenia paznokci krótko obciętych, z naturalną płytką paznokciową oraz pracy przy pacjencie bez pierścionków na palcach i zegarka na nadgarstku;
- biorąc pod uwagę fakt (zauważalny podczas kontroli), że w grupie lekarzy jest więcej mężczyzn niż w grupie pielęgniarek, a mężczyźni z reguły nie noszą paznokci długich i pomalowanych oraz rzadziej noszą biżuterię na palcach, można stwierdzić, że odsetek lekarek noszących paznokcie długie i pomalowane oraz noszących pierścionki i zegarek jest znacznie wyższy niż w przypadku pielęgniarek;
- w grupie personelu sprząającego najczęściej stwierdzano obecność obrączek na palcach dłoni;
- oddziały/kliniki, w których pielęgniarka oddziałowa i lekarz kierujący oddziałem/kliniką sami przestrzegają zasady „nic poniżej łokcia” i zwracają podwładnym uwagę w tym zakresie, uzyskiwały znacznie lepszą ocenę, niż jednostki, w których personel kierowniczy tej zasady sam nie przestrzega, nie dając przykładu podwładnym i nie kładąc nacisku na to zagadnienie.

Podczas dokonywania oceny wdrożenia i przestrzegania procedury higieny rąk przeprowadzano rozmowy z personelem medycznym oraz wydawano pouczenia. Ponadto podczas omówienia kontroli z kadrą zarządzającą szpitala każdorazowo przedstawiano wyniki oceny (omawiano ocenę zarówno łączną, jak i jednostkową w stosunku do każdego oddziału/kliniki) oraz informowano o konieczności ponownego przeszkolenia personelu z obowiązującej w szpitalu procedury, zwrócenia personelowi medycznemu szczególnej uwagi na ten aspekt w kontroli zakażeń szpitalnych oraz wzmoczenia w tym zakresie kontroli wewnętrznej.

Podczas kontroli przeprowadzonych w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego siedmiu podmiotów leczniczych stwierdzono nieprawidłowości natury sanitarno-technicznej, po których wszczęte zostały wobec Kontrolowanych postępowania administracyjne w celu usunięcia uchybień. W dwóch przypadkach praktyk zawodowych nałożono na kontrolowanych grzywny w drodze mandatu karnego oraz wydano nakaz zaprzestania udzielania świadczeń zdrowotnych w gabinecie do czasu poprawy jego stanu sanitarnego i wykonania nałożonych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie obowiązków.

Ponadto w 2023 roku przeprowadzono 42 kontrole poza planem pracy – były to kontrole sprawdzające wykonanie zaleceń pokontrolnych oraz obowiązków nałożonych decyzjami tut. Inspektora Sanitarnego oraz kontrole tematyczne dotyczące m. in. wystąpienia w oddziałach szpitalnych ognisk epidemicznych.

Na dzień 31.12.2023 r. toczą się postępowania administracyjne w stosunku do siedmiu podmiotów leczniczych nadzorowanych przez PPIS w Rzeszowie.

Ogniska epidemiczne i zakażenia szpitalne

Zakażenia szpitalne inaczej zakładowe, są jednym z najpoważniejszych problemów współczesnej medycyny, ponieważ dotyczą chorych osłabionych chorobą podstawową, a drobnoustroje odpowiedzialne za ich wystąpienie to zazwyczaj szczepy wielolekooporne, wyselekcjonowane w wyniku ciągłej presji antybiotykowej. Zakażenia szpitalne mogą występować jako pojedyncze przypadki infekcji lub w postaci tzw. ognisk epidemicznych.

Obowiązek zgłaszania do Państwowej Inspekcji Sanitarnej wystąpienia ogniska epidemicznego w jednostce organizacyjnej szpitala został określony w *rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23.12.2011 r. w sprawie listy czynników alarmowych, rejestrów zakażeń szpitalnych oraz raportów o bieżącej sytuacji epidemiologicznej szpitala*.

W roku 2023 do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie wpłynęły ze czterech szpitali z terenu Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego zgłoszenia dotyczące 20 ognisk epidemicznych wywołanych przez następujące biologiczne czynniki chorobotwórcze:

- wirus SARS-CoV-2 – 13 ognisk,
- *Clostridioides difficile* – 2 ogniska,
- *Acinetobacter baumannii* OXA-48 – 1 ognisko,
- *Klebsiella pneumoniae* OXA-48, NDM – 1 ognisko,
- *Klebsiella pneumoniae* NDM/MBL/OXA-48/KPC – 1 ognisko,
- *Klebsiella pneumoniae* MBL/OXA-48 – 1 ognisko,
- Norowirus – 1 ognisko.

W sumie w ogniskach potwierdzono zakażenia wśród 129 osób, w tym u 127 pacjentów oraz 2 osób z personelu podmiotu leczniczego.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie przez cały 2023 r. współpracował z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych, szczególnie z pielęgniarkami epidemiologicznymi jako ich reprezentantami, w zakresie podejmowania działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych podczas udzielania świadczeń zdrowotnych, w tym również przy wygaszaniu ognisk epidemicznych w klinikach/oddziałach.

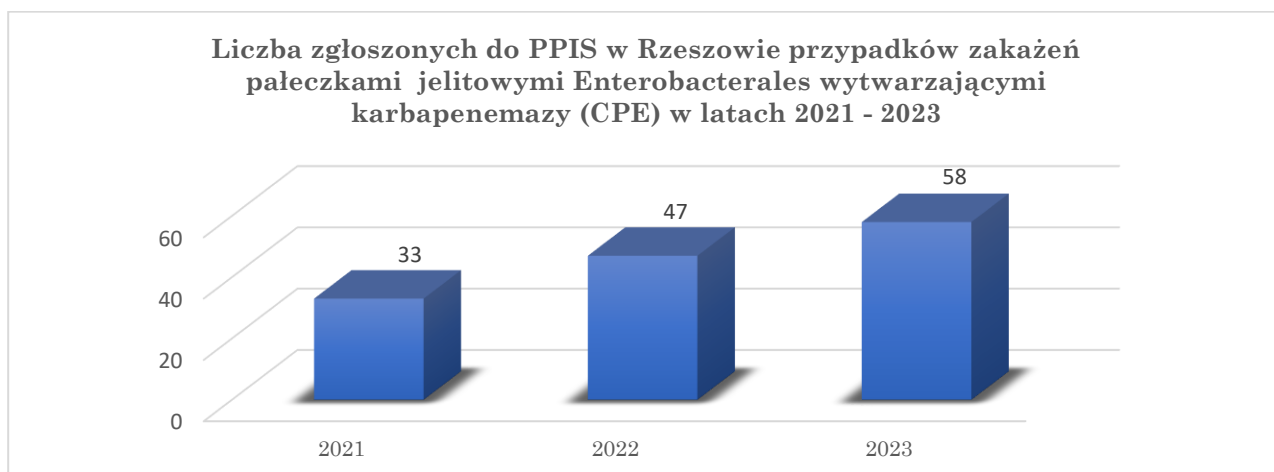

Bakterie wielolekooporne

Oporność bakterii na antybiotyki stanowi poważny problem zdrowia publicznego na całym świecie i wyzwanie dla współczesnej medycyny. WHO umieściła lekooporność drobnoustrojów na liście 10 najważniejszych problemów zdrowotnych ludzkości. Wzrost oporności jest szczególnie istotny wśród pałeczek Gram-ujemnych takich jak *Enterobacteriaceae*, uważanych ostatnio za jedną z najważniejszych grup patogenów człowieka. Są one szczególnie niebezpieczne ze względu na zdolność wytwarzania karbapenemaz (CPE) – enzymów wykluczających terapię antybiotykami z grupy karbapenemów, uznawanych dotychczas za „leki ostatniej szansy”. Monitorowanie występowania zakażeń tymi bakteriami w placówkach ochrony zdrowia jest jednym z zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowanym przy współpracy z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych.

W roku 2023 r. do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie wpłynęły zgłoszenia z 58 rozpoznanych przypadków zakażenia pałeczkami jelitowymi *Enterobacterales* wytwarzającymi karbapenemazy (CPE) w szczególności *Klebsiella Pneumoniae* NDM, KPC, OXA-48. Jest to o 11 przypadków więcej niż w roku 2022. Rozprzestrzenianie się szczepów CPE wynika między innymi z nadmiernego stosowania antybiotyków, zarówno w leczeniu szpitalnym, jak i w ambulatoryjnym, a także w rolnictwie i weterynarii.

W każdym przypadku wykrycia szczepu *Enterobacterales* produkującego karbapenemazy (CPE) prowadzone jest dochodzenie epidemiologiczne. Powyższe działania mają na celu weryfikację wdrożonej przez placówki medyczne procedury mającej zapobiegać rozprzestrzenianiu szczepów wielolekoopornych wytwarzających karbapenemazy oraz zapobieganiu antybiotykkooporności. Tylko skuteczne wdrażanie procedur zapobiegania zakażeniom szpitalnym umożliwi skuteczne ograniczenie występowania zakażeń szpitalnych.

NADZÓR EPIDEMIOLOGICZNY NAD CHOROBIAMI ZAKAŹNYMI I ZAKAŻENIAMI

Przepisy rozdziału 6 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi regulują sposób postępowania w przypadku podejrzenia lub rozpoznania zakażenia/choroby zakaźnej u ludzi lub zgonu z ich powodu. Ustawa ta jednocześnie wskazuje, jakie choroby zakaźne i zakażenia podlegają zgłoszeniu do Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Nadzór epidemiologiczny nad chorobami zakaźnymi i zakażeniami w Polsce oparty jest na:

- systematycznym gromadzeniu i analizowaniu informacji o zachorowaniach,
- bieżącym monitorowaniu sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych i pasożytniczych,
- dokonywaniu ocen i analiz sytuacji epidemiologicznej,
- opracowywaniu ognisk chorób zakaźnych,
- przeprowadzaniu dochodzeń epidemiologicznych mających na celu ustalenie i likwidację źródła oraz przecięcie dróg szerzenia się zakażenia.

Powyższe działania podejmowane są w celu zapewnienia stabilnej sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób zakaźnych, ale również monitorowanie zagrożeń epidemicznych mogących mieć wpływ na zdrowie publiczne w skali krajowej oraz międzynarodowej.

Dane z dochodzeń i wywiadów epidemiologicznych wprowadzane i opracowywane są elektronicznym systemie Epibaza, który jest skoordynowany z systemem Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC).

Dane dotyczące zachorowań na choroby zakaźne podlegające zgłoszeniu do Państwowej Inspekcji Sanitarnej zbierane są w sprawozdaniach statystycznych w okresach dwutygodniowych, kwartalnych oraz rocznych.

Nadzór nad grypą

Grypa to ostra choroba zakaźna wywoływana przez wirus grypy, który atakuje drogi oddechowe. Po jej przebyciu, organizm nabywa odporność, lecz jest ona krótkotrwała, dlatego na grypę można chorować wiele razy. Rozprzestrzenia się drogą kropelkową, czyli podczas kichania, kaszlu czy nawet mówienia, a czynnikiem ją wywołującym jest wirus grypy typu A, B lub C. Okres wylegania wynosi średnio 2 dni. Do najczęstszych objawów zalicza się: gorączkę, ból mięśni i głowy, osłabienie, dreszcze, katar, kaszel i ból gardła. W całej Polsce rejestruje się od kilkuset tysięcy do kilku milionów zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę w zależności od okresu, jednakże ich największa liczba w głównej mierze przypada na okres styczeń – marzec.

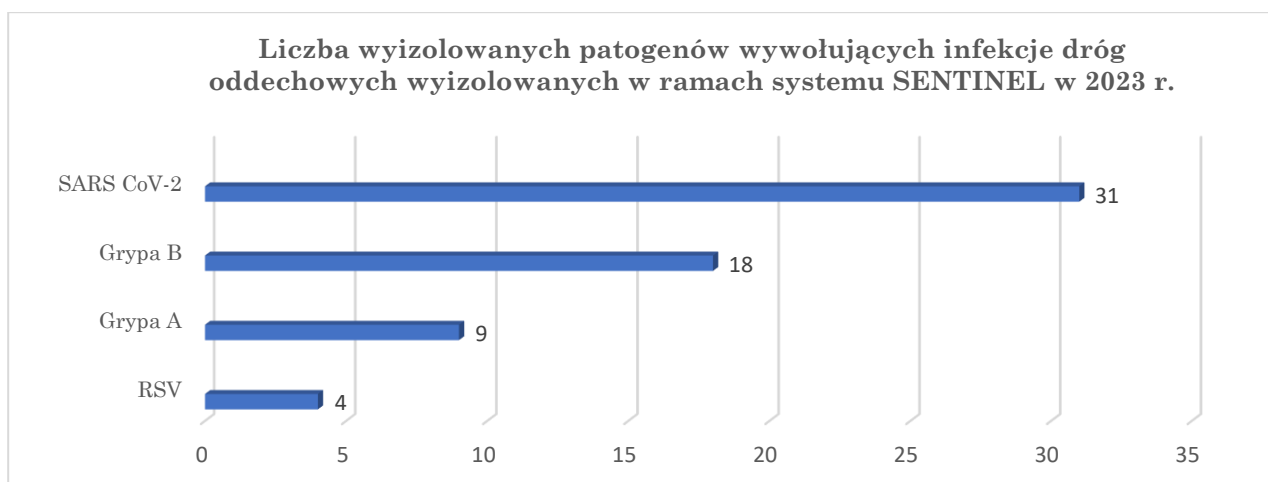
Na podstawie tygodniowych meldunków o zachorowaniach i podejrzaniach zachorowań na grypę MZ-55 przekazywanych do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie przez podmioty udzielające ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych, zarejestrowano w I kwartale 2023 r. 13 678 zachorowań oraz podejrzeń zachorowań na grypę (152 osoby zostały skierowane do szpitala), natomiast w II kwartale 2023 r. odnotowano 2 765 przypadków zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę (20 osób zostało skierowanych do szpitala).

W związku z nowelizacją Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na 2023 r., z dniem 7 lipca 2023 r. zniesiono obowiązek składania przez placówki medyczne do PIS wyżej wymienionych meldunków. Od marca 2023 r. wprowadzono natomiast obowiązek zgłaszania do Państwowej Inspekcji Sanitarnej zachorowań na grypę potwierdzonych dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego – dotychczas obowiązek zgłaszania zachorowań na grypę dotyczył wyłącznie grypy potwierdzonej dodatnim wynikiem badania molekularnego.

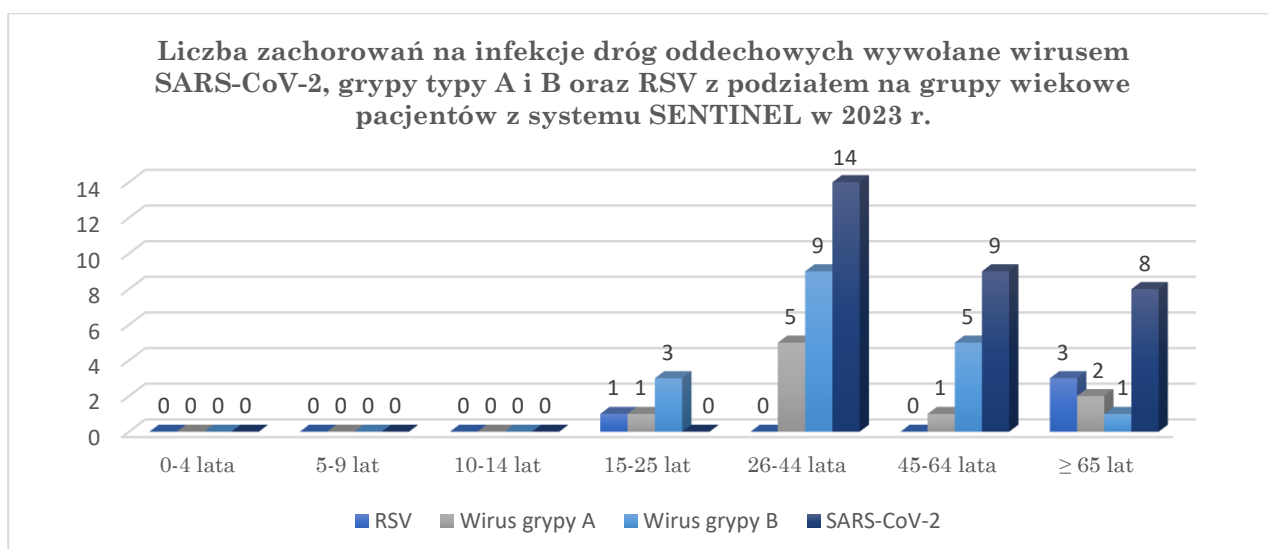
Od 1.03.2023 r. do 31.12.2023 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie zarejestrował 441 przypadków zachorowań na grypę, która została potwierdzona szybkim testem antygenowym (23 osoby były hospitalizowane) oraz 105 przypadków zachorowań na grypę potwierdzoną badaniem PCR (60 osób było hospitalizowanych). Z ogólnej liczby przypadków zachorowań na grypę w 2023 r. 43 przypadki dotyczyły dzieci w wieku 0-14 lat, w tym aż 40 dzieci było hospitalizowanych.

W Polsce prowadzony jest zintegrowany system nadzoru wirusologiczno-epidemiologicznego nad grypą SENTINEL. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w ramach tego systemu współpracuje z lekarzami z jednego podmiotu leczniczego. W przypadku, kiedy lekarz podejrzewa u pacjenta zachorowanie na grypę ma za zadanie pobrać od niego wymaz z gardła i nosa. Badania w celu potwierdzenia bądź wykluczenia grypy wykonywane są w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie metodami biologii molekularnej – przy okazji prowadzona jest również diagnostyka w kierunku innych patogenów wywołujących infekcje dróg oddechowych. Dane z nadzoru SENTINEL są raportowane w okresach tygodniowych i analizowane w Krajowym Ośrodku ds. Grypy w NIZP-PZH. Nadzór ma za zadanie w głównej mierze monitorowanie aktywności wirusów grypy, a także obserwację mutacji wirusa grypy.

W roku 2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie zarejestrował 174 przypadki osób, u których wykonano badanie w ramach programu SENTINEL. Dane epidemiologiczne wykazały: 31 przypadków zakażeń wirusem SARS-CoV-2, 18 przypadków zakażeń wirusem grypy B, 9 przypadków zakażeń wirusem grypy A oraz 4 przypadki zakażenia wirusem RSV.

Najliczniejszą grupą pacjentów badanych w ramach systemu SENTINEL w 2023 roku były osoby w wieku od 26 do 44 lat – wykres poniżej przedstawia rozkład zachorowań względem określonych wirusów z podziałem na poszczególne grupy wiekowe pacjentów:

Jedną z metod zapobiegania grypie są zalecane szczepienia ochronne. W związku z przesłankami epidemiologicznymi, klinicznymi i indywidualnymi szczepienia przeciw grypie zaleca się następującym grupom osób:

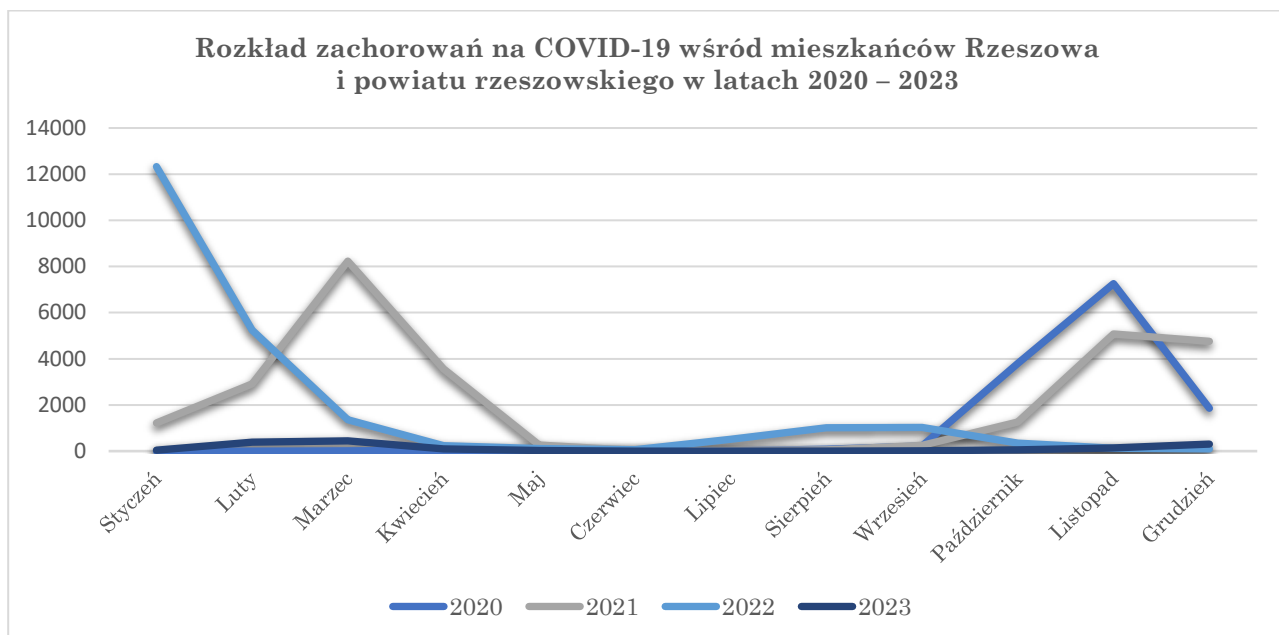
Nadzór nad COVID-19

W związku z korzystną i stabilną sytuacją epidemiologiczną dotyczącą zachorowań na COVID-19, z dniem 1 lipca 2023 r. w Polsce zniesiony został stan zagrożenia epidemicznego. Monitorowanie sytuacji w zakresie zakażeń wirusem SARS-CoV-2 odbywa się na podobnych zasadach, jak te, które dotyczą chorób zakaźnych podlegających obowiązkowi zgłaszania do Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Dodatkowo *rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 31 grudnia 2020 r. w sprawie metody zapobiegania COVID-19* nakłada na personel medyczny obowiązek rejestrowania w systemie teleinformatycznym sprzężonym z Systemem Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej wyników testów diagnostycznych w kierunku wirusa SARS-CoV-2 przeprowadzanych u pacjentów.

W 2023 roku odnotowano znaczący spadek liczby zachorowań na COVID-19 w stosunku do trzech ubiegłych lat. W sumie na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w 2023 roku zakażenie wirusem SARS-CoV-2 rozpoznano u 1516 osób z objawami chorobowymi ze strony układu oddechowego, z czego 117 osób było hospitalizowanych.

W 2023 roku kontynuowano współpracę z Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w zakresie pozyskiwania materiału diagnostycznego do sekwencjonowania genomu wirusa SARS-CoV-2, w celu monitorowania zmienności materiału genetycznego wirusa. W przypadku 71 próbek pochodzących od pacjentów z Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego wytypowano wariant Omikron. Innych wariantów nie wytypowano.

Zarejestrowano w roku 2023 w sumie 7 zgonów z powodu COVID-19 u pacjentów w wieku od 66 do 97 lat. Trzech pacjentów było obciążonych chorobami współistniejącymi.

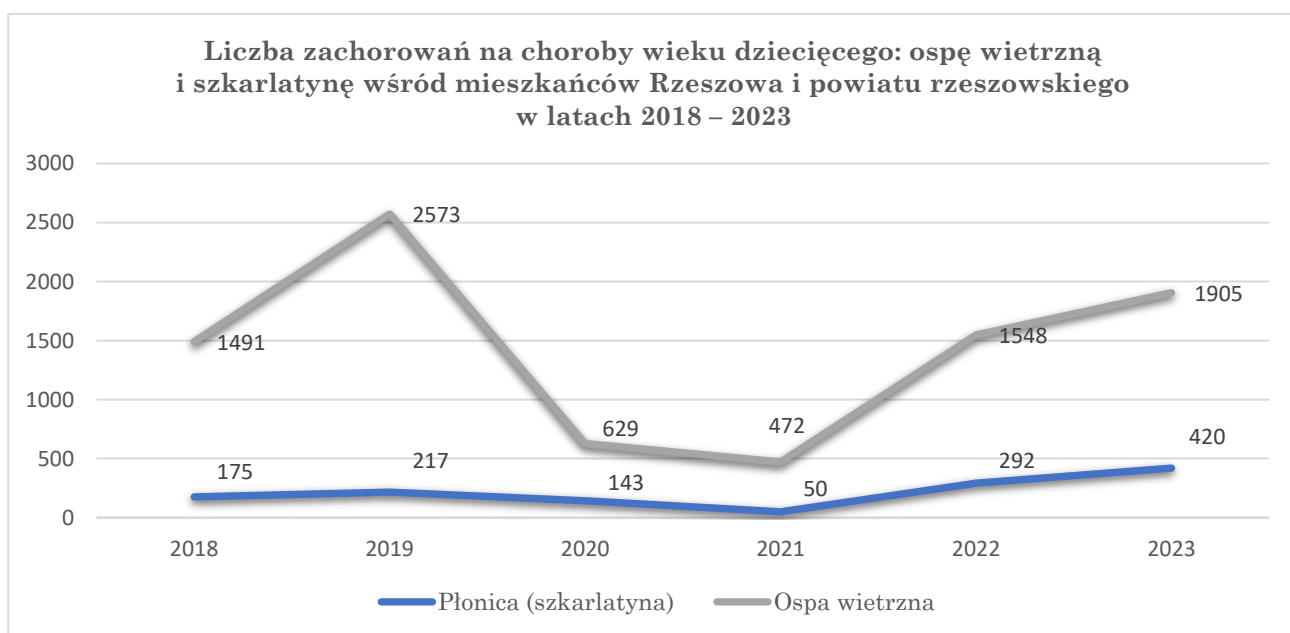

Nadzór nad chorobami zakaźnymi wieku dziecięcego

Do najczęstszych chorób zakaźnych wieku dziecięcego, które podlegają zgłoszeniu do Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* należą: ospa wietrzna, płonica (szkarlatyna), świnka (nagminne zapalenie przyusznicy), różyczka, odra.

W 2023 r. na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego nie notowano zachorowań na odrę, zarejestrowano natomiast 4 przypadki możliwe zachorowań na różyczkę (nie potwierdzonych badaniami) oraz 1 przypadek różyczki potwierdzonej badaniami laboratoryjnymi u osoby dorosłej. W przypadku świnki zarejestrowano 5 przypadków zachorowań, czyli o 7 przypadków mniej w roku 2022.

Najwięcej zachorowań na choroby zakaźne wieku dziecięcego zanotowano w przypadku ospy wietrznej i płonicy. Od 2021 roku obserwowany jest wzrost liczby zachorowań na te choroby.

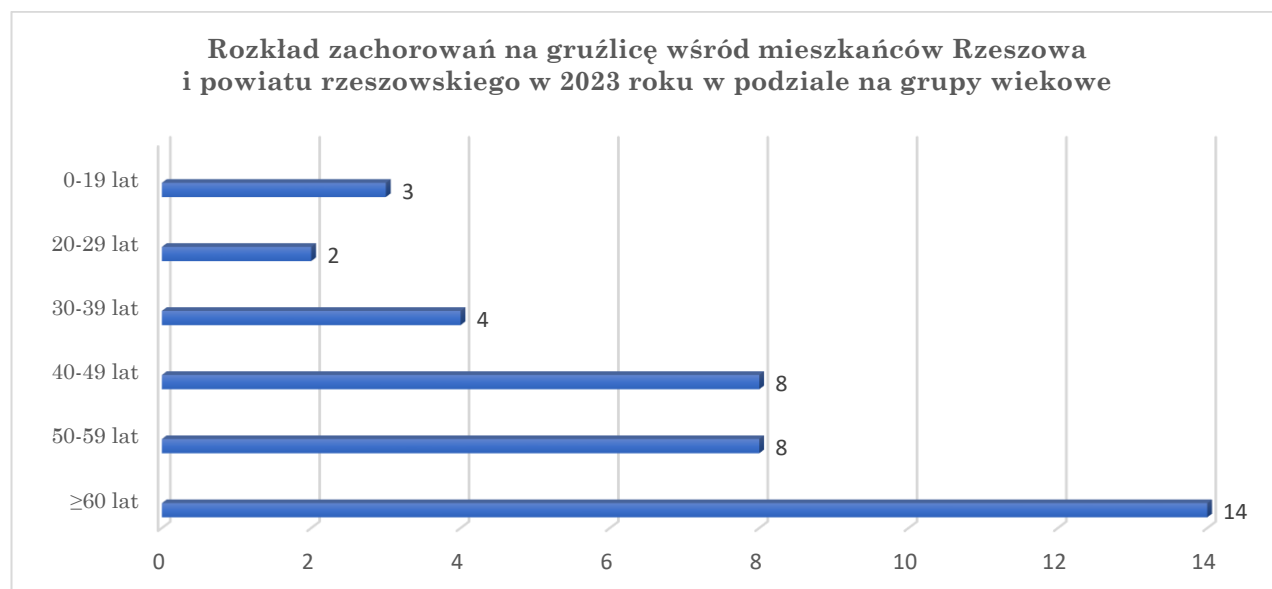
Nadzór nad gruźlicą

Gruźlica jest podstępna choroba wywołwana przez bakterie *Mycobacterium tuberculosis* zwaną potocznie prątkiem gruźlicy. Prątek atakuje najczęściej płuca, ale może zagrażać również innym narządom. Zakażenie szerzy się drogą kropelkową, źródłem zakażenia jest najczęściej osoba chora w okresie prątkowania. Gruźlica może rozwijać się w różnych narządach organizmu człowieka nawet przez kilka lat nie wywołując objawów chorobowych.

W 2023 roku zarejestrowano 39 zachorowań na gruźlicę wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, w tym: 18 zachorowań na gruźlicę płuc, 18 zachorowań na gruźlicę układu oddechowego, 1 zachorowanie na gruźlicze zapalenie opłucnej, 1 zachorowanie na gruźlicę układu moczowo – płciowego, 1 zachorowanie na gruźlicę obwodową limfadenopatia.

Analizując powyższy wykres niewątpliwie można wysnuć wniosek, że gruźlica nie jest chorobą zakaźną, która w Polsce byłaby w odwrocie, jak twierdzą niektórzy przeciwnicy obowiązkowych szczepień. Najliczniejszą grupą wiekową, w której rozpoznawane są zachorowania na gruźlicę to grupa 40+, ale zdarzają się zachorowania również wśród młodszych osób, w tym również u dzieci.

W przypadku zachorowań na gruźlicę płuc niezbędne jest objęcie nadzorem epidemiologicznym osób ze styczności. Osoby ze styczności z chorym w okresie prątkowania kwalifikuje się zgodnie z obowiązującymi wytycznymi Zakładu Epidemiologii i Organizacji Walki z Gruźlicą Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie do odpowiedniego kręgu. W pierwszym kręgu znajdują się osoby z najbliższego kontaktu, czyli domownicy osoby chorej oraz osoby, które miały z chorym częsty, dłuższy kontakt lub spędzały czas w zamkniętej przestrzeni tj. wspólne przebywanie w jednym pomieszczeniu, samochód. Drugi krąg stanowią kontakty okolicznościowe, czyli osoby często odwiedzające dom m.in. znajomi, krewni, koledzy lub koleżanki z pracy lub szkoły, osoby spędzające razem wolny czas. Trzeci krąg stanowią osoby, które mogły mieć sporadyczny kontakt z osobą chorą m.in. w szkole, w miejscu pracy, w domu pomocy społecznej itp. instytucjach.

Badanie osób ze styczności z osobą chorą na gruźlicę płuc (wyłączając sytuacje, w których doszło do krótkiej, ale bardzo intensywnej ekspozycji) jest uzasadnione, jeśli styczność z chorym z dodatnim wynikiem bakterioskopii płwociny trwała łącznie co najmniej 8 godzin natomiast jeśli dodatnie były tylko badania posiewów to co najmniej 40 godzin. Na mocy *ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* osoby, które miały styczność z chorymi na gruźlicę płuc w okresie prątkowania podlegają nadzorowi epidemiologicznemu, badaniu klinicznemu oraz badaniom diagnostycznym.

W 2023 r. nadzorem epidemiologicznym objęto 57 osób z najbliższego otoczenia chorych w okresie prątkowania (członkowie rodziny, współpracownicy), kierując ich do lekarza rodzinnego po poradę oraz niezbędną diagnostykę w kierunku gruźlicy.

Nadzór nad zakażeniami jelitowymi i ogniskami zatruc pokarmowych

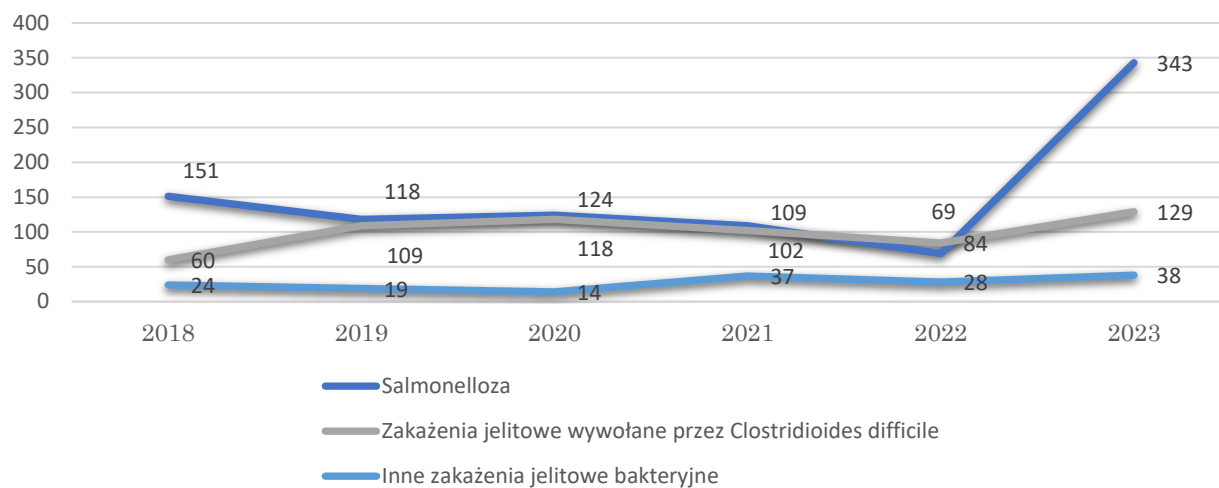
Zatrucia pokarmowe manifestujące się w postaci dolegliwości żołądkowo-jelitowych, mogą być wywołane czynnikami zakaźnymi o podłożu bakteryjnym, wirusowym lub pasożytniczym. Nośnikiem drobnoustrojów chorobotwórczych jest skażona żywność lub woda albo zakażenie może się szerzyć poprzez nieprzestrzeganie zasad higieny rąk.

Częstotliwość występowania chorób zakaźnych szerzących się przez skażoną żywność, stanowi istotny wskaźnik oceny poziomu higieny żywności i żywienia na wszystkich etapach jej przygotowania. Jest również wyznacznikiem poziomu higieny osobistej oraz higieny otoczenia danej społeczności. Do chorób przenoszonych drogą pokarmową zalicza się zarówno choroby odzwierzęce przenoszone przez żywność, które są najpowszechniejszą przyczyną zakażeń w tej grupie chorób, jak również choroby, które występują wyłącznie u człowieka takie jak zakażenia rotawirusowe, norowirusowe, wirusowe zapalenie wątroby typu A (wzw typu A).

W grupie rejestrowanych zachorowań na choroby układu pokarmowego w 2023 r. dominowały zachorowania na salmonellozę – 343 przypadki oraz biegunki i zapalenia żołądkowo-jelitowe o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu, gdzie rozpoznanie ma miejsce wyłącznie na podstawie objawów klinicznych lub badań laboratoryjnych, w których nie wyizolowano konkretnego drobnoustroju chorobotwórczego – 345 przypadków.

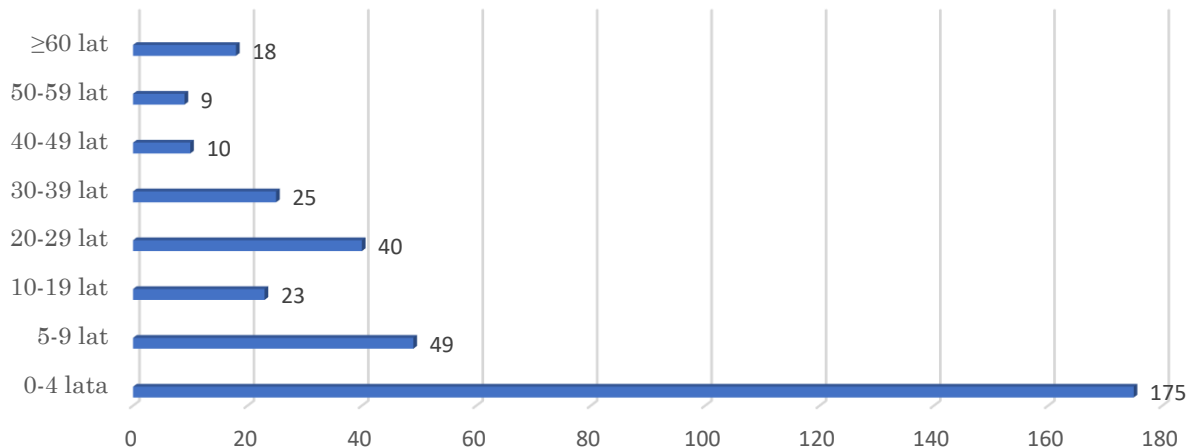
W przypadku salmonelloz zanotowano niemal pięciokrotny wzrost zachorowań w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Było to związane z wystąpieniem w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim w 2023 roku dziesięciu ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych o etiologii *Salmonella enteritidis*, w tym trzech dużych.

Rozkład zachorowań na bakteryjne zakażenia jelitowe wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w latach 2018 – 2023

Niemal 97% wszystkich zachorowań na salmonellozę stanowiły zakażenia serotypem *Salmonella Enteritidis*. W trzech przypadkach przyczyną zachorowania była *Salmonella Infantis* a w dwóch - *Salmonella Derby*. Zarejestrowano także pięć zachorowań na posocznicę o etiologii *Salmonella spp.* oraz jeden przypadek salmonellozy pozajelitowej, gdzie pałeczki *Salmonella* wyhodowano w płynie stawowym.

Liczba zachorowań na salmonellozę wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w 2023 roku według grup wiekowych

Najwięcej zachorowań na salmonellozę zarejestrowano w grupie najmłodszych dzieci, czego przyczyną było wystąpienie dużego ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego wśród dzieci przedszkolnych.

W roku 2023 zarejestrowano 90 przypadków nosicielstwa pałeczek *Salmonella*, tzn. przypadków, kiedy dodatniemu wynikowi badania w kierunku *Salmonella spp.* nie towarzyszyły objawy chorobowe. Tego typu sytuacje mają miejsce podczas wykonywania badań do celów sanitarno-epidemiologicznych, a nadzór w ten sposób prowadzony ma za zadanie zapobiec podejmowaniu pracy w kontakcie z żywnością osobom zakażonym, a tym samym ewentualnemu szerzeniu się zakażeń. W ponad 90% przyczyną nosicielstwa była *Salmonella Enteritidis*.

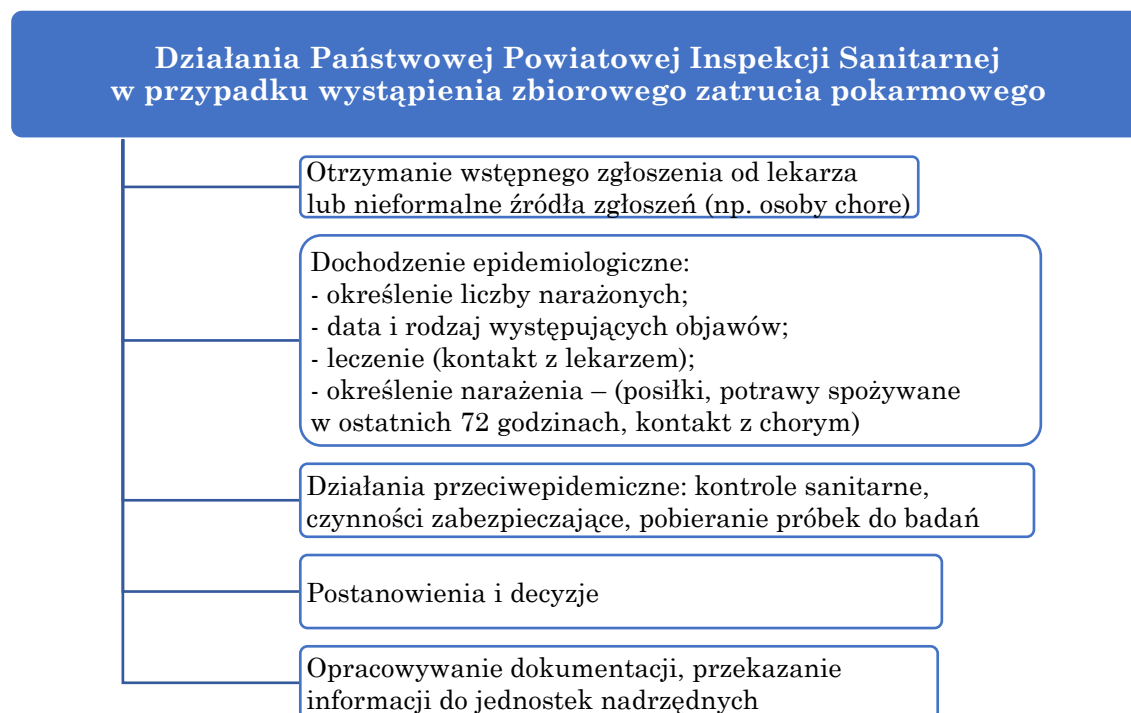

W porównaniu do lat wcześniejszych w 2023 r. zanotowano zwiększoną liczbę zakażeń enterotoksyczną bakterią *Escherichia coli*. Bakteria ta była przyczyną wystąpienia u 4 dzieci zespołu hemolityczno-mocznicowego (HUS) – zachorowania dotyczyły dwóch rodzin z Rzeszowa. Zachorowały w przybliżonym czasie dzieci w wieku 2 lat, 1 roku, 6 lat i 9 lat. : w jednej rodzinie 2-latek i 1-latek, w drugiej rodzinie 9-latek i 6-latek. Przeprowadzone dochodzenie epidemiologiczne nie pozwoliło na ustalenie nośnika zakażenia, ani powiązanie epidemiologiczne między rodzinami. W każdym z czterech przypadków zachorowań na HUS, konieczna była hospitalizacja dzieci w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie w Oddziale Nefrologii i Nadciśnienia Tętniczego w celu poddania dializom.

Wśród rejestrowanych wirusowych zakażeń jelitowych większość dotyczyła zakażeń o etiologii wirusowej, w których nie udało się wyizolować patogenu. Liczba zakażeń wywołanych przez rotawirusy w porównaniu do roku 2022 znacząco spadła.

Nadzór nad zgłaszanymi do Państwowej Inspekcji Sanitarnej przypadkami chorób zakaźnych przenoszonych drogą pokarmową oraz zakażeniami jelitowymi pozwala na monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w tym zakresie i sprawne reagowanie w przypadku wystąpienia lub podejrzenia wystąpienia ognisk zatruc pokarmowych.

Definicja ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego obejmuje wystąpienie w określonych warunkach dwóch lub więcej przypadków zachorowań ludzi na tę samą chorobę spowodowaną przez czynniki patogenne przenoszone drogą pokarmową i/lub zakażenia tym samym czynnikiem, lub wystąpienie sytuacji, w której obserwowana liczba przypadków zachorowań przekracza liczbę oczekiwaną i przypadki te są powiązane z jednym źródłem (pokarmu lub/i osobą chora) lub istnieje prawdopodobieństwo takiego związku.

Tab. Wykaz ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim w 2023 r.

L.p.	Nazwa/ miejsce ogniska	Czynnik etiologiczny	Osób narażo- nych	Osób chorych (w tym dzieci)	Osób hospitali- zowanych
1	Wólka Podleśna, dom prywatny	Salmonella enteritidis	7	6 (1)	1
2	Kawiarnia, Rzeszów	Salmonella enteritidis	59	45 (3)	8
3	Chrzczyny, Dom weselny/ restauracja Łowisko	Salmonella enteritidis	94	18 (10)	2
4	Przyjęcie weselne, Dom weselny/ restauracja Łowisko	Salmonella enteritidis	127	11 (4)	1
5	Lody z budki, Dom weselny/ restauracja Łowisko	Salmonella enteritidis	5	5 (3)	1
6	Wymiana uczniowska, Dom weselny/ restauracja Łowisko	Salmonella enteritidis	20	11 (1)	0
7	Przedszkola w Rzeszowie i okolicznych miejscowościach obsługiwane przez jedną firmę cateringową	Salmonella enteritidis	422	149 (141)	7
8	Kuchnia w szkole w Boguchwale	Salmonella enteritidis	240	7 (6)	0
9	Dom prywatny, Rzeszów	Salmonella enteritidis	4	2 (2)	2
10	Dom prywatny, Głogów Małopolski	Salmonella enteritidis	4	1 (1)	0
11	Wyjazd do Karpacza	WZW A	2	2 (0)	2
12	Dom prywatny, Rzeszów	E. coli (STEC/VTEC)	8	4 (4)	4
13	Oddział szpitalny, Rzeszów	Clostridioides difficile	26	3 (0)	0
14	Oddział szpitalny, Rzeszów	Clostridioides difficile	38	6 (0)	0
15	Oddział szpitalny, Rzeszów	Norovirus	18	4 (4)	0
16	Oddział szpitalny, Rzeszów	Norovirus	3	2 (2)	3
17	Dom prywatny, Rzeszów	nieustalony	3	3 (3)	0
18	Dom prywatny, Krasne	nieustalony	6	3 (1)	0
19	Krasne, dom prywatny	nieustalony	2	2 (0)	0
20	Dom prywatny, Strażów	nieustalony	6	6 (4)	0

W 2023 roku PPIS w Rzeszowie zarejestrował 19 ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, w których dochodzeniem epidemiologicznym objęto w sumie 553 osoby. Największe ogniska salmonellozy wystąpiły wśród klientów kawiarni w Rzeszowie, uczestników przyjęć okolicznościowych w restauracji w powiecie rzeszowskim oraz wśród dzieci z przedszkoli zlokalizowanych w Rzeszowie i w powiecie rzeszowskim obsługiwanych przez tę samą firmę cateringową.

Zbiorowe zatrucie pokarmowe wśród klientów restauracji w Rzeszowie

W dniu 31.05.2023 r. powzięto informację o podejrzeniu wystąpienia zbiorowego zatrucia pokarmowego związanego z kawiarnią w Rzeszowie, w której serwowano śniadania i lunchy, a głównym surowcem do przygotowywania potraw były jaja kurze

w różnej postaci. Podczas prowadzonego dochodzenia epidemiologicznego ustalono, że pierwsze objawy chorobowe u konsumentów zaczęły pojawiać się 27.05.2023 r. Była to biegunka, wymioty, gorączka, ból brzucha, dreszcze, ból mięśni, osłabienie. W toku prowadzonych działań przeciwepidemicznych nadzorem objęto 59 narażonych osób.

W sumie objawy chorobowe wystąpiły u 45 osób. Nasilone objawy chorobowe były przyczyną 8 hospitalizacji a w 6 przypadkach niezbędne było udzielenie pomocy doraźnej w ramach SOR bądź Izby Przyjęć. Badaniami laboratoryjnymi realizowanymi przez Laboratorium Diagnostyki Medycznej WSSE w Rzeszowie objęto 48 osób. U 29 osób potwierdzono zakażenie bakteriami *Salmonella enteritidis* w tym u 2 pracownic restauracji.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie wydał trzy decyzje administracyjne nakazujące powstrzymanie się od wykonywania prac w gastronomii do momentu uznania przez lekarza za osoby zdrowe mogące pracować z żywnością i mogące wchodzić do obszaru, w którym pracuje się z żywnością w jakimkolwiek charakterze – dot. 2 pracownic omawianej restauracji oraz 1 zakażonego bezobjawowo klienta restauracji pracującego zawodowo z żywnością.

Zbiorowe zatrucia pokarmowe wśród uczestników przyjęć okolicznościowych

W roku 2023 zgłoszono cztery ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego powiązane z jedną rodzinną firmą prowadzącą restaurację z salą bankietową oraz punkt sprzedaży lodów.

Pierwsze ognisko dotyczyło punktu sprzedaży lodów z automatu – 5-osobowa rodzina spożywała lody podczas majowego spaceru. Wszystkie osoby narażone miały objawy chorobowe, a jedno dziecko było hospitalizowane – u dwójki dzieci stwierdzono zakażenie *Salmonella enteritidis*.

Kolejne ognisko było związane z trzema imprezami okolicznościowymi zorganizowanymi w jednej sali bankietowej w tym samym czasie 4 czerwca 2023 r. Odnotowano 18 osób z objawami chorobowymi w tym 2 hospitalizowanych dzieci, u 15 narażonych stwierdzono zakażenie *Salmonella enteritidis*, w tym u 4 osób bez objawów chorobowych.

Trzecie ognisko związane było z weselem, które odbyło się w sali bankietowej w dniu 10 czerwca 2023 r. Zarejestrowano 11 osób z objawami chorobowymi, w tym 1 dziecko było hospitalizowane, u 8 osób stwierdzono zakażenie *Salmonella enteritidis*, w tym u 4 osób bez objawów chorobowych.

Czwarte ognisko dotyczyło posiłku dla grupy zorganizowanej, który został podany w sali bankietowej w dniu 12 czerwca 2023 r. Odnotowano u 11 osób spożywających posiłek objawy chorobowe, nikt nie był hospitalizowany, u 3 osób chorych stwierdzono zakażenie *Salmonella enteritidis*.

W toku dochodzenia epidemiologicznego ustalono, że personel nie wskazywał wystąpienia objawów chorobowych. Badaniom poddano 7 osób z personelu firmy. U dwóch osób w drugim cyklu badań sanitarno-epidemiologicznych stwierdzono zakażenie *Salmonella enteritidis*, w związku z czym PPIS w Rzeszowie wydał tym pracownikom decyzje nakazujące powstrzymanie się od pracy w kontakcie z żywnością do czasu uzyskania trzech ujemnych wyników badań kontrolnych. Ponadto została wydana decyzja nakazująca unieruchomienie restauracji oraz punktu sprzedaży lodów i podjęcie stosownych działań zapobiegawczych.

Zbiorowe zatrucie pokarmowe w przedszkolach

W sierpniu 2023 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie powziął podejrzenie wystąpienia ogniska salmonellozy wśród dzieci z przedszkoli zlokalizowanych na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego. Dochodzenie epidemiologiczne wykazało, że placówki, w których wystąpiły zachorowania wśród dzieci powiązane są jedną firmą cateringową, która dostarcza posiłki do przedszkoli i żłobków. Objęto nadzorem epidemiologicznym 355 dzieci, 69 osób z personelu pracującego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz 24 osoby z personelu firmy cateringowej.

Objawy chorobowe wystąpiły łącznie u 139 dzieci. Pierwsze zachorowania pojawiły się 21.07.2023 r., a ostatnie 11.08.2023 r. Zachorowania wywołane przez pałeczki *Salmonella Enteritidis* potwierdzono u 81 dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych.

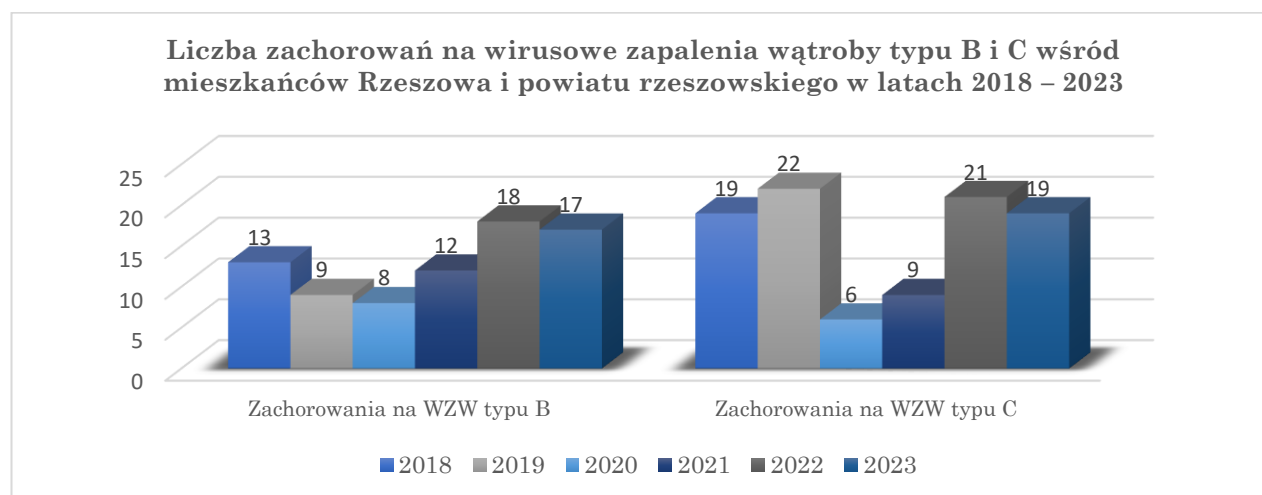
Objawy chorobowe wystąpiły u siedmiu osób z personelu przedszkoli, ale badania nie potwierdziły obecności w organizmie pracowników pałeczek chorobotwórczych *Salmonella spp.* U pracowników firmy cateringowej nie wystąpiły objawy chorobowe, każdy z pracowników został poddany minimum 4-krotnym badaniom bakteriologicznym – wszystkie wyniki dały wynik ujemny.

Nadzór nad wirusowymi zapaleniami typu B i C

Wirusowe zapalenia wątroby typu B i C (WZW typu B, WZW typu C) to choroby zakaźne wywołane przez odpowiednio wirus HBV i wirus HCV, w przebiegu których dochodzi do uszkodzenia wątroby. Zakażenia wirusami HBV i HCV mogą przez wiele lat przebiegać bezobjawowo. Osoba zakażona nie mając świadomości o tym, że jest nosicielem wirusa zapalenia wątroby i że wirus niszczy jej organizm, nie podejmuje odpowiedniego leczenia i może nieświadomie zarażać inne osoby z kontaktu. Stąd tak istotne jest regularne wykonywanie w tym kierunku diagnostyki laboratoryjnej i branie udziału w badaniach przesiewowych.

Główną drogą szerzenia się zakażenia wirusami wątroby typu B i C jest kontakt z zakażoną krwią (przy np. przerwaniu ciągłości skóry lub innych tkanek), ale do zakażenia może również dojść poprzez kontakt seksualny z osobą zakażoną, a w przypadku kobiet w ciąży ryzyko zakażenia dziecka jest realne podczas ciąży i porodu.

W roku 2023 w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim odnotowano 17 zachorowań na WZW typu B oraz 19 zachorowań na WZW typu C – liczba zachorowań na podobnym poziomie, jak w roku 2022.

Dzięki programom wykrywania zakażenia WZW bezpłatny dostęp do diagnostyki ma coraz więcej osób, prowadzone kampanie uświadamiają społeczeństwu zagrożenie dla zdrowia jakie niesie za sobą zakażenie tym wirusem. Przykładem takiego programu jest zorganizowany przez PZH „Pilotażowy program profilaktyki nowotworów wątroby poprzez wczesne wykrywanie przewlekłych zakażeń HCV i HBV u dorosłych mieszkańców Polski”, gdzie badania wykonywane są w poradniach podstawowej opieki zdrowotnej.

Tab. Formy profilaktyki wirusowego zapalenia wątroby typu B i C (źródło: watrobanieboli.pzh.gov.pl)

Formy profilaktyki	HBV	HCV
Szczepienia	✓	✗
Regularne badania przesiewowe	✓*	✓
Leczenie	✓	✓
Zasada jedna igła, jedna strzykawka, tylko jeden raz i jedna osoba	✓	✓

* Najlepszym środkiem zapobiegawczym jest szczepienie.

W latach 90-tych XX wieku w Polsce wprowadzono obowiązkowe szczepienia ochronne przeciwko WZW typu B (aktualnie szczepienie jest prowadzone w schemacie trzydawkowym, a pierwsza dawka powinna zostać podana przed wypisem noworodka ze szpitala). Poza dziećmi i młodzieżą do 19 roku życia, obowiązek szczepień przeciwko WZW typu B dotyczy również: uczniów i studentów szkół oraz uczelni medycznych, osób szczególnie narażonych na zakażenie w związku ze stycznością z osobą zakażoną HBV, osób zakażonych wirusem HCV, osób wykonujących zawód medyczny, osób z przewlekłą chorobą nerek, kobiet planujących ciążę.

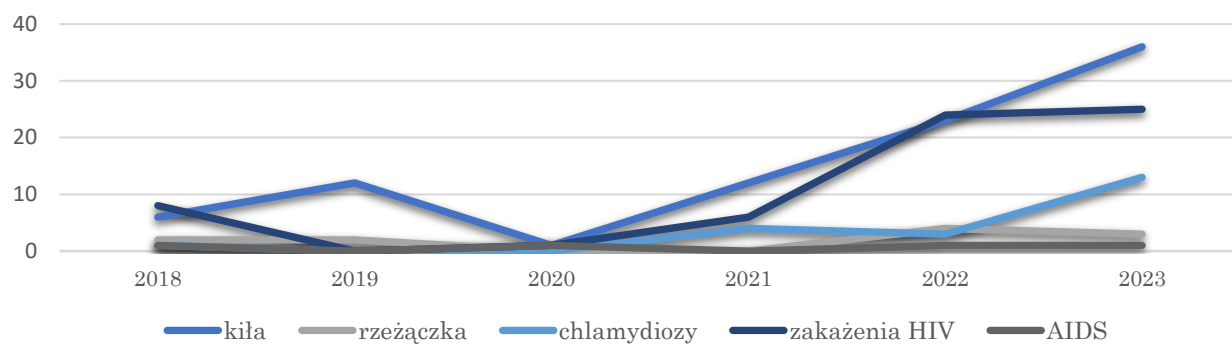
Zarówno w Polsce, jak też w całej Europie zauważalny jest wzrost liczby zachorowań i zakażeń przenoszonych drogą płciową. Jest to spowodowane niewątpliwie zmianą zachowań seksualnych i podejmowaniem przez coraz liczniejszą grupę osób ryzykownych kontaktów płciowych. Do najczęstszych chorób zakaźnych przenoszonych drogą płciową występujących zarówno w Europie, jak i w Polsce zaliczyć można: kiłę, rzeżączkę oraz chlamydiozy.

Art. 40 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi określa, że osoby chore na kiłę i rzeżączkę podlegają obowiązkowemu leczeniu – lekarz, który podejrzewa lub rozpoznaje jedną z tych jednostek chorobowych jest zobligowany do pouczenia pacjenta o tym obowiązku (pouczenie jest odnotowywane w dokumentacji medycznej pacjenta i potwierdzane podpisem lekarza i pacjenta).

Koszty leczenia i leków w przypadku tych chorób, podobnie jak w przypadku gruźlicy, są finansowane na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a w przypadku osób nieposiadających uprawnień z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego są finansowane z budżetu państwa.

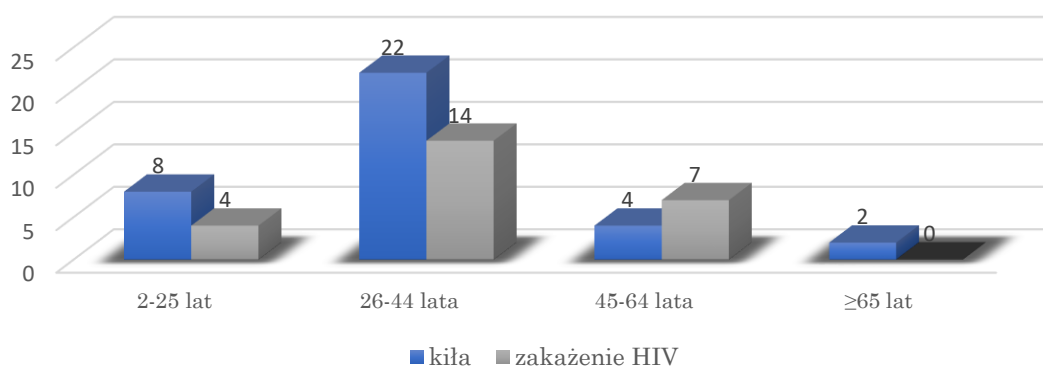
Państwowa Inspekcja Sanitarna współpracuje z lekarzami sprawującymi opiekę medyczną nad osobami chorymi na kiłę i rzeżączkę w zakresie pozyskania danych o wynikach leczenia, aby zapewnić skuteczność zapobiegania tym chorobom zakaźnym oraz aby zapewnić porównywalność informacji zbieranych w krajowym i międzynarodowym nadzorze epidemiologicznym.

Rozkład zachorowań na kiłę, rzeżączkę, chlamydiozy, AIDS oraz zakażeń wirusem HIV wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w latach 2018 – 2023

Znaczny wzrost liczby zachorowań na choroby zakaźne przenoszone drogą płciową można zaobserwować szczególnie w przypadku kiły i chlamydioz. Dotykają one coraz młodszych osób, a to znacząco zwiększa ryzyko dalszego rozprzestrzeniania się tych chorób drogą kontaktów seksualnych.

Liczba zachorowań na kiłę i zakażeń wirusem HIV wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w 2023 roku w podziale na grupy wiekowe

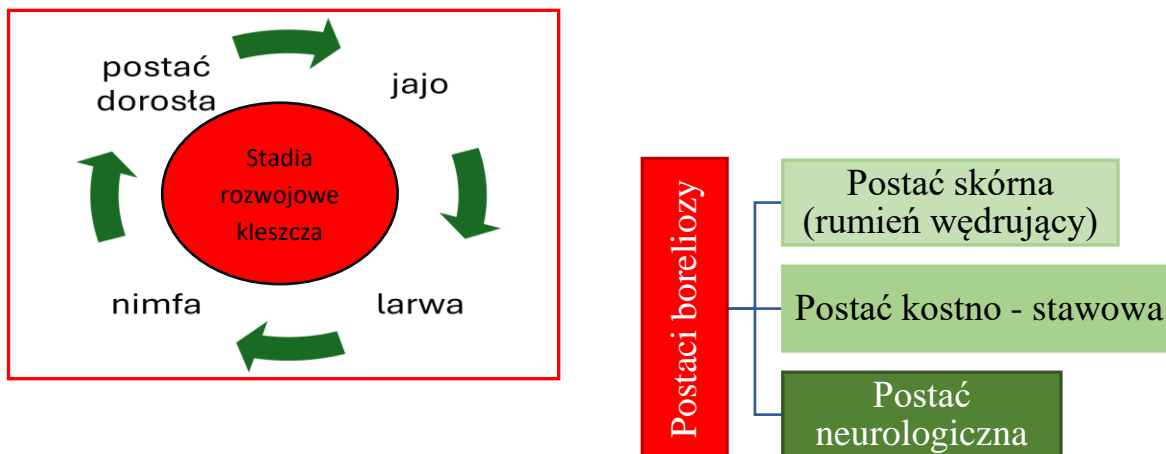
Wiele osób wykonuje badania diagnostyczne prywatnie i po uzyskaniu dodatniego wyniku badania w kierunku patogenów przenoszonych drogą płciową nie zgłasza się na leczenie, a to naraża na zachorowanie kolejne osoby. Niewątpliwie choroby zakaźne przenoszone drogą płciową stają się coraz większym problemem w ochronie zdrowia publicznego.

Nadzór nad boreliozą

Borelioza z Lyme jest wielonarządową chorobą wywołaną przez krętki *Borrelia burgdorferi*, przenoszone przez kleszcze *Ixodes*. Kleszcz, żywiąc się krwią zwierząt dziko żyjących w lesie, zakaża się bakterią i sam staje się źródłem zakażenia. Przebywając w miejscach występowania kleszczy, głównie lasach, człowiek staje się potencjalnym żywicielem kleszcza. Im dłużej zakażony kleszcz żeruje na skórze człowieka, tym ryzyko zakażenia wyższe. Odsetek kleszczy zakażonych w Europie zależy od regionu i waha się od 3 do 34%.

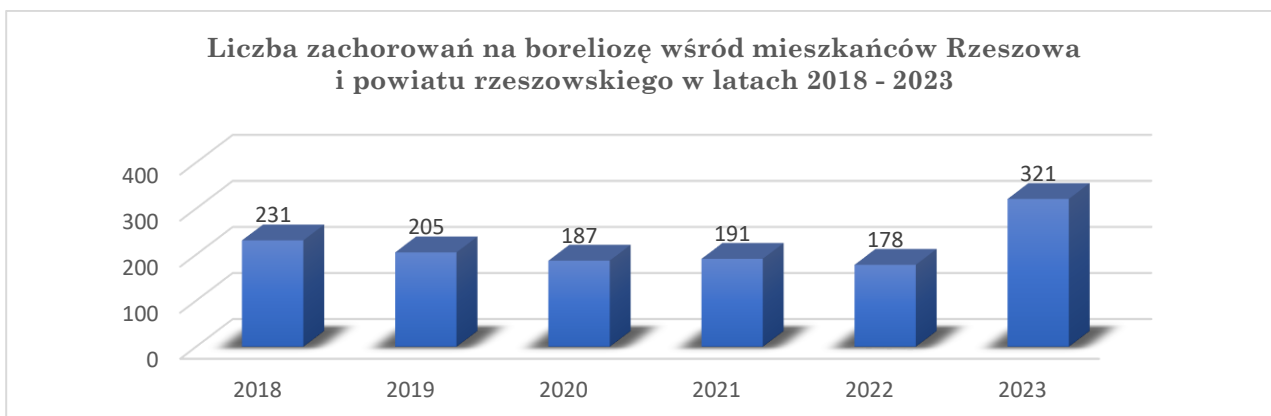
Na terenie Polski kleszcze preferują lasy liściaste i mieszane z silnie rozwiniętym podszyciem i runem, ale także łąki, pastwiska w pobliżu lasów. Cykl życiowy kleszczy

trwa 2-3 lata i składa się z 4 stadiów rozwojowych: jajo, larwa, nimfa i postać dorosła. Do zakażenia u ludzi najczęściej dochodzi wiosną i latem, gdy są aktywne nimfy kleszczy.

Czasami początek choroby może przebiegać bezobjawowo. Bakteria może wejść w tzw. stan utajenia i mimo istnienia zakażenia nie obserwuje się żadnych objawów klinicznych. Stan taki może w każdej chwili przejść w aktywną postać choroby. Najwcześniejsze stadium choroby charakteryzuje się wystąpieniem rumienia wędrującego, którego obecność nie wymaga potwierdzenia zachorowania na boreliozę badaniami laboratoryjnymi, ale istotne jest jak najszybsze wdrożenie skutecznej antybiotykoterapii. Zmiana skórna występuje zazwyczaj od 3 do 30 dnia od zakażenia u około 80% chorych, u dorosłych najczęściej na kończynach i tułowiu, a u dzieci na głowie i szyi. Nietypowe postacie rumienia mają kształt nieregularny, z obecnością wybroczyn lub pęcherzyków i jeżeli wykazują tendencję do powiększania średnicy (ponad 5 cm) należy je traktować jako rumień wędrujący. Często rumień bywa mylony ze zmianami pojawiającymi się natychmiast po pokluciu przez inne owady, o dużym nasileniu i ustępującymi szybko bez antybiotykoterapii. Do późniejszych objawów choroby z Lyme zalicza się m.in.: zapalenie stawów, porażenie nerwów czaszkowych, najczęściej nerwu twarzowego, którym mogą towarzyszyć zmiany zapalne w płynie mózgowo-rdzeniowym, porażenie korzeni nerwowych lub pojedynczych nerwów obwodowych, zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, zapalenie mózgu lub zapalenie mózgu i rdzenia kręgowego, a także zapalenie mięśnia sercowego.

W 2023 roku PPIS w Rzeszowie zarejestrował łącznie 321 zachorowań na boreliozę, w tym 285 przypadków postaci skórnej, 23 przypadki postaci kostno-stawowej boreliozy i 13 przypadków neuroboreliozy.

Większą zapadalność na chorobę z Lyme w 2023 roku obserwuje się na terenie powiatu rzeszowskiego niż w Rzeszowie – szczególnie jest to widoczne w przypadku postaci skórnej boreliozy (o 61 przypadków więcej). Natomiast biorąc pod uwagę łączną liczbę przypadków to: 124 zachorowania dotyczyły mieszkańców Rzeszowa, natomiast 197 przypadków zachorowań wykryto u osób z powiatu rzeszowskiego. Wynika to z obszarów bytowania jakie preferują kleszcze tzn. ich liczebność jest większa w obszarach leśnych i łąkowych, a do powiatu rzeszowskiego należą głównie wsie, gdzie przeważają lasy i zarośla.

Poza krętkami *Borrelia* kleszcze mogą przenosić również inne choroby m.in. wirusa odkleszczowego zapalenia mózgu, anaplazmozę, babeszozę, tularemię, gorączkę Q, liczne riketsjozy. Aktualnie trwają badania naukowe, które mają na celu stworzenie szczepionki przeciw ukąszeniom kleszczy, aby jedna szczepionka mogła chronić organizm przed wieloma chorobami przenoszonymi przez kleszcze. Jak dotąd wynaleziono szczepionki, ale tylko dla zwierząt hodowlanych, które uodporniają przeciw kleszczom, ale tylko takim, które nie atakują ludzi.

Stosowanie repelentów jest aktualnie jednym z najbardziej skutecznych sposobów na uniknięcie kontaktu wektor – gospodarz, a więc zapobieganie chorobom przenoszonym przez kleszcze. Do odstraszania kleszczy najczęściej używane są substancje syntetyczne i pochodzenia roślinnego, które wywołują „ucieczkę” z traktowanego fragmentu skóry lub odzieży.

Nadzór nad wścieklizną

Wścieklizna to choroba wirusowa atakująca centralny układ nerwowy – prawie w 100 % śmiertelna. W Polsce rezerwuarem wirusa wścieklizny jest lis rudy, który może zarażać inne zwierzęta, jak np. psy i koty. Przeniesienie wirusa wścieklizny następuje poprzez ślinę zakażonego zwierzęcia i jej kontakt z uszkodzoną skórą lub błoną śluzową innego zwierzęcia lub człowieka (np. pogryzienie). Okres inkubacji wścieklizny zależy od ilości i zjadliwości wirusa, miejsca zranienia, wielkości obrażeń oraz gatunku zwierzęcia i może trwać nawet kilka miesięcy.

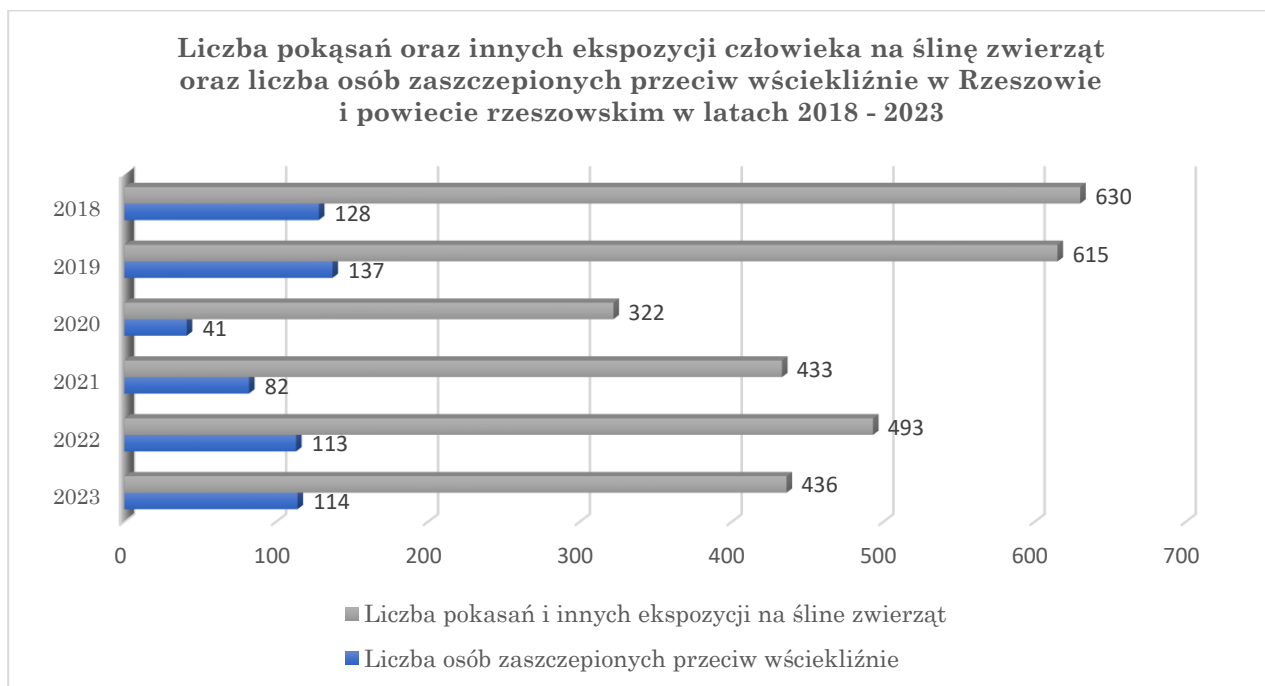
W przypadku pokąsania człowieka przez zwierzę najważniejsze jest: przemyć rany wodą z mydłem, skontaktowanie się z lekarzem medycyny oraz w przypadku zwierząt domowych obserwacja weterynaryjna zwierzęcia, który pokąsał człowieka a w przypadku zwierzęcia dziko żyjącego pośmiertne badanie mózgu. Wirus wścieklizny w ślinie zwierzęcia pojawia się w ostatnim stadium choroby (u psów na 10 do 12 dni przed zgonem), stąd obserwacja weterynaryjna zwierzęcia domowego, który pokąsał człowieka trwa 15 dni od dnia zdarzenia. Jeżeli zwierzę do tego czasu przeżyje oznacza to, że w momencie pogryzienia nie mogło dojść do zakażenia człowieka wirusem wścieklizny, ponieważ był on nieobecny w ślinie zwierzęcia.

W 2023 roku przeprowadzono 436 dochodzeń epidemiologicznych w związku ze zgłoszeniami pokąsań lub innych ekspozycji człowieka na ślinę zwierząt. W 322 przypadkach Powiatowy Lekarz Weterynarii na wniosek PPIS w Rzeszowie przeprowadził obserwacje weterynaryjne, które wykluczyły zakażenie wirusem wścieklizny u obserwowanych zwierząt. W przypadkach, gdy nie było możliwe przeprowadzenie obserwacji, osoby pokąsane kierowane były do kwalifikacji do szczepienia przeciwko wściekliznie. Kwalifikację do szczepienia szczepionką przeciw

wścieklicznie przeprowadza lekarz specjalistycznej poradni chorób zakaźnych i w bieżącym roku szczepieniu przeciwko wścieklicznie zostało poddanych 114 osób, które zostały pogryzione lub podrapane przez zwierzę.

Szczepienie poekspozycyjne przeciwko wścieklicznie obejmuje schemat 5 dawek szczepionki w odstępach czasu 0 – 3 – 7 – 14 – 28 (30) dni, w przypadku osób nieszczepionych. W przypadku, kiedy osoba pogryziona była już wcześniej szczepiona przeciwko wścieklicznie wskazany jest schemat dwudawkowy – 3 dni. Szczepienie przeciwko wścieklicznie zapewnia 100% skuteczności

NADZÓR NAD SZCZEPIENIAMI OCHRONNYMI

W Polsce obowiązek szczepień ochronnych reguluje *art. 17 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* oraz akt wykonawczy w postaci *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.

Obowiązek szczepień ochronnych dotyczy następujących grup osób przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres powyżej 3 miesięcy:

- dzieci i młodzież do ukończenia 19 roku życia;
- osoby w sposób szczególny narażone na zakażenie w związku z przesłankami klinicznymi lub epidemiologicznymi.

Do 30 września 2023 r. terminy wymagalności obowiązkowych szczepień ochronnych oraz liczby dawek poszczególnych obowiązkowych szczepień ochronnych określone były w Komunikatach Głównego Inspektora Sanitarnego. Natomiast od 1 października 2023 r., w związku z wejściem w życie wyżej wymienionego rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, schematy obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

Tab. Podstawowe szczepienia obowiązkowe dla dzieci do ukończenia 2 roku życia finansowane z budżetu Ministra Zdrowia.

Szczepienie:	przeciwko gruźlicy	przeciwko WZW typ B	przeciw rotawirusom	przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi	przeciw inwazyjnym zakażeniom Haemophilus influenzae typ B	przeciw inwazyjnym zakażeniom Streptococcus pneumoniae	przeciw poliomyelitis	przeciw odrze, śwince, różyczce
Wiek dziecka								
przed wypisem ze szpitala								
24 godz. po urodzeniu								
2 miesiąc życia								
3-4 miesiąc życia								
5-6 miesiąc życia								
7 miesiąc życia								
13-15 m-ąc życia								
16-18 m-ąc życia								

Schematy obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży tworzone i aktualizowane są przez Pediatriczny Zespół Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych przy Ministrze Zdrowia oraz Radę Sanitarno-Epidemiologiczną przy Głównym Inspektorze Sanitarnym w oparciu o rekomendacje wynikające z analizy krajowych danych o zachorowaniach na poszczególne choroby zakaźne, zalecenia i raporty Komitetu Doradczego do spraw Szczepień Europejskiego Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób oraz zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia. Schematy szczepień są systematycznie modyfikowane i rozszerzane zgodnie z aktualną wiedzą medyczną i dostępem do nowych preparatów z uwzględnieniem możliwości finansowych budżetu Ministra Zdrowia.

Tab. Przypominające szczepienia obowiązkowe dla dzieci i młodzieży 6 do 19 r.ż. finansowane z budżetu Ministra Zdrowia.

Szczepienie	przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi	przeciw poliomyelitis	przeciw odrze, śwince, różyczce	przeciw błonicy, tężcowi
Wiek dziecka				
6 rok życia				
14 rok życia				
19 rok życia				

Obowiązkowe szczepienie ochronne może być wykonane również inną szczepionką niż zakupioną przez Ministra Zdrowia z przeznaczeniem dla danej grupy docelowej. W takim jednak przypadku osoba szczepiona ponosi koszt zakupu szczepionki. Wielu rodziców decyduje się na zakup szczepionek wysokoskojarzonych (pięciowalentnych – 5w1 lub sześciowalentnych – 6w1), co pozwala zredukować liczbę wykonywanych wstrzyknięć i zredukować ból i stres u dziecka.

Tab. Porównanie ilości wkluc w zależności od zastosowanego schematu szczepień obowiązkowych u dzieci do ukończenia 2 r. ż.

Schemat:	Szczepienia obowiązkowe bezpłatne	Szczepienia obowiązkowe z wykorzystaniem szczepionek 5 w 1	Szczepienia obowiązkowe z wykorzystaniem szczepionek 6 w 1
Suma wkluc	19	12	10
Po urodzeniu			
2 miesiąc			
3-4 miesiąc			
5-6 miesiąc			
7 miesiąc			
13-15 miesiąc			
16-18 miesiąc			

Szczepionka pięciowalentna 5w1 jest dostępna bezpłatnie w ramach obowiązkowych szczepień ochronnych w wybranych grupach dzieci tj.: u dzieci z trwałymi przeciwwskazaniami do szczepienia przeciw krztuścowi szczepionką błoniczo-tężcowo-krztuścową z pełnokomórkowym komponentem krztuśca oraz u dzieci urodzonych przed ukończeniem 37. tygodnia ciąży lub urodzonych z masą urodzeniową poniżej 2500 g.

Nadzór nad szczepieniami ochronnymi prowadzony w Oddziale Epidemiologii obejmuje cztery główne obszary tematyczne:

1. Dystrybucja preparatów szczepionkowych do podmiotów leczniczych

2. Nadzór nad podmiotami leczniczymi przeprowadzającymi obowiązkowe szczepienia ochronne

3. Niepożądane odczyny poszczepienne

4. Sprawozdawczość i analizy wyszczepialności

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w tych obszarach mają na celu zapewnienie bezpiecznego i sprawnego systemu przeprowadzania obowiązkowych szczepień ochronnych, ochrony zdrowia pacjentów poprzez monitorowanie niepożądanych reakcji po podaniu produktu leczniczego, jakim jest szczepionka oraz reagowanie i wprowadzenie odpowiednich działań w sytuacji spadku wyszczepialności przeciwko danej chorobie zakaźnej i tym samym zapobieganie występowaniu zwiększonej liczby zachorowań i ognisk tej choroby.

Dystrybucja preparatów szczepionkowych do podmiotów leczniczych

Pracownicy Oddziału Epidemiologii prowadzą magazyn preparatów szczepionkowych, służących do przeprowadzania obowiązkowych szczepień ochronnych, zakupionych przez Ministra Zdrowia zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych. Należą do nich szczepionki przeciwko: gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B (WZW B), błonicy, tężcowi, krztuścowi, ostremu nagminnemu porażeniu dziecięcemu (*poliomyelitis*), inwazyjnemu zakażeniu *Haemophilus influenzae* typu B (Hib), odrze, śwince, różyczce, pneumokokom, ospie wietrznej, zakażeniom rotawirusowym. Ponadto od 2023 roku w związku z powszechnym program bezpłatnych szczepień przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie dystrybuuje szczepionkę przeciw HPV.

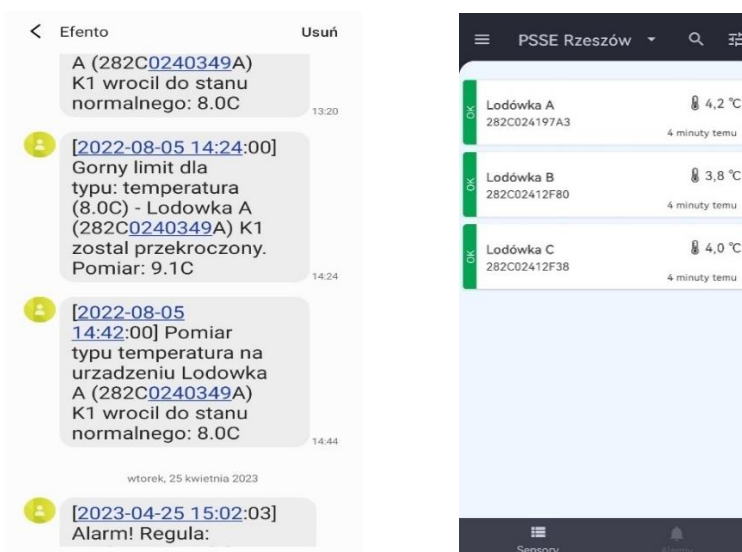
Szczepionki transportowane są sukcesywnie z Centralnej Bazy Rezerw Sanitarno-Przeciwepidemicznych w Porębach do magazynów wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych, a następnie dystrybuowane do podległych powiatowych stacji zgodnie ze złożonym zapotrzebowaniem i zasadami Dobrej Praktyki Dystrybucyjnej. W 2023 r. do magazynu Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie przyjęto preparaty szczepionkowe na łączną kwotę 3 653 777,85 złotych.

Szczepionki w PSSE w Rzeszowie magazynowane są w trzech urządzeniach chłodniczych, wyposażonych w ciągły system monitorowania temperatury z powiadamianiem alarmowym typu Effento.

Zdj. Magazynowanie i dystrybucja szczepionek – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie.

Powiadamianie o przekroczeniu bezpiecznego zakresu temperatur oraz o przerwach w dopływie prądu odbywa się poprzez wiadomości SMS wysyłane do czterech pracowników Oddziału Epidemiologii oraz poprzez wiadomości e-mail. Dzięki platformie serwerowej Effento Cloud pracownicy informowani są na bieżąco o przekroczeniach progów alarmowych w urządzeniach chłodniczych oraz utracie komunikacji między rejestratorem, a platformą.

PSSE RZESZÓW

Generuj raport

Filtry Mapa lokalizacji

Nazwa/Nr seryjny	Lokalizacja	Status	Wartość	Zmierzono
Lodówka A 282C024197A3	PSSE Rzeszów	OK	4,2 °C	3 minuty temu
Lodówka B 282C02412F80	PSSE Rzeszów	OK	3,6 °C	6 minut temu
Lodówka C 282C02412F38	PSSE Rzeszów	OK	4 °C	3 minuty temu

Rys. Monitoring łańcucha chłodniczego magazynie szczepionek Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie

Ponadto magazyn szczepionek Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie wyposażony jest w trzy generatory prądotwórcze zapewniające zasilanie awaryjne, uruchamiające się automatycznie z chwilą zaniku prądu. W sytuacjach awaryjnych pozwala to na utrzymanie stałej temperatury w urządzeniach chłodniczych, co jest niezwykle istotne w przypadku szczepionek, które są produktami biologicznymi szczególnie wrażliwymi na wahania temperatury. Dzięki modułom powiadamiania i zdalnego sterowania pracownicy są informowani SMS-em o braku dopływu prądu z sieci i uruchomieniu generatorów.

Magazyn szczepionek Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie prowadzony jest zgodnie z zasadami Dobrej Praktyki Dystrybucyjnej w oparciu o procedurę własną z października 2018 r. transportu, magazynowania i dystrybucji do podmiotów leczniczych preparatów szczepionkowych przeznaczonych do realizacji Programu Szczepień Ochronnych (aktualizowana na bieżąco).

Do wydawania preparatów szczepionkowych z magazynu PSSE w Rzeszowie upoważnionych jest czterech pracowników Oddziału Epidemiologii. Szczepionki są wydawane z magazynu dwa razy w tygodniu w wyznaczonych godzinach oraz w razie potrzeby po uzgodnieniu telefonicznym.

Tab. Wydania szczepionek z magazynu PSSE w Rzeszowie w 2018-2023 roku

Rodzaj preparatu	Nazwa szczepionki	Liczba wydanych dawek					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
przeciwno Haemophilus influenzae	Act – Hib	6 138	6 277	5 846	5419	4811	4220
przeciwno gruźlicy	BCG a 10	2 847	2 528	2 529	2133	2061	1855
przeciwno wirusowemu zapaleniu wątroby typu B dla dzieci	Euvax B 0,5 ml	15 000	15 010	14 515	14 210	12082	10623
przeciwno wirusowemu zapaleniu wątroby typu B dla dorosłych	Euvax B 1 ml	154	138	296	417	208	331
przeciwno wirusowemu zapaleniu wątroby typu B dla osób dializowanych	Engerix B 1 ml	365	517	304	549	295	383
przeciwno błonicy, tężcowi i krztuścowi	DTP	5 920	6 140	5 715	5165	4691	4140
przeciwno poliomyelitis	Imovax Polio	5465	4870	5782	4275	3541	3224
przeciwno błonicy, tężcowi i krztuścowi (acelularny)	Infanrix DTPa	825	119	1645	0	0	0
przeciwno błonicy, tężcowi i krztuścowi (acelularny) – do szczepienia uzupełniającego	Tdap/Boostrix/Adacel	2681	3600	2273	3727	3762	3911
przeciwno błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis	Tetraxim, Infanrix IPV	2597	4300	1248	5299	3960	4832
przeciwno błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i Haemophilus influenzae	Pentaxim, Infanrix IPV + Hib	1652	1711	1525	1695	1567	1187
przeciwno odrze, śwince, różyczce	MMR vax Pro, Priorix	7868	11181	9433	12231	11778	9257
przeciwno ospie wietrznej	Varilrix, Varivax	987	1339	1311	1999	2523	2532
przeciwno pneumokokom 10-walentna	Synflorix	11492	9155	9513	9312	9015	7309
przeciwno pneumokokom 13-walentna	Prevenar 13	929	879	832	775	786	1585
przeciwno tężcowi	Tetana	6735	6081	4804	4820	4910	4540
przeciwno błonicy i tężcowi	Clodivac,DT, DiTebooster	2868	3013	1725	2020	2329	2627
przeciwno zakażeniom rotawirusowym	Rotateq	Szczepienia obowiązkowe			9680	9633	10042

Preparaty szczepionkowe wydawane są pracownikom podmiotów leczniczych z zachowaniem łańcucha chłodniczego, w oparciu o Elektroniczny System Nadzoru nad Dystrybucją Szczepionek (ESNDS). Każda osoba odbierająca preparaty z magazynu szczepionek musi być wyposażona w termotorbę o wielkości zapewniającej bezpieczny transport wszystkich szczepionek, zaopatrzonej w termometr i wkład chłodzący. Temperatura w pojemniku transportowym ma być taka, w jakiej są przechowywane szczepionki, tj. w granicach od 2 do 8 °C. Preparaty szczepionkowe wydawane są wyłącznie na podstawie aktualnego prawidłowo wypełnionego formularza zapotrzebowania osobie upoważnionej i przeszkolonej w zakresie transportu preparatów szczepionkowych.

Dnia 1 czerwca 2023 roku Ministerstwo Zdrowia zainicjowało powszechny program szczepień przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego (*HPV*, ang.: *human papillomavirus* - *HPV*), który stanowi realizację założeń i celów Narodowej Strategii Onkologicznej na lata 2020 – 2030.

Program bezpłatnych szczepień przeciw HPV obejmuje dziewczęta i chłopcy w 12 i 13 roku życia (do ukończenia 14 roku życia, w schemacie 2-dawkowym). W dystrybucji preparatów szczepionkowych zakupionych przez Ministra Zdrowia do punktów szczepień uczestniczących w programie zajmuje się Państwowa Inspekcja Sanitarna.

Szczepionka przeciw HPV jest:

- **SKUTECZNA I BEZPIECZNA!**
- **CHRONI** przed zakażeniem HPV oraz przed wieloma nowotworami
- **POWSZECHNIE STOSOWANA** w 125 krajach
- **DOSTĘPNA** w placówce Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ)

Zapisz swoje dziecko w wieku 12-13 lat na szczepienie HPV
Bezpieczni teraz - bezpieczni w przyszłości!

W magazynie Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie dostępne są dwa preparaty szczepionkowe: dwuwalentny Cervarix oraz dziewięciowalentny Gardasil 9. Na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego do programu przystąpiły w 2023 roku 43 placówki. Szczepienia przeciw HPV prowadzone były w 27 punktach na terenie powiatu rzeszowskiego oraz w 16 placówkach POZ w Rzeszowie. W 2023 roku wydano z magazynu PSSE w Rzeszowie 1710 dawek szczepionki Gardasil 9 oraz 51 dawek preparatu Cervarix.

Dystrybucja preparatów szczepionkowych do podmiotów leczniczych

Obowiązkowe szczepienia ochronne w Polsce są przeprowadzane w przychodniach podstawowej opieki zdrowotnej, w szpitalach, w oddziałach pomocy doraźnej oraz w stacjach dializ. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w 2023 roku sprawował nadzór nad 106 podmiotami, w których były wykonywane obowiązkowe szczepienia ochronne, w tym 50 podmiotami leczniczymi w Rzeszowie oraz 56 podmiotami w powiecie rzeszowskim. Obowiązkiem szczepień objętych było w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej 82 124 dzieci i młodzieży do 19 roku życia, czyli 22 % całej populacji podlegającej szczepieniom ochronnym na terenie województwa podkarpackiego.

Tab. Placówki wykonujące szczepienia ochronne w 2023 r. nadzorowane przez PPIS w Rzeszowie.

Liczba podmiotów		Oddziały noworodkowe		Gabinety POZ		Inne	
miasto	powiat	miasto	powiat	Miasto	powiat	miasto	powiat
50	56	4	0	43	56	3	0
106		4		99		3	

W 2023 roku pracownicy Oddziału Epidemiologii przeprowadzili 103 kontrole w podmiotach, w których są przeprowadzane obowiązkowe szczepienia ochronne.

W ramach czynności kontrolnych ocenie poddano:

- warunki transportu, przechowywania i gospodarowania preparatami szczepionkowymi;
- zasady przeprowadzania i organizacji sesji szczepiennych;
- sposób prowadzenia dokumentacji medycznej oraz sprawozdawczości stanu uodpornienia i zużycia szczepionki;
- stan sanitarno- higieniczny pomieszczeń.

Z uwagi na stale rosnącą liczbę dzieci nieszczepionych oraz spadek wszczepialności przeciwko niektórym chorobom zakaźnym, podczas przeprowadzonych kontroli, zwracano szczególną uwagę na właściwą realizację Programu Szczepień Ochronnych przez lekarzy POZ. Zbierano informacje dotyczące dzieci nieszczepionych, których

według wskazań lekarzy rodzice uchylają się od poddania ich obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Prowadzone były rozmowy z personelem medycznym na temat przyczyn nieszczepienia dzieci oraz podejmowanych przez nich działań w tym zakresie. Sprawdzane były zapisy w dokumentacji medycznej. Przypominano, jak ważną rolę odgrywa lekarz i pielęgniarka w procesie podejmowania decyzji o szczepieniu w przypadku niezdecydowanych i niepewnych rodziców. Często decyzja o nieszczepieniu dziecka podejmowana jest przez opiekunów z powodu lęku przed niepożądanymi odczynami poszczepiennymi. Dlatego podczas kontroli wskazywano, jak ważne jest prowadzenie rozmów pełnych szacunku i zrozumienia podpartych fachową i medyczną wiedzą. Stanowi to bowiem podstawę zaufania i wsparcia rodziców w podjęciu decyzji o szczepieniu.

Niepożądane odczyny poszczepienne

Szczepienia stanowią obecnie najefektywniejszą metodę zapobiegania chorobom zakaźnym, ale jak każdy preparat farmakologiczny mogą wywoływać niepożądane reakcje, które nazywamy niepożądanymi odczynami poszczepiennymi (w skrócie NOP). Niepożądane odczyny poszczepienne mogą wystąpić natychmiast, po kilku godzinach, po kilku dniach, a nawet po kilku tygodniach od wykonania szczepienia.

Przyczyną niepożądanego odczynu poszczepiennego mogą być:

- niepożądane działanie szczepionki (uczulenie na jej składnik);
- błąd w podaniu szczepionki (podanie podskórne zamiast domięśniowe, zbyt duża dawka, zbyt krótki odstęp od poprzedniej dawki);
- każda inna przyczyna, która przypadkowo zbiegła się w czasie ze szczepieniem.

Mogą mieć różne nasilenie: od łagodnych (np. miejscowy obrzęk/ zaczerwienienie, stan podgorączkowy, złe samopoczucie), po rzadko występujące odczyny poważne i ciężkie.

System nadzoru nad NOP w Polsce reguluje *ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* oraz *rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie niepożądanych odczynów poszczepiennych oraz kryteriów ich rozpoznawania*. Polega ono na obowiązkowym zgłaszaniu przez lekarza lub felczera do właściwego sobie miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, wszystkich niekorzystnych zdarzeń zdrowotnych, które mogą mieć związek ze szczepieniem. Zadaniem Inspektora Sanitarnego jest analizowanie, opracowywanie zgłoszeń oraz prowadzenie rejestru

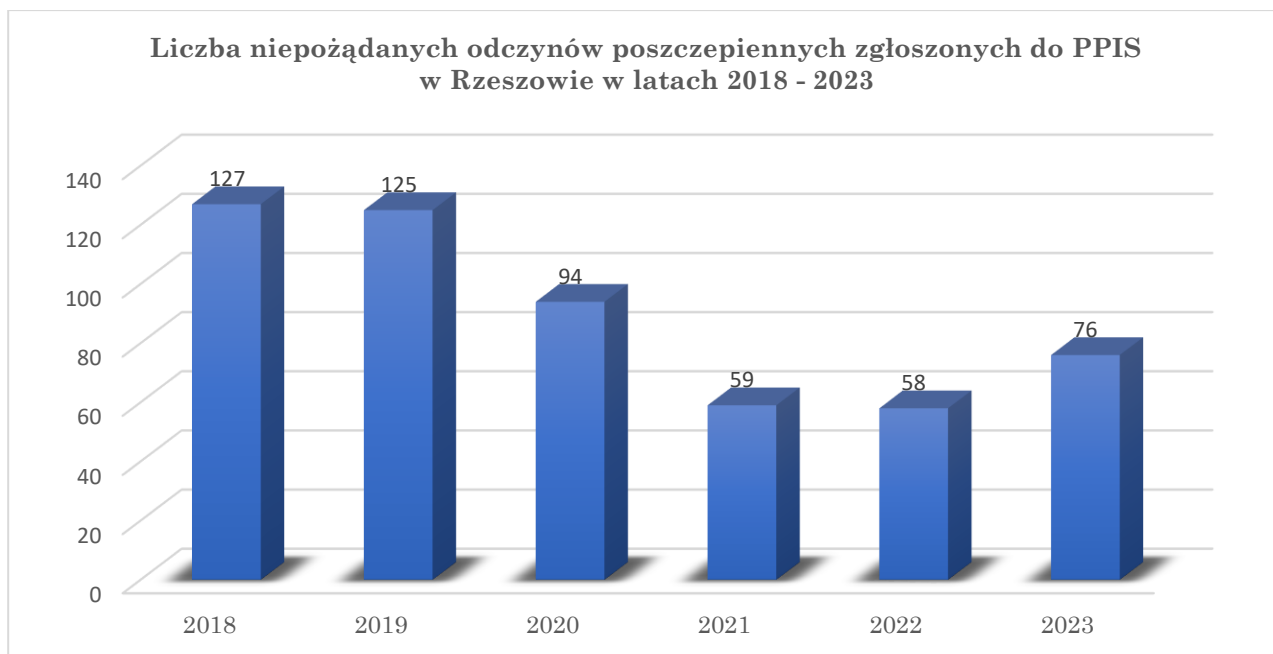

NOP. Ww. rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 31 grudnia 2020 r. określa konieczność przesyłania niepożądanych odczynów poszczepiennych przez lekarza lub felczera w postaci elektronicznej. Jeśli nie jest wprowadzone do systemu teleinformatycznego przez lekarza i felczera to pracownik Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie wprowadza informacje do systemu elektronicznego SEPIS (System Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

W 2023 roku na terenie miasta i powiatu rzeszowskiego zarejestrowano 76 przypadków niepożądanych odczynów poszczepiennych, które zostały zakwalifikowane przez lekarzy jako: 2 przypadki ciężkie, 7 przypadków poważnych i 67 przypadków łagodnych. W porównaniu do roku ubiegłego podmioty lecznicze zgłosiły o 18 przypadków niepożądanych odczynów poszczepiennych więcej. Analiza zgłoszonych w 2023 r. niepożądanych odczynów poszczepiennych wykazała, że:

- 12 przypadków NOP wymagało hospitalizacji w tym: 2 przypadki ciężkie, 4 przypadki poważne oraz 6 przypadków łagodnych. Po leczeniu dzieci w stanie ogólnym dobrym wypisano do domu,
- 64 przypadki NOP nadzorowano wyłącznie ambulatoryjnie w tym: 3 przypadki poważne, 61 przypadków łagodnych. Każdorazowo obserwowano pełny powrót do zdrowia.

Podanie każdego preparatu szczepionkowego może wywołać niepożądane objawy chorobowe, których wykaz znajduje się w karcie charakterystyki danego preparatu szczepionkowego. Ryzyko wystąpienia poważnego i ciężkiego niepożądanego odczynu poszczepiennego jest wielokrotnie mniejsze niż ryzyko wynikające z zachorowania na chorobę zakaźną, przed którą chroni szczepienie, jak również ryzyko wystąpienia powikłań po przechorowaniu i dlatego nie powinno być argumentem do zaniechania szczepień.

Analizując liczbę poważnych i ciężkich niepożądanych odczynów poszczepiennych w stosunku do liczby podanych dawek szczepionek wynika, że ten rodzaj odczynów stanowi niewielki ich odsetek.

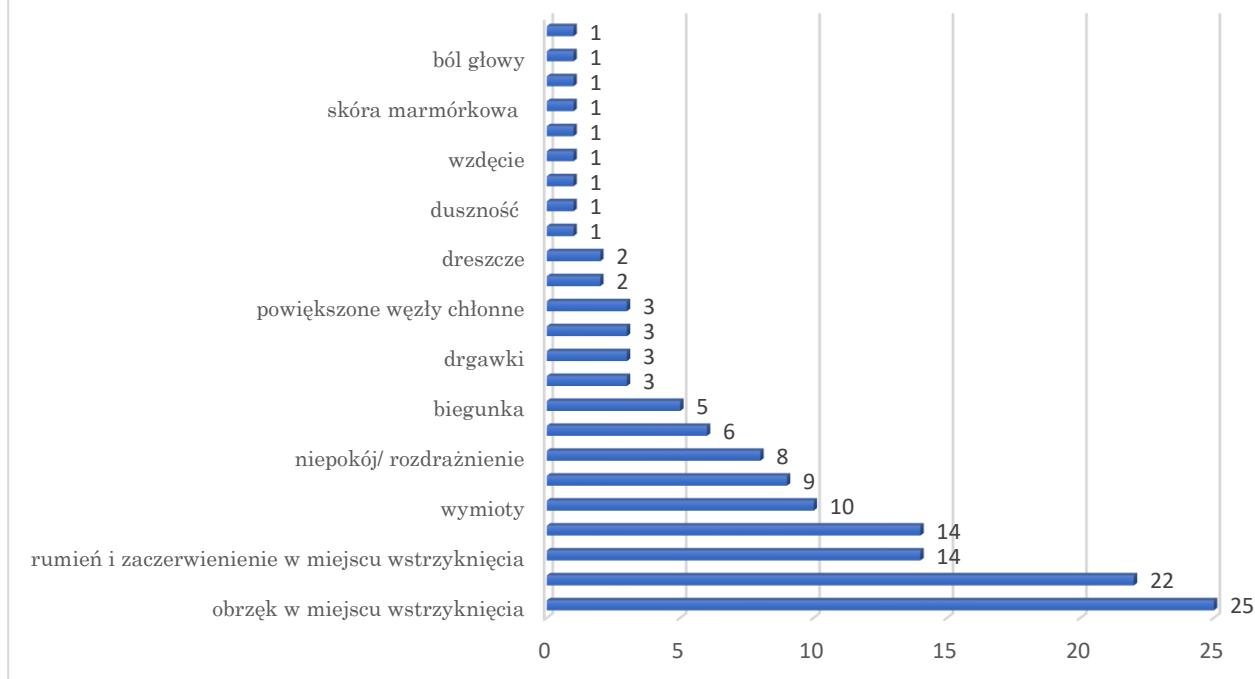
W 39 przypadkach podczas sesji szczepiennej wśród dzieci i młodzieży podano więcej niż jeden preparat, a uogólniona niepożądana reakcja organizmu nie pozwoliła na określenie, po której szczepionce wystąpił NOP.

Tab. Preparaty szczepionkowe, po których w 2023 r. zgłoszono NOP do PSSE w Rzeszowie.

Nazwa preparatu szczepionkowego	Liczba zgłoszonych NOP	Rodzaj NOP	Charakterystyka objawów w przypadku NOP poważnego i ciężkiego
ACT Hib, DTP, Imovax Polio, (p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/ polio)	1	łagodny	
Act Hib, DTP (p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi)	3	1 poważny 2 łagodne	Wysoka gorączka do maksymalnie 42,1 °C, nawracająca co 2-3 godziny, skóra marmurkowa, płaczliwość.
Act Hib, Synflorix (p/Haemophilus influenzae, p/Streptococcus pneumoniae)	1	łagodny	
Act Hib, DTP, Euvax B, Synflorix, Rotateq (p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom)	3	1 poważny 2 łagodne	Cztery godziny po szczepieniu wystąpił nieutulony płacz trwający około 2 godzin. W trakcie płaczu drżenia kończyn dolnych i bezdech trwający kilka sekund, po potrząśnięciu dzieckiem oddech powrócił. Senność.
Act – Hib, DTP, Imovax Polio, Rotateq (p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/ polio, p/ rotawirusom)	1	łagodny	
Act – Hib, DTP, Imovax Polio, Synflorix, Rotateq (p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/ polio, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom)	2	1 poważny 1 łagodny	Zespół hiperaktywno hipotoniczny trwający ok. 30 min i gorączka 38,5 °C Bez hospitalizacji.
Bexero p/ Neisseria meningitidis	5	1 poważny 4 łagodnych	Silny ból głowy, gorączka 38,0-38,4 utrzymująca się do 24 godz., światłowstręt, wymioty, ból nogi bez odczynu miejscowego. Bez hospitalizacji.
Bexero, Rotateq p/ meningokokom, p/ rotawirusom	1	łagodny	
BCG p/ gruźlicy	3	3 łagodne	
BCG, Euvax B, Pentaxim, Synflorix p/ gruźlicy, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/Streptococcus pneumoniae	1	ciężki	Bezdech.
DTP p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi,	2	łagodne	
DTP, Euvax B, Synflorix, Rotateq p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom)	1	łagodny	
Gardasil 9 p/ wirusowi brodawczaka ludzkiego	1	łagodny	
Hexacima p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B	4	łagodne	
Hexacima, Prevenar 13, Rotateq p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom	3	łagodne	
Hexacima, Synflorix p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Streptococcus pneumoniae	1	łagodny	
Hexacima, Synflorix, Rotateq p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom	2	1 poważny 1 łagodny	Zespół hiperaktywno - hipotoniczny, apatia ze wzmożoną sennością, słabo reagujące na bodźce.
Infanrix Hexa p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B,	4	łagodne	

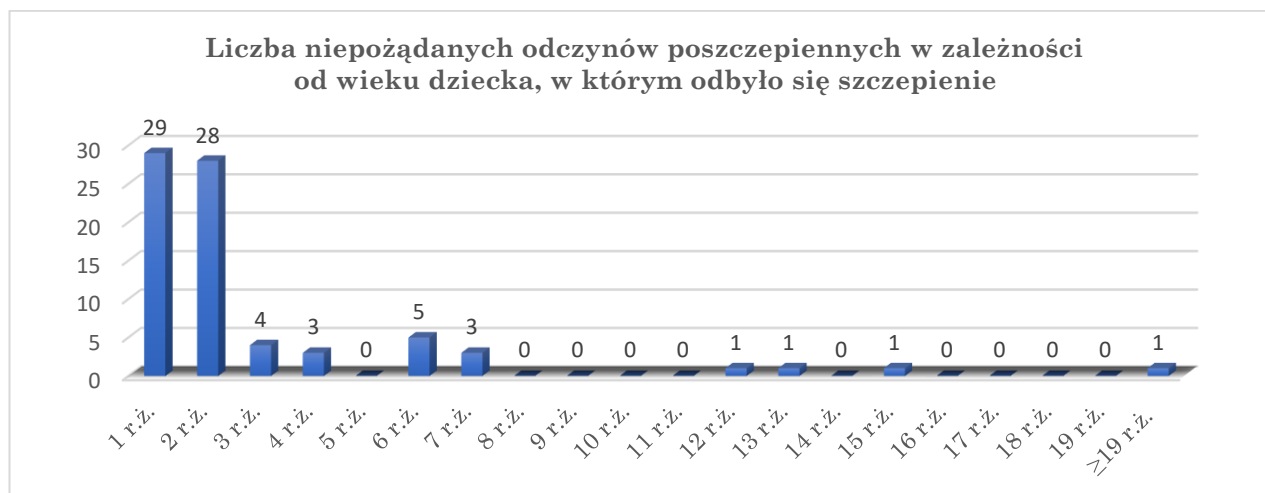
Infanrix IPV+ HIB, Synflorix p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/Streptococcus pneumoniae	1	łagodny	
MMR p/ odrze, śwince, różyczce	3	Łagodne	
MMR, Tetraxim p/ odrze, śwince, różyczce, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio	1	łagodny	
MMR, Synflorix p/ odrze, śwince, różyczce, p/Streptococcus pneumoniae	5	łagodne	
MMR, Synflorix, Varivax p/ odrze, śwince, różyczce, p/Streptococcus pneumoniae, p/ ospie wietrznej	1	łagodny	
MMR, Prevenar 13 p/ odrze, śwince, różyczce, p/Streptococcus pneumoniae	2	łagodne	
Nimenrix p/ meningokokom	1	łagodny	
Pentaxim, Prevenar 13 p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/Streptococcus pneumoniae	1	łagodny	
Pentaxim, Prevenar 13, Rotateq p/Haemophilus influenzae, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/Streptococcus pneumoniae, p/ rotawirusom	3	1 ciężki 2 łagodny	Bezdech wymagający resuscytacji oddechowej.
Prevenar 13 p/Streptococcus pneumoniae	1	łagodny	
Priorix p/ odrze, śwince, różyczce,	1	łagodny	
Priorix, Synflorix p/ odrze, śwince, różyczce, p/Streptococcus pneumoniae	2	łagodne	
Priorix, Synflorix, Varilrix p/ odrze, śwince, różyczce, p/Streptococcus pneumoniae, p/ ospie wietrznej	1	łagodny	
Priorix, Tetraxim p/ odrze, śwince, różyczce, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio	2	łagodne	
Rotateq p/ rotawirusom	2	łagodne	
Tdap p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi	1	poważny	Duszność, pokrzywka. NOP zakończony hospitalizacją.
Tetana p/ tężcowi	1	łagodny	
Tetraxim p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio	6	łagodne	
Varivax p/ ospie wietrznej	1	łagodny	
Varilrix p/ ospie wietrznej	1	poważny	Epizod napadowy o charakterze napadu uogólnionego (drgawki).

Rodzaje niepożądanych objawów poszczepiennych u dzieci

Analizując zgłoszenia niepożądanych odczynów poszczepiennych, najczęściej występującymi odczynami były: obrzęk wraz z zaczerwienieniem/ rumieniem w miejscu wstrzyknięcia, podwyższona temperatura ciała, wysypka, wymioty. Inne objawy chorobowe miejscowe oraz ogólne występowały rzadziej.

Analizując liczbę niepożądanych odczynów poszczepiennych w stosunku do wieku w chwili podania szczepionki możemy zauważyć, że występują one najczęściej po szczepionkach stosowanych u dzieci w pierwszych 3 latach życia. W roku 2023 aż 61 niepożądanych odczynów poszczepiennych (z 76 zgłoszonych) wystąpiło u dzieci szczepionych od urodzenia do 3 roku życia. Jest to związane z dużą ilością szczepień (19 wstrzyknięć w przypadku zastosowania bezpłatnych szczepionek finansowanych przez Ministra Zdrowia), którym dziecko poddawane jest do 3 roku życia. Później (do 19 roku życia) nastolatek otrzymuje już tylko 5 szczepionek.

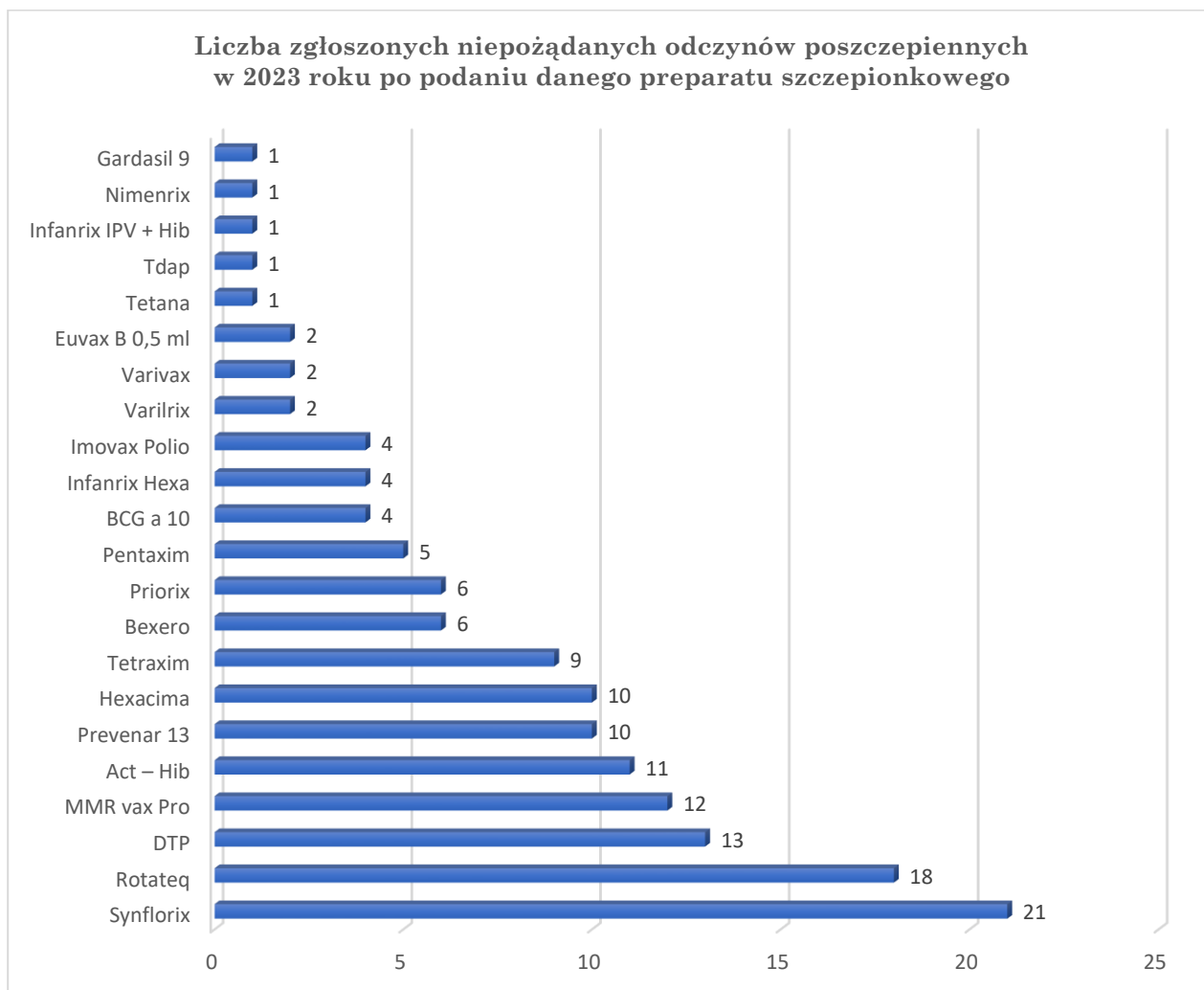

Poddając analizie liczba NOP-ów w grupie wiekowej 0-3 r.ż. w roku 2023 widać, że stanowiła ona 0,51% liczby wszystkich dzieci podlegających szczepieniom w pierwszych trzech latach życia. Jest to znikomy odsetek w stosunku do wszystkich dzieci szczepionych w tym przedziale wiekowym.

Wśród preparatów po których najczęściej w 2023 r. występował niepożądany odczyn poszczepienny znajdują się kolejno:

- Synflorix – szczepionka p/*Streptococcus pneumoniae*,
- Rotateq – szczepionka p/ rotawirusom,
- DTP – szczepionka p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi,
- MMR vax PRO – szczepionka p/ odrze, śwince, różyczce,
- Act-Hib – szczepionka p/*Haemophilus influenzae*,
- Prewenar 13 – szczepionka p/*Streptococcus pneumoniae*,
- Hexacima – szczepionka p/*Haemophilus influenzae*, p/ błonicy, tężcowi, krztuścowi, p/polio, p/ wirusowemu zapaleniu wątroby typ B.

W przeważającej większości przypadków najczęściej powodującymi niepożądane odczyny poszczepienne są preparaty podawane w pierwszych 3 latach życia. W przeważającej większości podawane w parze z inną szczepionką (np. podane podczas jednej sesji szczepiennej: Act – Hib, DTP, Imovax Polio, Synflorix, Rotateq lub Hexacima, Synflorix, Rotateq) w związku z czym (o ile nie jest to odczyn miejscowy) nie jesteśmy w stanie określić, który preparat szczepionkowy był przyczyną wystąpienia niepożądanego odczynu poszczepiennego.

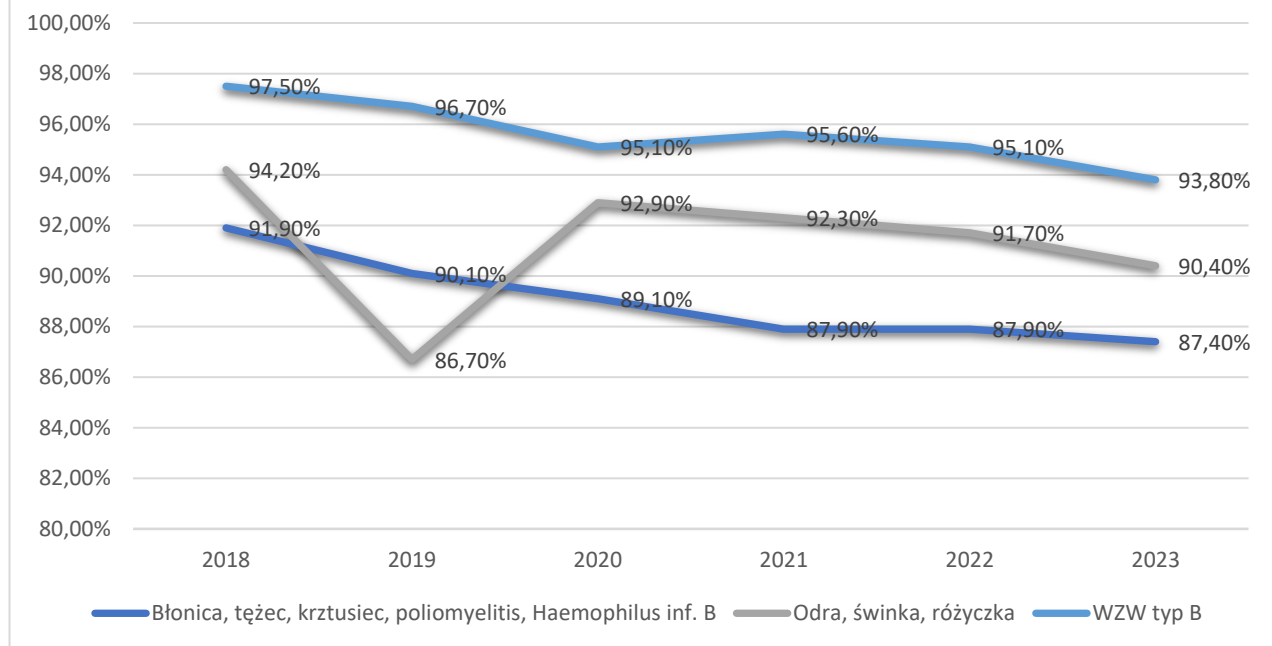
Sprawozdawczość i analizy wyszczepialności

Nadzór nad szczepieniami ochronnymi obejmuje również obszar sprawozdawczości. Podmioty lecznicze z terenu Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, udzielające ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, zobligowane są do składania po zakończeniu każdego kwartału sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych według informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie. Ponadto placówki, które wybierają preparaty szczepionkowe z magazynu Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie rozliczają w okresach kwartalnych wykorzystanie tych preparatów do przeprowadzania obowiązkowych szczepień ochronnych. Obydwa sprawozdania są obligatoryjne i wynikają z przepisów prawa.

Analiza wyszczepialności przeciwko danej chorobie zakaźnej lub grupie chorób zakaźnych poszczególnych roczników dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym, prowadzona jest na podstawie rocznych sprawozdań ze szczepień ochronnych MZ-54 sporządzanych przez podmioty lecznicze.

Analizując na przestrzeni ostatnich sześciu lat stan zaszczepienia dzieci, które ukończyły 3 lata i powinny otrzymać pełny schemat szczepień podstawowych można stwierdzić, że wyszczepialność przeciwko podstawowym chorobom zakaźnym objętym profilaktyką szczepień sukcesywnie spada. Coraz więcej dzieci z woli rodziców nie jest szczepionych w ogóle od urodzenia.

Stan zaszczepienia 3-latków na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w latach 2018 – 2023

Pomimo tego, że preparaty szczepionkowe są jednymi z najlepiej przebadanych produktów leczniczych oraz najbardziej opłacalnych środków ochrony zdrowia publicznego, z roku na rok procent osób zaszczepionych maleje, tym samym powodując, że bezpieczny próg odporności środowiskowej znajduje się aktualnie w krytycznym punkcie. Próg odporności zbiorowiskowej zwykle wymaga 90 – 95 % populacji odpornej, aby zapewnić bezpieczeństwo w warunkach epidemii. Wysoki stan zaszczepienia w populacji osób, które mogą być poddane szczepieniom jest konieczny do zapewnienia ochrony osób, które z przyczyn zdrowotnych nie mogą się szczepić.

Oslabienie zaufania publicznego do szczepień oraz rozprzestrzenianie się błędnych informacji i dezinformacji na temat szczepień budzące niepokój i sceptycyzm społeczeństwa, stanowią aktualnie ogromne wyzwanie dla zdrowia publicznego. Dlatego w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie prowadzone są intensywne działania oświatowo – edukacyjne na temat korzyści płynących ze szczepień i zagrożeń związanych z brakiem uodpornienia wobec chorób zakaźnych.

ODDZIAŁ HIGIENY ŻYWNOSTCI I ŻYWIENIA

Podstawowym celem działania Oddziału Higieny Żywności i Żywnienia jest zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu.

Realizowano go głównie poprzez przeprowadzanie urzędowych kontroli w zakresie spełnienia odpowiednich wymagań sanitarno-technicznych oraz higienicznych i zdrowotnych oraz pobieranie do badań laboratoryjnych próbek środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością celem sprawdzenia ich zgodności z obowiązującym prawem żywnościowym

Nadzór prowadzono w oparciu o obowiązujące przepisy prawne, wytyczne Głównego Inspektora Sanitarnego i Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz w oparciu o analizę zagrożeń na danym terenie. Działania podejmowane w ramach nadzoru dotyczyły:

- oceny warunków sanitarno-higienicznych i technicznych produkcji, sprzedaży i transportu środków spożywczych, kosmetyków oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- oceny jakości zdrowotnej produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością krajowych oraz importowanych poprzez ocenę wizualną i/lub laboratoryjną próbek żywności pobieranych w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu,
- monitorowania wycofanej z obrotu żywności oraz wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w ramach systemu wczesnego ostrzegania o pojawiających się produktach niebezpiecznych na rynku (RASFF, RAPEX),
- realizacji zamierzeń zaplanowanych przedsięwzięciach w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora Sanitarnego.

NADZÓR SANITARNO-HIGIENICZNY NAD OBIETAMI ŻYWNOŚCIOWO-ŻYWIENIOWYMI

Na koniec 2023 r. w ewidencji obiektów PPIS w Rzeszowie znajdowało się 4193 zakładów żywnościowo-żywnieniowych, usytuowanych w obrębie miasta Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego, z czego 1934 obiektów zostało skontrolowanych. Stanowi to 46 % obiektów znajdujących się w ewidencji. Kontrole te zostały przeprowadzone zgodnie z ustalonym rocznym harmonogramem.

W procesie planowania kontroli na rok 2023 zostały uwzględnione zagadnienia:

- ocenę potencjalnego ryzyka w zakresie bezpieczeństwa, na jakie może być narażona żywność raz materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością w procesie produkcji lub w obrocie,
- rodzaj produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych, w tym ocena jakości zdrowotnej żywności (wyniki badań producenta przeprowadzane w ramach kontroli wewnętrznej jak również wyniki badań próbek pobranych w ramach urzędowych kontroli żywności i monitoringu),
- ocenę realizacji zasad dobrej praktyki higienicznej, dobrej praktyki produkcyjnej, jak też zasad systemu HACCP w zakładach produkcji i obrotu,
- rodzaj prowadzonej działalności (produkcja żywności, żywienie zbiorowe, obrót),
- znaczenie zakładu, zasięg produkcji oraz przeznaczenie żywieniowe produktu (liczba konsumentów, znaczenie lokalne, regionalne, przeznaczenie żywności produkowanej w zakładzie, np. dla wrażliwych grup konsumentów),
- strukturę i stan sanitarno-techniczny zakładu,

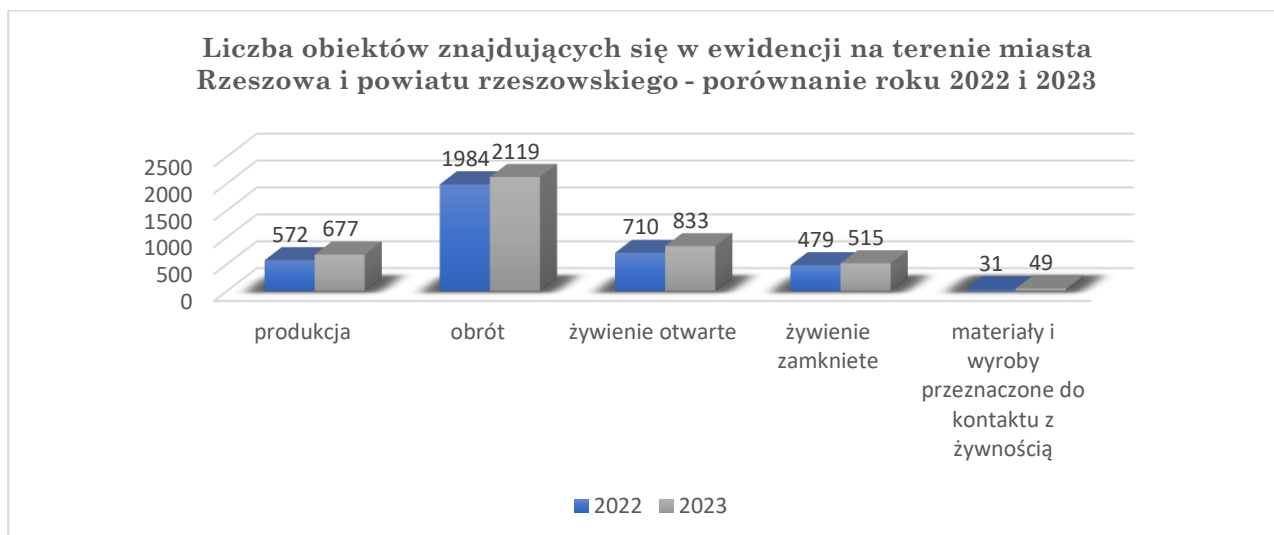
- ocenę stanu sanitarnego jaką uzyskał zakład w roku poprzednim,
- podjęte w roku poprzednim działania represyjne (mandaty, decyzje),
- przedmiot prowadzonych postępowań administracyjnych, w tym wykonanie obowiązków nałożonych w decyzji, a przede wszystkim terminowość usuwania niezgodności,
- prawidłowość funkcjonowania kontroli wewnętrznej w nadzorowanych zakładach,
- sygnały i interwencje zgłaszane przez konsumentów.

W ramach sprawowania bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono również kontrole nieuwzględnione w planie. W 2023 r. ich suma wyniosła 1922. Kontrole pozaplanowe to m. in.:

- kontrole na wniosek strony,
- kontrole interwencyjne w związku z sygnałami dotyczącymi nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówek,
- kontrole sprawdzające wykonanie wydanych decyzji administracyjnych,
- kontrole tematyczne związane z pobieraniem próbek do badań laboratoryjnych,
- kontrole zadaniowe, np. w ramach tzw. „akcji lato”,
- kontrole w związku z poleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego,
- kontrole w ramach funkcjonowania Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF),

W roku sprawozdawczym w Oddziale Higieny Żywności i Żywnienia:

- przeprowadzono 3280 kontroli sanitarnych, w tym 474 kontroli interwencyjnych,
- zatwierdzono 333 nowe zakłady,
- wydano 178 decyzji administracyjnych nakazujących poprawę stanu sanitarno-technicznego obiektów, 44 decyzje nakazujące wycofanie z obrotu środka spożywczego wprowadzanego do obrotu po upływie terminu przydatności do spożycia lub dacie minimalnej trwałości, 9 decyzji nakazujących unieruchomienie części i albo całości zakładu i oraz 139 decyzji warunkowo zatwierdzających zakład,
- nałożono 195 mandatów karnych, na łączną kwotę 38500 zł,
- skierowano 26 wniosków o ukaranie podmiotów odpowiedzialnych za nieprzestrzeganie przepisów prawa, o nałożenie kar pieniężnych przez Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

OCENA STANU SANITARNO-TECHNICZNEGO W POSZCEGÓLNYCH KATEGORIACH ZAKŁADÓW

Zakłady produkcji żywności

W roku 2023 na terenie miasta Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego w ewidencji znajdowało się 677 zakładów produkcji żywności, m.in:

- 16 wytwórni lodów,
- 39 automatów do lodów,
- 42 piekarni,
- 49 ciastkarni,
- 19 zakładów garmażeryjnych,
- 2 browary i słodownie,
- 9 wytwórni suplementów diety,
- 1 wytwórnia środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
- 500 innych wytwórni żywności, w tym 391 stanowią producenci pierwotni, rolnicy handel detaliczny oraz dostawcy bezpośredni.

Wśród największych z nadzorowanych zakładów wymienić należy:

- ICN Polfa Rzeszów S.A., Rzeszów, ul. Przemysłowa 2 – jest częścią międzynarodowego koncernu Bausch Health Companies Inc (dawniej Valeant Pharmaceuticals International, Inc), który pracuje na rzecz ochrony zdrowia ludzi na całym świecie.
- Sanofi, Rzeszów, ul. Lubelska 52 – to innowacyjna, globalna firma biofarmaceutyczna, której portfolio obejmuje: leki innowacyjne, leki dojrzałe, szczepionki, leki bez recepty i suplementy diety.
- Koral, Rzeszów, ul. Trembeckiego 9 – największy producent lodów w Polsce i jeden z największych w Europie, właścicielem jest Przedsiębiorstwo Produkcji Lodów KORAL sp.j., asortyment obejmuje lody impulsowe na patyku, w rożku, w kubeczkach, w squeeze-up'ach, sandwich'e lodowe oraz szeroki wybór mrożonych deserów w opakowaniach rodzinnych.

Rys. Nowość firmy Koral – trzy warianty lodów Barbie (źródło: <https://koral.com.pl/>)

- Makarony Polskie S.A., Rzeszów, ul. Podkarpacka 15 – firma rozpoczęła działalność w 1988 r. i obecnie jest jednym z największych producentów makaronów w Polsce. W ofercie firmy można znaleźć świderki, nitki, kolanka, spaghetti i inne. Oprócz tradycyjnych makaronów jajecznych produkowane są także makarony razowe, żytnie i orkiszowe.

- Nestle, Rzeszów, ul. gen. Maczka 1 - producent przetworów spożywczych przeznaczonych dla małych dzieci. Zakład Nestle w Rzeszowie jest jednym z siedmiu zakładów zlokalizowanych na terenie Polski, specjalizującym się w produkcji posiłków i soków dla najmłodszych konsumentów pod markami Gerber i Bobo-Frut.

Na terenie Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego znajduje się 9 zakładów produkujących suplementy diety, dwa największe z nich to: ICN POLFA RZESZÓW S.A. w Rzeszowie, ul. Przemysłowa 2 oraz SANOFI w Rzeszowie, ul. Lubelska 52. Oba zakłady wyposażone są w nowoczesne urządzenia i linie technologiczne typowe dla produkcji tabletek czy kapsułek. Dzięki zastosowanym systemom jakości w przedmiotowych firmach zapewniona jest najwyższa jakość produktu na każdym etapie jego rozwoju, produkcji, magazynowania, dystrybucji i sprzedaży

W ubiegłym roku skontrolowano 168 zakładów produkcyjnych, co stanowi 24,8 % w stosunku do wykazanych w ewidencji.

Do największych zakładów znajdujących się na terenie powiatu rzeszowskiego należy wymienić:

- wytwórnię napojów bezalkoholowych Chmielnik Zdrój w Chmielniku 146,
- wytwórnię wód mineralnych Rzeszowianka w Borku Starym 333,
- zakład ALBATROS w Trzebusce 17a,
- zakład garmazeryjny JARO w Niechobrze 856 a,
- wytwórnię suplementów diety Fit Best Line w Tyczynie, ul. Rynek 15.

Wytwórnia napojów bezalkoholowych „Chmielnik Zdrój” w Chmielniku 146 jest dostawcą wody źródlanej oraz napoi niegazowanych pod marką „Alfred”. Wytwórnia wód mineralnych Rzeszowianka w Borku Starym 333, produkuje naturalną wodę mineralną w wersji niegazowanej, gazowanej czy lekko gazowanej. Na jej bazie powstaje ponadto bogaty asortyment gazowanych napojów smakowych w 6 smakach.

Ocena stanu sanitarnego podczas przeprowadzania kontroli w zakładach produkcyjnych obejmuje: stan techniczny, zaopatrzenie zakładu w wodę, higienę osobistą pracowników i orzeczenia lekarskie do celów sanitarno-epidemiologicznych, higienę produkcji, w tym jakość surowców, sposoby postępowania w celu zapewnienia skutecznej ochrony zakładu przed szkodnikami, segregację żywności i ciągłość łańcucha chłodniczego, magazynowanie i dystrybucję. Ponadto sprawdzane jest także znakowanie środków spożywczych oraz całość dokumentacji dotyczącej zakładu.

W 2023 r. najczęściej stwierdzanymi niezgodnościami w przedmiotowej grupie obiektów był niewłaściwy stan sanitarny i techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia oraz brak dostosowanych procedur systemu HACCP w przypadku nowych zakładów produkcyjnych. W związku z powyższym wydano 37 decyzji administracyjnych, a w związku z uchybieniami sanitarnymi nałożono 14 mandatów na kwotę 3400 zł. Skierowano także 3 wnioski o ukaranie do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Ponadto w ubiegłym roku w wyniku badań przeprowadzonych przez Laboratorium Higieny Komunalnej WSSE w Rzeszowie stwierdzono bakterie z grupy coli w wodzie źródlanej Alfred niegazowanej, w związku z czym dwukrotnie wstrzymano działalność ze względu na zagrożenie zdrowia ludzkiego w zakresie produkcji i obrotu wody produkowanej w zakładzie Chmielnik Zdrój S.A. do czasu poprawy jej jakości.

Zakłady obrotu żywnością

W tej kategorii zakładów znajdowało się 2119 obiektów, m.in.:

- 947 sklepów spożywczych, w tym 57 super- i hipermarketów,
- 84 kioski spożywcze,
- 179 magazynów hurtowych,
- 51 obiektów ruchomych i tymczasowych,
- 638 środków transportu,
- 220 innych obiektów obrotu żywnością.

W ubiegłym roku skontrolowano 868 obiektów, co stanowi 41 % w stosunku do wszystkich zakładów obrotu żywnością znajdujących się w rejestrze.

Najczęściej powtarzające się uchybienia, które były stwierdzane w trakcie kontroli:

- brak czystości i porządku w pomieszczeniach,
- nieprzestrzeganie łańcucha chłodniczego przy obrocie środkami spożywczymi łatwo ulegającymi zepsuciu,
- brak środków myjących i dezynfekcyjnych,
- brak prawidłowej segregacji żywności w urządzeniach chłodniczych,
- stwierdzenie w obrocie środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia lub dacie minimalnej trwałości, a także niewłaściwej jakości,
- nieprawidłowa sprzedaż i ekspozycja – żywność narażona na zanieczyszczenie (brak osłon zabezpieczających),
- nieudokumentowana (brak zapisów) lub nieskuteczna kontrola wewnętrzna,
- brak lub nieaktualne badania do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu.

Za stwierdzone uchybienia sanitarne w 93 przypadkach ukarano grzywną w drodze mandatu karnego na łączną kwotę 19300 zł. Ponadto wydano 202 decyzje administracyjnych w celu wyegzekwowania poprawy stanu technicznego i dokumentacji systemu HACCP. W 2023 r. w tej grupie obiektów skierowano 18 wniosków o ukaranie do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

Na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego na koniec 2023 r. w ewidencji znajdowało się 833 zakłady żywienia zbiorowego typu otwartego. Wśród tych zakładów zostało skontrolowane 485 lokali. W ubiegłym roku w tej grupie obiektów zatwierdzono 51 nowych zakładów.

W trakcie kontroli ww. obiektów szczególną uwagę zwracano na:

- stan sanitarno-techniczny i porządkowy (otoczenia zakładu, pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych i socjalnych, maszyn, urządzeń, środków transportu),
- pochodzenie środków spożywczych,
- warunki przechowywania (surowców, półproduktów, innych składników żywności),
- prawidłowość i skuteczność przeprowadzanych procesów mycia i dezynfekcji maszyn, urządzeń, sprzętu,
- warunki magazynowania i ekspedycji produktów gotowych,
- stan higieny i zdrowotności pracowników biorących udział w procesie produkcji lub obrocie żywnością,
- etykiety i sposoby znakowania,
- prowadzenie dokumentacji i zapisów dotyczących stosowania systemów kontroli wewnętrznej, w tym systemu HACCP oraz realizacji zasad GHP,
- sposób postępowania z odpadami pochodzenia zwierzęcego kategorii 3.

W trakcie czynności kontrolnych przeprowadzonych w tej grupie obiektów najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były:

- nieprawidłowy stan sanitarny i techniczny pomieszczeń zakładów,
- zniszczony i brudny sprzęt pozostający w kontakcie z żywnością,
- niewłaściwe zabezpieczenie zakładu przeciw owadom,
- artykuły spożywcze niewłaściwej jakości zdrowotnej,
- brak zapisów w ramach obowiązujących systemów GMP i HACCP,
- brak aktualnych badań do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- niedostosowanie zakresu produkcji do możliwości technicznych w zakładzie.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych podejmowano działania – zgodnie z kompetencjami, tj. wydano 116 decyzji administracyjnych nakazujących poprawę stanu technicznego (oraz warunkowo zatwierdzających zakład), a także nałożono 81 grzywien w drodze mandatu karnego na kwotę 14550 zł.

Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

W tej kategorii zakładów w ubiegłym roku znajdowało się 515 obiektów, m.in.:

- stołówki pracownicze,
- bufety przy zakładach pracy,
- bloki żywienia w szpitalach, w tym w systemie cateringowym,
- kuchnie niemowlęce,
- bloki żywienia w domach opieki społecznej,
- bloki żywienia w żłobkach,
- stołówki w szkołach i przedszkolach, w tym żywienie w systemie cateringowym,
- zakłady usług cateringowych.

Ocena stanu sanitarnego podczas kontroli w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego obejmuje obszary tożsame z zakładami żywienia zbiorowego otwartego.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w 2023 roku obejmował nadzorem 24 bloków żywienia w szpitalach, w tym 13 korzystało z usług firm cateringowych. W tych obiektach przeprowadzono 24 kontrole. W trzech ze skontrolowanych obiektów stwierdzono nieprawidłowości:

- dot. warunków technicznych i sanitarnych:
  - ubytki w suficie w kuchni głównej,
  - brak siatek przeciw owadom w oknach w pomieszczeniach produkcyjnych (w dwóch obiektach);
- dot. żywienia pacjentów:
  - brak białka pełnowartościowego w jednym z głównych posiłków (śniadaniu, obiedzie bądź kolacji),
  - brak w dekadzie ryb i przetworów rybnych,
  - brak w dekadzie roślin strączkowych suchych,
  - średnia ocena dekadowa spożycia warzyw i/lub owoców.

W związku z powyższym wydano 2 decyzje administracyjne nakazujące poprawę stanu technicznego oraz wysłano 1 zawiadomienie o wszczęciu postępowania (decyzja została wydana w 2024 r.). W przypadku oceny jadłospisu (wymagający poprawy) wystosowano do placówki wystąpienie pokontrolne.

Odnośnie oceny jadłospisu dekadowego objętego kontrolą przyjęto następujące zagadnienie wymagające oceny:

- liczbę posiłków, przerwy między posiłkami w ciągu dnia oraz przerwę nocną,

- udział ilościowy napojów, białka pełnowartościowego, mleka i jego przetworów, warzyw i/lub owoców, produktów zbożowych z pełnego przemiału, tłuszczów roślinnych bogatych w kwasy jedno i wielonienasycone w posiłkach,
- zróżnicowanie kolorystyczne i smakowe potraw,
- zróżnicowanie konsystencji i strawności poszczególnych posiłków,
- częstotliwość wystąpienia w jadłospisie dekadowym suchych nasion roślin strączkowych, ryb i ich przetworów,
- różnorodność gatunków mięs oraz produktów węglowodanowych w dekadzie,
- zróżnicowanie technik przygotowywania potraw,
- częstotliwość występowania potraw smażonych w dekadzie.

W wyniku przeprowadzenia oceny jakościowej jadłospisu dekadowego, wykonanej przy pomocy arkusza punktowego, wyliczono średnie punktowe dla poszczególnych kategorii, a następnie zsumowano uzyskane punkty.

Tab. Kontrole bloków żywienia w szpitalach w 2023 r.

Liczba bloków żywienia w szpitalach		skontrolowanych, - w których stwierdzono nieprawidłowości, w tym	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba próbek	Liczba wydanych decyzji administracyjnych (proszę podać jakich)	Liczba nałożonych mandatów - na kwotę PLN	Inne działania w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami (np. wystąpienia z art. 30 ust. 3 ustawy o PIS)
nadzorowanych							
żywnie we własnym zakresie	11	3	12	2	2 oraz 1 zawiadomienie o wszczęciu postępowania (decyzja zostanie wydana w roku 2024)	0	Wystąpienie pokontrolne (ocena jadłospisu - jadłospis wymagający poprawy)
żywnie w systemie cateringowym	13	0	12	0	0	0	-

Zdj. Przykładowe śniadanie w Szpitalu PRO FAMILIA w Rzeszowie (źródło: <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/51,34962,25406842.html#S.galeria-K.C-B.1-L.1.duzy>)

W 2023 roku skontrolowano 253 stołówek w placówkach oświatowych. W trakcie powyższych kontroli stwierdzono w 2 stołówkach szkolnych uchybienia natury sanitarno-technicznej, a w 1 placówce jadłospis nie spełniał wymagań *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty* oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. W związku z powyższym zostały wydane 2 decyzje nakazujące usunięcie nieprawidłowości oraz nałożono 1 grzywnę w drodze mandatu karnego na kwotę 200 zł. Ponadto zostanie przekazany jeden wniosek o ukaranie do PPWIS.

Tab. Wyniki kontroli w nadzorowanych jednostkach systemu oświaty za 2023 r.

Typ obiektów	Liczba obiektów		Liczba przeprowadzonych kontroli		Liczba obiektów, w których stwierdzono niezgodności		Liczba wydanych decyzji administracyjnych	Liczba mandatów /na kwotę	Uwagi i dodatkowe wyjaśnienia
	Nadzorowanych	Skontrolowanych	Ogółem	w tym: w zakresie rozp MZ	Ogółem	w tym: w zakresie rozp. MZ	W celu poprawy stanu sanitarnego		
Sklepiki szkolne	36	36	61	50	11	11	1	0	Wydano 9 decyzji nakazujących usunięcie z obrotu produktów niezgodnych z rozp. MZ z 26.07.2016r.
Stołówki szkolne	148	146	151	148	3	1	2	1/200	- wydano 1 decyzję nakazującą poprawę jadłospisu, - wydano 1 decyzję nakazującą poprawę stanu technicznego, - wydano 1 decyzję – koszty po mandacie
Stołówki w przedszkolach	157	93	95	93	0	0	0	0	-
Stołówki w bursach i internatach	11	11	11	11	0	0	0	0	-
Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych	3	3	3	3	0	0	0	0	-

W sumie w ubiegłym roku skontrolowano 385 zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego, co stanowi 74,8 % w stosunku do wykazanych w ewidencji. W 2023 roku wydano 15 decyzji administracyjnych, mających na celu wyegzekwowanie poprawy stanu technicznego w zakładach oraz nałożono 7 mandatów karnych na kwotę 900 zł w związku z niewłaściwym stanem sanitarnym.

Nadzór nad wytwórniami i zakładami wprowadzającymi do obrotu materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością

W Rzeszowie i w powiecie rzeszowskim znajduje się 13 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Zakłady te prowadzą działalność w zakresie:

- produkcji opakowań do żywności typu woreczki foliowe, opakowania z papieru i tektury,
- wykrawania i konfekcjonowania chusteczek gastronomicznych, papieru śniadaniowego i opakowaniowego,
- produkcji obudów do maszynek do mięsa oraz szatkownic,
- produkcji zespołów mielących w maszynkach do mięsa oraz produkcji części do krajalnic,
- produkcji wyrobów metalowych do kontaktu z żywnością,
- produkcji elektronicznego sprzętu gospodarstwa domowego.

W 2023 r. skontrolowano dwa z ww. zakładów. Podczas kontroli dokonano sprawdzenia zastosowania w procesie produkcyjnym aktualnych przepisów, zastosowanie surowców z których wytwarzane są poszczególne podzespoły z towarzyszącymi im dokumentami (tj. deklarację zgodności oraz wyniki badań), zgodność procesu produkcyjnego z dokumentacją zakładową GMP, wyniki badań poszczególnych podzespołów oraz gotowego wyrobu. Ponadto sprawdzono czy proces produkcyjny jest zgodny ze schematem technologicznym, a także identyfikacyjność gotowego wyrobu.

W powyższych zakładach nie pobierano próbek do badań laboratoryjnych. W 2023 r. próbki wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością były pobrane w obiektach wprowadzających ich do obrotu.

Tab. Zakres badań próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w 2023 r.

Nazwa próbki	Kierunek badań	Wynik badania	Podjęte działania
Kubek porcelanowy	Migracja metali	Nie kwestionowane	-
Szklanki – 2 próby	Migracja metali	Nie kwestionowane	-
Wyroby z melaminy – 2 próby	Migracja formaldehydu	Nie kwestionowane	-

Nadzór nad zakładami produkcji, konfekcjonowania i obrotu kosmetykami

W tej kategorii w ewidencji w 2023 r. ujęto 93 obiekty, w tym:

- 14 zakładów produkujących i konfekcjonujących kosmetyki,
- 79 obiektów obrotu kosmetykami.

W 2023 roku przeprowadzono kontrole u ośmiu wytwórców produktów kosmetycznych, natomiast dwie kontrole obejmowały wdrożenie zasad Dobrej Praktyki Produkcyjnej (GMP), czego podstawę stanowiła *Europejska Norma EN ISO 22716:2009*.

W ramach tychże kontroli sprawdzono m.in. przestrzeganie ogólnych wytycznych związanych ze środowiskiem wytwarzania w zakresie produkcji, kontroli, magazynowania i wysyłki produktów kosmetycznych, a także strukturę organizacyjną kontrolowanych przedsiębiorstw, kwalifikacje personelu, rodzaje i rozkład stref i pomieszczeń w zakładzie, wyposażenie i urządzenia wykorzystywane w procesie produkcyjnym, posiadanie odpowiednich badań jakości wody procesowej, aspekty związane z surowcami i materiałami opakowaniowymi, operacjami wytwarzania, konfekcjonowania i magazynowania kosmetyków oraz kontrolą jakości wyrobów gotowych. Sprawdzone także jak w kontrolowanych zakładach wygląda proces postępowania z produktem poza specyfikacją, postępowanie w przypadku reklamacji oraz wycofania produktu z rynku, postępowanie z odpadami, czy przeprowadzane są wewnętrzne audyty oraz czy zakłady te posiadają wymaganą przepisami dokumentację.

W bieżącym nadzorze przeprowadzano również kontrole, pod kątem zawartości w składzie produktów kosmetycznych substancji zakazanej – butylphenyl methylpropinal (lilial), co skutkowało wydaniem pięciu decyzji administracyjnych wycofujących kwestionowane produkty z rynku. Wydano również decyzje wstrzymującą działalność jednego z zakładów w zakresie konfekcjonowania produktów kosmetycznych.

W 2023 r. nałożono 3 kary administracyjne na łączną kwotę 17500 zł za wprowadzanie do obrotu produktów kosmetycznych bez spełnienia wymogów *rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z dnia 30 listopada 2009 dotyczącego produktów kosmetycznych*. Kary pieniężne dotyczyły m.in.:

- braku sporządzenia w języku polskim części B raportów bezpieczeństwa produktów kosmetycznych,
- braku zgłoszenia produktów do bazy Cosmetic Product Notification Portal przed ich wprowadzeniem do obrotu,
- braku odpowiednich raportów bezpieczeństwa opracowanych dla wprowadzanych na rynek produktów kosmetycznych,
- nieprawidłowego oznakowania produktów kosmetycznych,
- niewłaściwej prezentacji produktów kosmetycznych na stronie internetowej.

Ponadto pobrano do badan laboratoryjnych 8 próbek produktów kosmetycznych tj. hennę, kremy, mleczko, balsam. Badania zostały wykonane w kierunku oznaczenia zawartości azotanu srebra oraz mikroorganizmów tlenowych Staphylococcus aureus. Próbkę kosmetyków nie zostały zakwestionowane.

Nadzór nad suplementami diety

W rejestrze zakładów prowadzonym przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie figuruje 9 wytwórni suplementów diety oraz 10 hurtowni suplementów diety Zakłady te mają w pełni wdrożone procedury oparte na zasadach systemu analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (HACCP) w tym dobrej praktyki higienicznej (GHP) i dobrej praktyki produkcyjnej (GMP). Zostało skontrolowane 6 wytwórni suplementów diety. Ponadto w obiektach obrotu suplementami diety przeprowadzono 3 kontrole, w związku z interwencjami.

W 2023 r w ramach sprawowanego nadzoru podejmowano czynności w zakresie oceny zgodności znakowania suplementów diety z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego. Dokonano oceny łącznie 25 produktów (etykiety oraz prezentacje w sklepach internetowych jeśli takie były prowadzone), a w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami prowadzono postępowanie administracyjne mające na celu usunięcie niezgodność.

Ponadto w związku z postanowieniem Głównego Inspektora Sanitarnego wydano 1 decyzję nakazującą okresowe wstrzymanie wprowadzania do obrotu oraz wycofanie z obrotu produktu pn. Parazytek.

Tab. Liczba zbadanych próbek suplementów diety w 2023 r.

Lp.	Nazwa próbki	Kierunek badań	Wynik badania	Podjęte działania
1	Morszczyzn	Metale	Nie kwestionowane	-
2	Chlorella	Metale	Nie kwestionowane	-
3	Wapń z muszli ostryg	Metale	Nie kwestionowane	-
4	Koncentrat omułka zielonowargowego	Metale	Nie kwestionowane	-
5	Pharmaton Geriavit	Zawartość wit. A, E, D, B6, Magnez	Nie kwestionowane	-
6	Magne B6 Forte	Zawartość wit. A, E, D, B6, Magnez	Nie kwestionowane	-
7	Novanight	Zawartość wit. A, E, D, B6, Magnez	Nie kwestionowane	-
8	Whey Nex Pro wanilia	Zawartość białka	Kwestionowane znakowanie	Przekazano do WSSE wniosek o ukaranie
9	Whey Nex Pro ciasteczko	Zawartość białka	Kwestionowane znakowanie	Przekazano do WSSE wniosek o ukaranie
10	Multilac	znakowanie	Nie kwestionowane	-
11	4 Fuel Recharge	Żywność wzbogacona (potas, magnez, wit. C, sól, wapń)	Zakwestionowane znakowanie	importer we własnym zakresie przeetykietował opakowania przed wprowadzeniem do obrotu
12	Named Sport Vitamin C	Żywność wzbogacona (potas, magnez, wit. C, sól, wapń)	Nie kwestionowane	-
13	Named sport Hydrafit	Żywność wzbogacona (potas, magnez, wit. C, sól, wapń)	Zakwestionowane znakowanie	importer we własnym zakresie przeetykietował opakowania przed wprowadzeniem do obrotu
14	Trilac 20	mikrobiologia	Nie kwestionowane	-

Nadzór nad importowanymi i eksportowanymi środkami spożywczymi i materiałami do kontaktu z żywnością

W 2023 r. przeprowadzono 137 kontroli sanitarnych, w trakcie których oceniono 366 partii produktów środków spożywczych.

W czasie kontroli dokonano przeglądu i oceny dokumentacji przewozowej (w tym dotyczącej jakości zdrowotnej sprowadzanych artykułów), oględzin importowanych partii towarów oraz warunków transportu, oględzin środków transportu.

Wydano 137 świadectw o braku zastrzeżeń do jakości zdrowotnej. Świadectwa wydawano na podstawie przedłożonej dokumentacji dotyczącej jakości zdrowotnej (certyfikatów zdrowia władz sanitarnych z kraju producenta, wyników badań laboratoriów PIS, świadectw i wyników analiz producentów, oględzin partii towarów, oceny warunków transportu).

W ww. okresie importerzy sprowadzili środki spożywcze z: RPA, Tajlandii, USA, Argentyny, Turcji, Chile, Indonezji, Kostaryki, Chin, Malezji, Mołdawii, Peru, Wietnamu, Gruzji, Iranu.

Ocena jakości zdrowotnej żywności na podstawie wyników badań próbek żywności pobranej w ramach urzędowej kontroli i monitoringu

Nadzór nad jakością środków spożywczych sprawowany jest poprzez systematyczną kontrolę jakości zdrowotnej produktów wprowadzanych do obrotu. W 2023 r. pobrano do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli żywności oraz monitoringu 532 próbki żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W ramach Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2023 rok zostało zaplanowane do poboru 219 próbek. Plan poboru próbek została zrealizowany. Zgodnie z planem dokonano poboru 217 próbek, w przypadku dwóch próbek zamiennie pobrano inny produkt.

Najczęściej wykonywane badania żywności dotyczą oceny zanieczyszczeń mikrobiologicznych, obecności metali ciężkich, pozostałości pestycydów, mykotoksyn oraz badań w kierunku organoleptyki.

Ogólnie z pobranych 532 próbek zakwestionowane zostało 37 prób. Informacje dotyczące prób kwestionowanych przedstawia tabela 2. W 2023 r. w ramach nadzoru pobrano do badań 3 próbki produktów pochodzących z Ukrainy: herbatniki w kierunku organoleptyki, drożdże w kierunku pozostałości pestycydów, mąka w kierunku pozostałości pestycydów oraz w ramach kontroli granicznej pobrano: 4 razy kaszę gryczaną oraz owoc jagody czarnej suszonej w kierunku organoleptyki, zanieczyszczeń fizycznych i biologicznych.

Tab. Próby kwestionowane w 2023 r.

Rodzaj próbki	Kierunek badań	Wynik badania	Postępowanie z próbką	Powiadomienie RASFF (tak/nie)
borowik szlachetny kapelusze	Organoleptyka Zanieczyszczenia biologiczne	stwierdzono obecność licznych żywych i martwych moli spożywczych, larw oraz oprzędów	wydano decyzję administracyjną nakazującą wycofanie z obrotu produktu spożywczego przekazano informację do producenta;	nie
śledź niepatroszony solony	Organoleptyka Zanieczyszczenia fizyczne i biologiczne	w każdej z trzech ryb stwierdzono co najmniej jedno skupisko pasożytów oraz po kilkanaście pojedynczych sztuk	-dec. nakazująca wycofanie z obrotu	nie
jaja kurze	mikrobiologia	obecność pałeczek Salmonella spp	- pismo do PLW w Jarosławiu	tak
posiłki	mikrobiologia	obecność pałeczek Salmonella spp	wstrzymanie działalności zakładu	nie
drożdże (Ukraina)	Pozostałości pestycydów	Stwierdzono zawartość pestycydów: cyprokonazol na poziomie 0,017±0,009 mg/kg, difenokonazol na poziomie 0,009±0,005 mg/kg, epoksykonazol na poziomie 0,085±0,043 mg/kg, propikonazol (suma izomerów) na poziomie 0,008±0,004 mg/k	przekazanie informacji producentowi	tak / powiadomienie wycofane – ocena PZH
lody	mikrobiologia	liczba Enterobacteriaceae w 1g - wykryto	wstrzymanie działalności zakładu	nie
woda źródlana niegazowana „Alfred	Organoleptyka Bakteriologia	nieakceptowalny wskaźnik zapachu liczba bakterii grupy coli – wykryto	dwukrotnie wstrzymanie działalności zakładu;	tak
suplementy diety	Zawartość białka	Zakwestionowane znakowanie	przekazano do WSSE w Rzeszowie wnioski o ukaranie	nie
oliwa z oliwek	WWA	Stwierdzono przekroczenie zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA): suma: benzo(a)piren, benz(a)antracen, chryzen, benzo(b)fluoranten – 15,9±3,7	-	tak /powiadomienie wycofane – badanie odwoławcze wskazywało zgodność;
ziarno słonecznika	Pozostałości pestycydów	Zakwestionowane znakowanie	przekazano informację do PSSE w Cieszynie;	nie
suplementy diety	Żywność wzbogacona (potas, magnez, wit. C, sód, wapń)	Zakwestionowane znakowanie	importer we własnym zakresie przeetykietował opakowania przed wprowadzeniem do obrotu	nie
mięso wołowe	mikrobiologia	przypuszczalne wykrycie STEC O111, O145, O157 i O103 w 25g.	przekazano pismo do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Mińsku Mazowieckim	tak
mięso wołowe	mikrobiologia	przypuszczalne wykrycie STEC O111, O145, O157 i O103 w 25g.	przekazano pismo do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Starogardzie Gdańskim.	tak

Działania podejmowane w związku z interwencjami konsumentów

Interwencje do Oddziału Higieny Żywności i Żywienia zostały zgłaszane telefonicznie, pisemnie lub osobiście. Wśród zgłaszanych skarg dominowały zgłoszenia anonimowe.

W 2023r. na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego przeprowadzono 474 kontrole interwencyjnych, w tym:

- 329 interwencji w zakładach obrotu żywnością,
- 72 w zakładach żywienia zbiorowego, w tym 9 w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 44 w zakładach produkcji żywności,
- 29 w zakładach obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością

Kontrole w przedmiotowych zakładach potwierdziły zasadność 29 zgłoszeń.

Interwencje dotyczyły przede wszystkim nieprawidłowego stanu technicznego i sanitarnego obiektów, wprowadzania do obrotu żywności niewłaściwej jakości zdrowotnej, po upływie terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości, a także występowania dolegliwości po spożyciu posiłków w zakładach żywieniowych.

Tab. Informacje dotyczące potwierdzonych interwencji w 2023 r.

Ilość interwencji zgodnie z rejestrem:		474		
Ilość potwierdzonych interwencji:		29		
Rodzaj zakładów/obiektów	Stwierdzone nieprawidłowości	Decyzje	Mandat (tak/nie/liczba)	Pobieranie próbek (rodzaj, kierunek badań, wynik *kwestionowane (K), nie kwestionowane (NK))
Automaty do lodów	Kwestionowany wynik badania lodów	1 dec. wstrzymanie działalności	Tak- 1	1) lody z automatu/ocena mikrobiologiczna/K
Wytwórnice wód mineralnych	Trzykrotnie kwestionowany wynik badania wody	2 dec. wstrzymanie działalności	Tak - 2	1) woda źródłana/ocena organoleptyczna/K 2) woda źródłana/ ocena organoleptyczna/K 3) - woda źródłana/ocena mikrobiologiczna/K
Wytwórnice makaronów	-	-	-	1) makaron/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/NK
Inne wytwórnice żywności	-	-	-	1) eko płatki jaglane/ocena organoleptyczna/NK
Sklepy	- zanieczyszczenia biologiczne w produkcji - wprowadzanie do obrotu produktów po upływie terminu przydatności do spożycia, - brak czystości, - brak bieżących zapisów w ramach HACCP	7 dec. wycofanie z obrotu 6 dec. opłatowych	Tak - 6	1) Sałatka jarzynowa/ocena mikrobiologiczna/ NK 2) borowik szlachetny /ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne/K 3) parówki wędzone z kurcząt/ ocena mikrobiologiczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/NK 4) śledź niepatroszony solony/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/K 5) kielbasa biała/ocena organoleptyczna i mikrobiologiczna/NK 6) kielbasa śląska/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne/NK 7) mąka pszenna/ zanieczyszczenia biologiczne/NK 8) mus owocowy/ ocena organoleptyczna/NK 9) makaron/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/NK 10) salsa serowa/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/NK 11) morszczuk filet/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne/NK 12) morszczuk filet/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne/NK 13) filety śledziowe w oleju/ocena organoleptyczna i mikrobiologiczna, zanieczyszczenia biologiczne/NK 14) jaja kurcze/cechy zewnętrzne i organoleptyczne/NK 15) burger wołowy, oscypek/ocena mikrobiologiczna/NK

Inne obiekty obrotu żywnością	-	-	-	1) jaja kurze/ocena mikrobiologiczna/ NK 2) miód/ocena mikrobiologiczna/NK 3) ryba/ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne/NK 4) mleko początkowe/ ocena mikrobiologiczna,/NK 5) mleko początkowe/ ocena mikrobiologiczna/NK
Zakłady żywienia zbiorowego typu otwartego	- kwestionowane wyniki badania surowców (jaja) oraz gotowych posiłków - brak czystości - brak zapisów w ramach HACCP - obecność na stanie magazynowym produktów po terminie przydatności do spożycia - zniszczone, ściany sufity, urządzenia	2 dec wstrzymania działalności 1 dec. wycofanie z obrotu 2 dec. techniczne 6 dec. opłatowych	Tak - 9	1) jaja kurze/ ocena mikrobiologiczna/NK 2) jaja kurze/ ocena mikrobiologiczna/K 3) łosoś wędzony/ ocena mikrobiologiczna/NK 4) jaja kurze/ocena mikrobiologiczna/NK 5) jaja kurze/ ocena mikrobiologiczna/NK 6) jaja kurze/ocena mikrobiologiczna/NK 7) posiłki/ ocena mikrobiologiczna/K 8) wymazy/ocena mikrobiologiczna/NK 9) posiłki/ocena mikrobiologiczna/NK 10) mięso wołowe/ocena mikrobiologiczna/K 11) mięso wołowe/ocena mikrobiologiczna/K
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	-	-	-	1) posiłki, jaja kurze/ ocena mikrobiologiczna/NK
Zakłady usług cateringowych	- obecność na stanie magazynowym produktów po upływie terminu przydatności do spożycia	1 dec. wycofanie z obrotu 1 dec. opłatowa	Tak - 1	1) posiłki, jaja kurze, filet/ocena mikrobiologiczna/NK 2) posiłki, wymazy/ocena mikrobiologiczna/NK

Współpraca z innymi jednostkami kontrolującymi oraz mediami

W roku 2023 Oddział Higieny Żywności i Żywienia uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego żywności współpracowała na mocy stosownych porozumień z:

- Inspekcją Weterynaryjną,
- Inspekcją Farmaceutyczną,
- Państwową Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno Spożywczych,
- Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

W ramach współpracy między Inspekcją Sanitarną z Inspekcją Weterynaryjną:

- uzgodniono listę zakładów nadzorowanych zarówno przez Państwową Inspekcję Sanitarną, jak i Inspekcję Weterynaryjną,
- systematycznie zgłaszano fakt pokąsania człowieka przez zwierzę Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii w celu obserwacji zwierząt w kierunku wścieklizny (522 zgłoszenia),
- na bieżąco przekazywano wyniki badań laboratoryjnych zakwestionowanych środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego oraz interwencje klientów, dot. nieprawidłowej jakości ww. środków spożywczych.

W ramach współpracy z Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa w roku 2023 r. przeprowadzono 1 wspólną kontrolę w zakładzie produkcji pierwotnej.

W 2023 r. nie przeprowadzono wspólnych kontroli z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, informacje o kontrolach, w których stwierdzono usterki wzajemnie naruszające przepisy objęte nadzorem przez obie Inspekcje ujęto w tabeli.

Tab. Realizacja współpracy organów PIS i IJHARS w roku 2023.

W przypadku stwierdzenia podczas kontroli wykonywanej przez WIJHARS uchybień i usterek wynikających z naruszenia przepisów objętych nadzorem PIS	
rodzaj uchybień	postępowanie
Znakowanie - brak w miejscu sprzedaży informacji o alergenach (zakład gastronomiczny)	Przeprowadzono kontrolę, brak informacji o alergenach - w trakcie postępowania, zostanie przekazany wniosek o ukaranie do PPWIS.
Znakowanie- brak w miejscu sprzedaży informacji o alergenach (obiekt ruchomy)	Przeprowadzono kontrolę, brak informacji o alergenach w trakcie kontroli, nieprawidłowość została usunięta - zostanie przekazany wniosek o ukaranie do PPWIS.
W przypadku stwierdzenia podczas kontroli wykonywanej przez PIS uchybień i usterek wynikających z naruszenia przepisów objętych nadzorem IJHARS	
rodzaj uchybień	postępowanie
Znakowanie – brak informacji o składnikach produktów złożonych (zakład usług cateringowych)	Interwencja konsumenta, dot. braku szczegółowych informacji w posiłkach. Przeprowadzono kontrolę, stwierdzono brak informacji o składnikach produktów złożonych. Nieprawidłowość usunięta. Przekazano informacje PWIJHARS. Zostanie przekazany wniosek o ukaranie do PPWIS.
2 pisma znakowanie – brak informacji o składnikach w kanapkach (supermarket)	Kontrole w obu obiektach, nieprawidłowości przekazane do PWIJHARS.
znakowanie – brak informacji o składnikach w kanapkach (supermarket)	Kontrola w obiekcie, nieprawidłowość przekazana do PWIJHARS.
znakowanie – brak informacji w języku polskim dot. śledzi (sklep)	Kontrola w obiekcie, nieprawidłowość przekazana do PWIJHARS.

W roku 2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie na swojej stronie internetowej na bieżąco informował o zagrożeniach związanych z bezpieczeństwem żywności przekazując m.in. ostrzeżenia publiczne dotyczące żywności. Na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie dostępne są również najnowsze informacje ważne dla bezpieczeństwa i zdrowia ludzi (aktualności, ogłoszenia, komunikaty) oraz adres poczty elektronicznej i numer telefonu alarmowego, na które petenci mogą bezpośrednio kierować swoje interwencje, wnioski i zapytania. Wszystkie takie kwestie są rozpatrywane w taki sam sposób jak sprawy przesyłane.

W ubiegłym roku Oddział Higieny Żywności i Żywnienia prowadził działalność oświatową również przy pomocy aplikacji internetowej Facebook. W 2023 r. zostało przygotowane 10 postów oraz udostępniono 41 postów przekazujących wiedzę m.in. na temat żywienia dzieci w szkołach i przedszkolach, zasad zdrowego odżywiania, dodatków do żywności, czytania etykiet, importu czy zatruc grzybami. Ponadto umieszczano 13 postów, w związku z II edycją kampanii informacyjnej „Wybieraj bezpieczną żywność” rozpoczętą przez EFSA.

Rys. Kampania informacyjna „Wybieraj bezpieczną żywność”. (źródło: <https://www.gov.pl/web/wsse-warszawa/kampania-efsa>)

Działania podejmowane w związku z powiadomieniami otrzymanymi w ramach funkcjonowania systemu RASFF

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) to europejski system szybkiego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i paszach obowiązujący we wszystkich krajach Unii, państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a także w krajach trzecich i organizacji międzynarodowych po podpisaniu umów o wzajemności i poufności. Struktura RASFF zbudowana jest na zasadzie sieci. Każdy kraj uczestniczący w systemie ma na swoim terenie krajowy punkt kontaktowy mający łączność z centralnym punktem. Każdy punkt ma własną skrzynkę poczty e-mail. Kraj uczestniczący w systemie jest zobowiązany do natychmiastowego wysłania informacji o zagrożeniu do centralnego punktu kontrolnego. Wysłane dane są weryfikowane przez Komisję RASFF, a następnie tworzony jest dokument posiadający: stronę główną zawierającą typ powiadomienia i potencjalnego zagrożenia, powiadomienie w oryginalnej wersji językowej wraz z tłumaczeniem na język angielski, dołączone, dokumenty (np.: certyfikaty, raporty z badań) i kod identyfikacyjny.

W ramach funkcjonowania europejskiego systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF podejmowano natychmiastowe czynności wyjaśniające i kontrolne w celu wycofania z obrotu żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością zagrażających zdrowiu i życiu ludzi.

W roku 2023 otrzymano w sumie 351 powiadomień w ramach systemu RASFF., w tym 16 powiadomień alarmowych, 119 informacyjnych, 205 do wiadomości, oraz 1 odrzucenie na granicy. Ponadto wpłynęło 10 powiadomień RASFF z Inspekcji Weterynaryjnej. Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w związku z kwestionowanymi próbkami środków spożywczych w 2023 r. zgłosił 8 powiadomień do RASFF.

Tab. Zgłoszone powiadomienia RASFF w 2023 r.

Typ powiadomienia	Produkt objęty powiadomieniem	Rodzaj zagrożenia	Powiadomienie odrzucone / zaakceptowane
alarmowe	Jaja	Poważne ryzyko dla zdrowia ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Drożdże	Wpływ na zdrowie ludzi	Odrzucone / opinia PZH
informacyjne w celu podjęcia działań	Woda źródłana ALFRED	Wpływ na zdrowie ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Woda źródłana ALFRED	Wpływ na zdrowie ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Suplement diety NMN z Resveratrolem	Wpływ na zdrowie ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Suplement diety Balsam Jerozolimski dla dzieci	Wpływ na zdrowie ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Suplement diety Balsam Jerozolimski Forte	Wpływ na zdrowie ludzi	zaakceptowane
informacyjne w celu podjęcia działań	Oliwa z wytłocznin z oliwek	Wpływ na zdrowie ludzi	Zaakceptowane/ wycofane – badanie odwoławcze w PZH

DZIAŁANIA DODATKOWE PODEJMOWANE W RAMACH NADZORU NAD PRODUKCJĄ I OBROTEM ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH

Działania dotyczące wzmożonego nadzoru sanitarnego w okresie wycieczek letnich – tzw. „akcja lato”

Na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego zgodnie z rejestrem (stan na 31.12.2023 r.) znajduje się 82 zakłady małej gastronomii, w tym 10 obiektów ruchomych i tymczasowych. W ewidencji znajduje się również 5 stołówek zlokalizowanych na koloniach, półkoloniach i obozach., prowadzących żywienie we własnym zakresie.

W sezonie letnim wzmożono nadzór w zakładach żywnościowo-żywnościowych atrakcyjnych turystycznie, bądź znajdujących się na trasach turystycznych. W celu większej skuteczności kontroli czynności przeprowadzane były poza godzinami pracy urzędu lub w dni zwyczajowo wolne od pracy. Do tut. Inspektora nie wpłynęła informacja o wycieczkach letnich organizowanych przez kierowników jednostek systemu oświaty - turnusy wycieczkowe, obozy, półkolonie i kolonie zgłaszane były przez firmy zewnętrzne. Żywnienie podczas takich turnusów zapewnione było przez zakłady żywienia zbiorowego typu otwartego.

W 2023 r. przeprowadzono w sumie 18 kontroli sanitarnych w ww. grupie obiektów. W trakcie czynności kontrolnych szczególną uwagę zwracano na:

- stan sanitarno-techniczny i porządkowy (otoczenia zakładu, pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych i socjalnych, maszyn, urządzeń, środków transportu),
- pochodzenie środków spożywczych oraz warunki ich przechowywania,
- prawidłowość przeprowadzanych procesów mycia i dezynfekcji maszyn, urządzeń, sprzętu,
- warunki magazynowania i ekspedycji produktów gotowych,
- stan higieny i zdrowotności pracowników biorących udział w procesie produkcji lub obrocie żywnością,
- prowadzenie dokumentacji i zapisów dotyczących stosowania systemów kontroli wewnętrznej, w tym systemu HACCP oraz realizacji zasad GHP,
- sposób postępowania z odpadami pochodzenia zwierzęcego kategorii 3.

Uchybienia stwierdzono w jednym obiekcie:

- nieprawidłowe warunki przechowywania, brak osłon zabezpieczających ,
- wprowadzania do obrotu produktów sprzedawanych luzem (pieczywo, ciastka) pomimo braku umywalki i zlewozmywaka,
- brak decyzji zatwierdzającej.

W związku z powyższym wydano decyzję nakazującą usunięcie uchybień, ukarano osobę odpowiedzialną grzywną w drodze mandatu karnego w wysokości 200 zł oraz zostanie skierowany wniosek do ukarania do PPWIS.

Działania podejmowane w ramach sprzedaży grzybów świeżych i suszonych

Wzorem lat ubiegłych prowadzono wzmożone czynności nadzоровe i profilaktyczne w miejscach obrotu grzybami dzikorosnącymi lub ich przetworami. Działania podejmowane w ramach urzędowej kontroli żywności miały na celu przede wszystkim sprawdzenie, czy przestrzegane są wymagania Rozporządzenia dot. grzybów dopuszczonych do obrotu lub produkcji przetworów grzybowych, środków spożywczych zawierających grzyby oraz uprawnień klasyfikatora grzybów i grzyboznawcy.

Ustalono, że osoby zarządzające targowiskami posiadają uprawnienia klasyfikatora grzybów świeżych i codziennie w godzinach porannych dokonują oceny grzybów oraz wystawiają stosowny atest.

W celu uniknięcia zatruć grzybami w sezonie grzybowym w 2023 r. dyżury pełnili klasyfikatorzy, zatrudnieni w Inspekcji, którzy udzielali osobom zainteresowanym porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów świeżych, rosnących w warunkach naturalnych, zbieranych na potrzeby własne. W 2023 r. dokonano 25 konsultacji w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie, w trakcie których zostały ocenione gatunki: borowik korzeniasty, borowik ceglastopory, czubnik cytrynowy, pieczarka polna, podgrzybek brunatny, piestrak jadalny, borowik szlachetny, borowik usiatkowany, podgrzybek zajaczek, borowik ciemnobrązowy, gąska zielonka, goryczak żółciowy, koźlarz czerwony i ciemnobrązowy, pieczarka karbolowa, maślak sitarz, szmaciak gałęzisty, czubajka kania, maślak pstry, maślak zwyczajny, podgrzybek złotawy, mleczaj rydz.

W ramach profilaktyki zatruć grzybami w 2023 r. pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie brali czynny udział w wydarzeniach edukacyjno-szkoleniowych w zakresie szerzącym wiedzę na temat grzybów oraz zasad ich zbierania podczas wydarzeń:

- Piknik Moc Odkrywców organizowany przez Politechnikę Rzeszowską,
- Piknik Nauki EKSPLOKACJE 2023 przygotowany przez Uniwersytet Rzeszowski,
- Piknik organizowany przez Ośrodek doradztwa Rolniczego,
- Narodowy Dzień Sportu w Rzeszowie,
- spotkanie dla seniorów w Rzeszowskim Domu Kultury (RDK) filia Przybyszówka,
- Piknik Rodzinny przy Spółdzielczym Osiedlowym Domu Kultury Nowe Miasto,
- Dni Osiedla przy RDK filia Załęże,
- Piknik przy RDK filia Matysówka,
- Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości w Rzeszowie,
- wystawa dla dzieci w 6 placówkach jednostek systemu oświaty (Szkoła Podstawowa nr 19 w Rzeszowie oraz Przedszkola Publiczne nr 28, 11, 23, 41, 22 w Rzeszowie),
- dni otwarte w PSSE w Rzeszowie - Stację odwiedziło 7 placówek szkolno-przedszkolnych,
- wystawa w PSSE w Rzeszowie – stację odwiedziło 2 półkolonie w Młodzieżowego Domu Kultury w Rzeszowie.

Wiedzę w zakresie grzybów oraz zasad ich zbierania rozpowszechniano również w środkach masowego przekazu: na stronie internetowej stacji (3 komunikaty) oraz mediach społecznościowych (facebook) – 22 posty, w tym 5 udostępniono Głównego Inspektora Sanitarnego.

Akcja kontrolna dotycząca super- i hipermarketów

W okresie 1.07.2023 r do 31.12.2023 r, zostało skontrolowanych 26 super- i hipermarketów zlokalizowanych na terenie Rzeszowa i powiatu. W sumie w przedmiotowych obiektach przeprowadzono 29 kontroli sanitarnych. W trakcie powyższych kontroli stwierdzono następujące uchybienia:

- niewłaściwe warunki sanitarne (nieprzyjemny zapach z urządzeń chłodniczych),
- ogólny nieporządek na terenie sklepu i w magazynie,
- zły stan techniczny (podłoga, ściany, ciepła woda).

W związku z powyższym nałożono 3 mandaty karne na łączną kwotę 700 zł, wydano 1 decyzję nakazującą poprawę stanu technicznego oraz 3 decyzje opłatowe za wykonane czynności kontrolne.

Działania podejmowane w ramach ASF – Afrykańskiego Pomoru Świń

Afrykański pomór świń (African Swine Fever, ASF) znajduje się na liście chorób Międzynarodowego Urzędu ds. Zdrowia Zwierząt (World Organisation for Animal Health, OIE) podlegających obowiązkowi zgłaszania i urzędowego zwalczania. Jest to wyjątkowo groźna, nieuleczalna, wysoce zakaźna i zaraźliwa, wirusowa choroba świń domowych wszystkich ras oraz dzików. Rezerwuarem wirusa mogą być dziki europejskie, dzikie świny afrykańskie (bush pigs), guźce (wart hogs) oraz kleszcze z gatunku *Ornithodoros*. Pozostałe gatunki zwierząt są na zakażenie wirusem i Asfivirus (ASFV) niewrażliwe.

Postępowanie przy podejrzeniu ASF reguluje ustawodawstwo krajowe i unijne. Dotychczas nie opracowano szczepionki przeciw ASF. Aktualnie zwalczanie choroby odbywa się wyłącznie metodami administracyjnymi poprzez wybijanie zwierząt chorych oraz znajdujących się w strefie zapowietrzanej. Ponadto niezbędny jest niezwykle ścisły nadzór nad przejściami granicznymi, w portach i na lotniskach. Należy również konfiskować i unieszkodliwiać żywność oraz odpadki pokonsumpcyjne w samolotach, statkach i wagonach restauracyjnych oraz żywność przewożoną przez wschodnią granicę w bagażu podróżnych oraz bezwzględnie przestrzegać zakazu stosowania zlewek kuchennych w żywieniu świń. Ze względu na przypadki nielegalnych i negatywnych praktyk i czynności w zakresie przemieszczania świń, mięsa wieprzowego i innych produktów pozyskanych od świń podjęto współpracę z Inspekcją Weterynaryjną, w celu wykrycia i eliminacji procederu wprowadzania do obrotu mięsa niewiadomego pochodzenia, w szczególności dziczyzny.

W 2023 r. nie wpłynęło żadne zgłoszenie dot. stwierdzenia wyników dodatniego w kierunku ASF w zakładzie produkcji mięsnej. Ponadto w 2023 r. przeprowadzono 732 kontrole, w trakcie których sprawdzano pochodzenie mięsa, w szczególności dziczyzny oraz zagospodarowanie odpadów kat. 3.

Działania podejmowane w ramach produkcji pierwotnej

Na terenie powiatu rzeszowskiego znajduje się 370 zakładów produkcji pierwotnej i 3 punkty skupu. Niniejsi producenci pierwotni zajmują się głównie produkcją owoców miękkich (maliny, truskawki, borówki amerykańskiej, porzeczki), warzyw (sałaty, rzodkiewki, pomidorów, ogórków, fasolki szparagowej, kapusty), zbóż, rzepaku, ziemniaków.

W ramach współpracy z Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa w roku 2023r. przeprowadzono 1 wspólną kontrolę w zakładach produkcji pierwotnej. Ponadto pobrano do badań laboratoryjnych 18 próbek, w tym 10 prób kiełek, 6 prób owoców miękkich i 2 próbki warzyw liściastych, w kierunku obecności azotanów i azotynów, pestycydów i mikrobiologii. Powyższe próbki nie zostały zakwestionowane.

Z dniem 1 stycznia 2017 roku weszły w życie przepisy *ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników*.

W ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) rolnicy mogą sprzedawać żywność wyprodukowaną we własnym gospodarstwie. Zainteresowani tego typu sprzedają zobowiązani są do urzędowej rejestracji na najmniej 30 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności. Wniosek w formie pisemnej należy złożyć odpowiednio:

- do Powiatowego Lekarza Weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia działalności – w przypadku zamiaru sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów zawierających zarówno produkty zwierzęce jak i roślinne (tzw. żywność złożona),
- do Powiatowego Inspektora Sanitarnego właściwego ze względu na miejsce prowadzenia działalności – w przypadku zamiaru sprzedaży żywności pochodzenia niezwierzęcego.

Ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu ma stanowić co najmniej 50% składu tego produktu, z wyłączeniem wody. Rolnicy sprzedający żywność wyprodukowaną we własnym gospodarstwie przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej) zobowiązani są do spełnienia wymagań *rozporządzenia (WE) nr 852/2004 parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie higieny środków spożywczych*, określonych w załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne).

W 2023 r. zarejestrowano 5 osób prowadzących działalność w Ramach Rolniczego Handlu Detalicznego.

Beatyfikacja Rodziny Ulmów w Markowej

W niedzielę, 10 września 2023 r., odbyła się beatyfikacja Józefa i Wiktorii Ulmów oraz ich siedmiorga dzieci – polskiej rodziny, która 24 marca 1944 r., w wyniku donosu, została zamordowana przez Niemców za udzielanie pomocy Żydom. Uroczystość, która będzie miała miejsce we wsi Markowa na Podkarpaciu, gdzie Ulmowie mieszkali i gdzie zostali zamordowani, zwieńczyła trwający 20 lat proces beatyfikacyjny. Było to jedno z największych wydarzeń o charakterze religijnym w Polsce ostatnich lat, przyciągnęła ponad 30 tysięcy pielgrzymów.

Aby zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki turystom podczas podróży i pobytu powołano Zarządzenie Nr 4/2023 Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 31.07.2023 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw koordynacji przedsięwzięć związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa sanitarnego podczas uroczystości beatyfikacji rodziny Ulmów w Markowej. W związku z powyższymi dniami 5-8 września zostały przeprowadzone działania kontrolne w następujących obiektach:

- hotele – 19 kontroli,
- stacje benzynowe i obiekty gastronomiczne na trasach dojazdowych – 8 kontroli,
- bloki żywienia w hotelach, w których noclegi zostały zarezerwowane przez grupy zorganizowane – 6 kontroli,

- miejsca obsługi podróżnych na autostradzie A4 i drodze S19 - 6 kontroli (MOP Stobierna, Nienadówka, Kamień Wschód, Kamień Zachód, Bratkowice i Bratkowice – Dąbry).

Kontrole powyższe nie wykazały nieprawidłowości. Obiekty pod względem sanitarnym, były przygotowane do bezpiecznego przyjęcia uczestników powyższego wydarzenia. Ponadto dokonano poboru próbek wody w kierunku bakterii Legionelli (3 hotele) – wyniki nie zostały zakwestionowane.

Rys. Rodzina Ulmów (źródło: <https://www.polskieradio.pl/37/9128/artukul/3239365,rodzina-ulmow-%E2%80%93-swiadectwo-i-testament>)

ODDZIAŁ HIGIENY PRACY

Do podstawowych zadań Oddziału Higieny Pracy należy wykonywanie zadań z zakresu zdrowia publicznego poprzez ochronę przed niekorzystnym wpływem czynników i warunków środowiska pracy oraz zapobieganie chorobom zawodowym. Działalność kontrolna prowadzona była zgodnie z wytycznymi GIS na 2023 rok. Plan kontroli opracowany został na podstawie oceny ryzyka w nadzorowanych obiektach, sporządzonej na podstawie wyników wcześniejszych kontroli. W oparciu o te przesłanki w 2023 roku nadzór w dziedzinie higieny pracy prowadzony był głównie w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy, postępowań administracyjnych dotyczących chorób zawodowych, przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa oraz higieny pracy związanych z usuwaniem, bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest. W 2023 r. prowadzony był również nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem substancji chemicznych i ich mieszanin oraz udostępnianiem na rynek produktów biobójczych, a także nadzór nad przestrzeganiem zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne

Na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Prezesem Biura do spraw Substancji Chemicznych a Głównym Inspektorem Sanitarnym w sprawie szczegółowych warunków i sposobu współpracy przy sprawowaniu nadzoru nad spełnianiem przez przedsiębiorców obowiązków wynikających *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*, dotyczących prowadzenia działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzenia do obrotu nowej substancji psychoaktywnej, kontynuowany był nadzór nad wprowadzaniem do obrotu prekursorów narkotykowych kategorii 2 (bezwodnik octowy, kwas fenylooctowy, kwas antranilowy, piperydyna, nadmanganian potasu) oraz kategorii 3 (kwas chlorowodorowy, kwas siarkowy, toluen, eter etylu, aceton, keton metylowo-etylowy).

W 2023 r. przeprowadzono kontrole w związku z wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem prekursorów narkotykowych kategorii 2 na terenie miasta Rzeszowa. W 2023 r. prekursory narkotykowe kategorii 2 były wprowadzane do obrotu przez dwa podmioty, kategorii 3 natomiast przez osiem podmiotów. Na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w roku 2023 było 8 zakładów wprowadzających i stosujących prekursory kategorii 2 i 3. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie przy udziale policji oraz urzędów celno-skarbowych, stale monitoruje przestrzeganie zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych (dopalacze). W obiektach na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, w których we wcześniejszych latach odnotowywano wprowadzanie do obrotu środków zastępczych, obecnie nie jest prowadzona tego typu działalność.

W 2023 r. przeprowadzono 15 kontroli w sklepach i punktach sprzedaży wyrobów tytoniowych, e-papierosów, a także wyrobów pochodzenia konopnego, w zakresie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Podczas kontroli analizowano asortyment pod względem legalności oferowanych w sprzedaży wyrobów tytoniowych oraz produktów pochodzenia konopnego. Sprawdzono zawartość składu ww. wyrobów, m.in. ilość substancji THC w produktach pochodzenia konopnego. Ich sprzedaż i posiadanie są zgodne z polskim prawem, o ile nie zawierają w sobie więcej niż 0,3% THC. Produkty pochodzenia konopnego sprzedawane były w postaci m.in.: olejków CBD, artykułów spożywczych z CBD, suszy CBD i kosmetyków z CBD.

W trakcie przeprowadzonych w 2023 r. czynności kontrolnych nie stwierdzono podejrzanych produktów, co do których zachodziłoby podejrzenie, że mogą stanowić środki zastępcze zgodnie z *ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*.

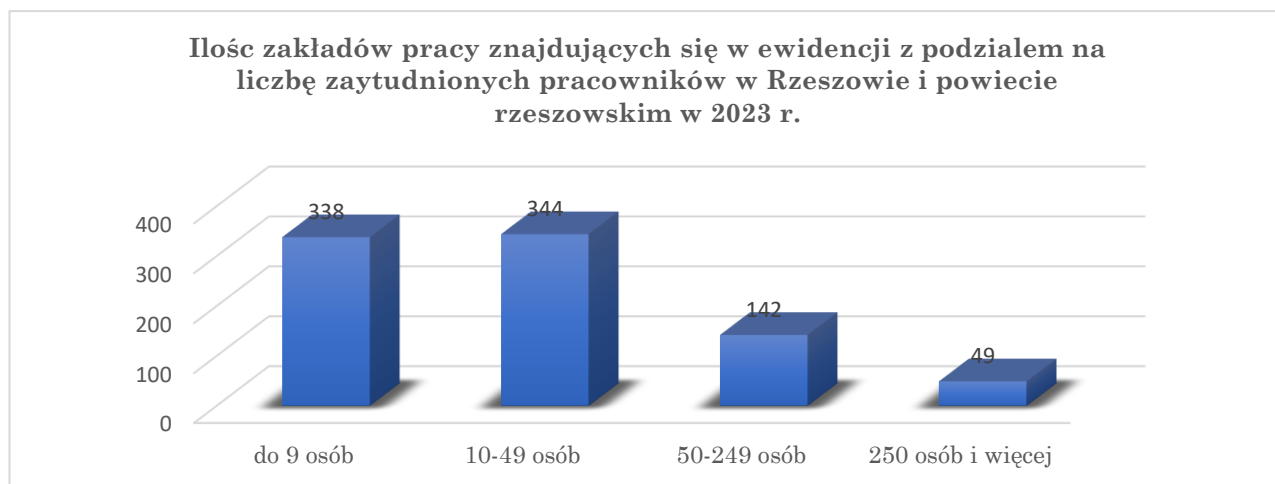
W roku 2023 do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie nie zgłoszono przypadków podejrzeń zatrucí środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. Nie odnotowano również zgonów na skutek zażycia środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Rys. E-papierosy (źródło: <https://pl.dental-tribune.com/news/badania-pokazuja-ze-e-papierosy-stanowia-zagrozenie-nie-tylko-dla-zdrowia-jamy-ustnej/>)

Zakłady i miejsca pracy

W 2023 roku w ewidencji obiektów na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego pozostających pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie znajdowało się 872 zakłady, z których skontrolowano 339, zatrudniające 32 781 osób.

W nadzorze z zakresu higieny pracy znajdują się również duże zakłady pracy – 49 zakładów zatrudniających 250 i więcej osób. Takie obiekty wymagają większej ilości czasu na przeprowadzenie kontroli a tematyka występujących w nich zagadnień jest bardzo różnorodna, obejmująca zagadnienia nie tylko z zakresu higieny pracy, lecz również dotyczy pozostałych zagadnień będących w zakresie Inspekcji Sanitarnej.

W ramach prowadzonego nadzoru w 2023 roku przeprowadzonych zostało 439 kontroli, w wyniku których wydano 77 decyzji administracyjnych oraz nałożono 1 mandat karny na kwotę 50 złotych za palenie papierosów przez pracownika na terenie zakładu pracy.

Do najczęściej stwierdzanych uchybień z zakresu higieny pracy należały:

- brak aktualnej i udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego,
- brak natrysków ratunkowych (pryszniców bezpieczeństwa) do obmycia całego ciała oraz oddzielnych natrysków (pryszniców) do przemywania oczu, zlokalizowanych nie dalej niż 20 m w linii poziomej od stanowisk, gdzie występowało niebezpieczeństwo oblania pracowników środkami żrącymi, które zostały sklasyfikowane przez producenta, m.in. jako powodujące poważne oparzenia skóry oraz uszkodzenia oczu,
- brak aktualnych wyników pomiarów czynników szkodliwych występujących na stanowiskach pracy, wykonanych przez laboratoria uprawnione do przeprowadzania badań i pomiarów,
- brak oceny ryzyka zawodowego w narażeniu na czynniki biologiczne występujące w środowisku pracy (zawierającej pełny wykaz szkodliwych czynników biologicznych, rodzaj, stopień oraz czas trwania narażenia na działanie szkodliwego czynnika biologicznego),
- brak oceny ryzyka zawodowego w narażeniu na czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy, uwzględniającej niebezpieczne właściwości czynnika chemicznego, dane z kart charakterystyki, substancji chemicznych i ich mieszanin, rodzaj, poziom i czas narażenia oraz wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń w miejscu pracy,
- zły stan techniczny powierzchni sufitu, ścian i podłóg w pomieszczeniach pracy oraz pomieszczeniach sanitarno-higienicznych (np. w pomieszczeniu szatni, w pomieszczeniu toalety),
- brak rejestru czynników szkodliwych oraz karty badań i pomiarów czynników szkodliwych występujących na stanowiskach pracy,
- brak aktualnych kart charakterystyki stosowanych w zakładzie pracy substancji niebezpiecznych, mieszanin niebezpiecznych, substancji stwarzających zagrożenie lub mieszanin stwarzających zagrożenie,
- brak właściwych środków ochrony indywidualnej dla pracowników (rękawiczki, okulary, odzież ochronna zgodne z informacjami zawartymi w kartach charakterystyki produktu),
- brak wywieszanej informacji o przeszkolonych pracownikach w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej,
- brak przeszkolonych pracowników w zakresie udzielania pierwszej pomocy,
- brak wykazu wyposażenia apteczki ustalonego w porozumieniu z lekarzem sprawującym profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami.

Fot. Przykład złego stanu technicznego sufitu w zakładzie pracy.

Usunięcie powyższych nieprawidłowości nakazano w drodze decyzji administracyjnych. W 2023 roku wydano 42 decyzje zobowiązujące do poprawy warunków pracy (zawierające 249 nakazy).

W związku z występowaniem czynników szkodliwych w środowisku pracy w zakładach pracy, powinny być wdrożone działania, których celem jest wyeliminowanie lub ograniczenie ryzyka zawodowego m.in. należy podejmować następujące kroki:

- eliminacja zagrożeń,
- wprowadzenie odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych,
- zastosowanie środków ochrony zbiorowej,
- stosowanie właściwych środków ochrony indywidualnej.

W sytuacji zagrożenia substancjami chemicznymi należy zadbać o właściwy dobór sprzętu ochrony układu oddechowego. Sprzęt filtrujący dobierany jest w zależności od stężenia aerozolu na stanowisku pracy posługując się krotnością przekroczenia wartości NDS danej substancji. Miarą skuteczności sprzętu filtrującego jest jego klasa ochronna:

- Klasa P1 – sprzęt o małej skuteczności ochronnej – chroni układ oddechowy przed aerozolami, których stężenie fazy rozproszonej nie przekracza czterokrotnie ustalonej dla nich wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia (4xNDS) – oznakowanie FFP1,
- Klasa P2 – sprzęt o średniej skuteczności ochronnej – chroni układ oddechowy przed aerozolami, których stężenie fazy rozproszonej nie przekracza dziesięciokrotnie ustalonej dla nich wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia (10xNDS) – oznakowanie FFP2,
- Klasa P3 – sprzęt o wysokiej skuteczności ochronnej – chroni układ oddechowy przed aerozolami, których stężenie fazy rozproszonej nie przekracza dwudziestokrotnie ustalonej dla nich wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia (20xNDS) – oznakowanie FFP3.

Rys. Maseczka FFP3 antywirusowa filtrująca wielokrotnego użytku (źródło: <https://efektbhp.pl/product-pol-12163-Maseczka-FFP3-antywirusowa-filtrujaca-wielokrotnego-uzytku.html>)

Podczas pracy z substancjami chemicznymi o działaniu rakotwórczym i mutagennym zaleca się stosowanie sprzętu filtrującego najwyższej klasy P3. Zaleca się również, aby przy kontakcie z substancjami chemicznymi stosować rękawice szczelne, pięciopalcowe wykonane z:

- gumy z kauczuku naturalnego,
- gumy z kauczuków syntetycznych: polichloroprenowego (neoprenu), butylowego, poliakrylonitrylowego (perbunanu),
- tworzyw sztucznych: hypalonu, polichloru winylu, polialkoholu winylowego, witonu.

W trakcie wykonywania prac związanych z wykorzystaniem niebezpiecznych substancji chemicznych należy stosować także odpowiednią ochronę oczu (okulary ochronne z osłonami bocznymi) oraz odzież ochronną. Najczęściej stosowaną odzieżą są lekkie kombinezony, ubrania i fartuchy, wykonane z tkanin, dzianin, włóknin powleczonych lub impregnowanych albo z folii.

Wszystkie środki ochrony indywidualnej powinny być oznakowane znakiem CE, mieć instrukcję użytkowania w języku polskim oraz posiadać deklarację zgodności z wymaganiami *Dyrektywy 98/686/EWG* oraz *rozporządzeniem Ministra Gospodarki z 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla środków ochrony indywidualnej*. Środki ochrony indywidualnej przy stosowaniu substancji chemicznych określone są w sekcji 8 karty charakterystyki stosowanych substancji bądź mieszanin chemicznych.

Ponadto karta charakterystyki zawiera informacje takie jak: właściwości każdej substancji lub mieszaniny chemicznej, zagrożenia fizyczne, zdrowotne i środowiskowe oraz środki ostrożności przy obchodzeniu się, przechowywaniu i transporcie substancji chemicznej. Informacje zawarte w karcie charakterystyki muszą być w języku polskim. Wszelkie uregulowania dotyczące kart charakterystyk jak i zasad ich znakowania i obrotu opisane zostały w dwóch rozporządzeniach:

- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006,*
- *Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE.*

Wszystkie informacje, zgodnie z wymogami prawnymi, dotyczące substancji i mieszanin chemicznych zgromadzone są w 16 Sekcjach znajdujących się w karcie charakterystyki.

W 2023 roku w związku z realizacją projektu REF-11 przeprowadzono 3 kontrole u producentów i importerów znajdujących się na terenie miasta Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego. Projekt REF-11 dotyczył kontroli jakości informacji zawartych w sporządzonych przez podmioty odpowiedzialne kartach charakterystyki. W wyniku przeprowadzonych kontroli Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie wydał 2 decyzje administracyjne dotyczące uchybień w sporządzonych kartach charakterystyki mieszanin chemicznych. W wyniku prowadzonego postępowania przedsiębiorcy usunęli uchybienia i przedłożyli prawidłowo sporządzone karty charakterystyk.

W 26 zakładach objętych nadzorem stwierdzono nieprawidłowości wynikające z przekroczeń normatywów higienicznych na stanowiskach pracy. Ustalono, że 647 pracowników wykonywało pracę w przekroczeniach normatywów higienicznych w środowisku pracy. W związku z powyższym zostało wydanych 15 decyzji dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych. W 2023 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nie wydał decyzji unieruchamiających stanowisko pracy w związku z przekroczeniem normatywu higienicznego.

Na stanowiskach pracy, gdzie warunki technologiczne i techniczne nie pozwoliły na całkowite usunięcie przekroczeń natężenia hałasu, nakazano zaopatrzenie pracowników w odpowiednio dobrane, w oparciu o wyniki pomiaru natężenia hałasu

przez laboratorium posiadające akredytacje, ochronniki słuchu oraz wydawano decyzje nakazujące opracowanie i zastosowanie programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas w środowisku pracy. W przekroczeniu norm natężenia hałasu na stanowiskach pracy, w zakładach na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, pracowało 513 osób.

Uszkodzenia słuchu spowodowane hałasem są nieodwracalne i zależą od współdziałania szeregu czynników:

- intensywności hałasu – im większa, powyżej obowiązującego normatywu higienicznego, tym większe może być uszkodzenie słuchu,
- charakteru hałasu – ciągły, przerywany, impulsowy (szczególnie szkodliwy, występuje np. u pracowników pracujących przy urządzeniach kuźniczych),
- zakresu częstotliwości hałasu – dźwięki o częstotliwościach niższych są mniej szkodliwe,
- charakteru ekspozycji – ostra czy przewlekła,
- warunków pomieszczenia pracy – zamknięta lub otwarta przestrzeń,
- czynników indywidualnych tj. podatność na działanie hałasu, wiek, stan zdrowia.

Uszkodzenie słuchu związane z narażeniem na hałas jest funkcją poziomu hałasu i lat narażenia. Dolny próg działania, powyżej którego pracodawca zobowiązany jest poinformować pracownika o istniejącym ryzyku uszkodzenia słuchu i udostępnić ochronniki słuchu, wynosi 80 dB(A). Powyżej górnego progu działania tj. 85 dB(A), stanowiącego jednocześnie wartość najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN) dla hałasu w Polsce, obowiązkowe jest obniżenie do wartości określonych normami. W przypadku braku możliwości obniżenia natężenia hałasu pracodawca ma obowiązek wykonywać pomiary natężenia hałasu na stanowiskach pracy co roku, a także zapewnić odpowiednio dobrane przez laboratorium akredytowane ochronniki słuchu. Osoby z uszkodzeniami słuchu gorzej rozpoznają dźwięki ostrzegawcze, więc są bardziej narażone na wypadki przy pracy niż osoby ze słuchem prawidłowym.

Pracownicy narażeni byli również na pracę w warunkach przekroczenia normatywów drgań mechanicznych działających na organizm pracownika ogólnie i miejscowo – w 2023 roku 44 osoby. W trakcie kontroli pracodawców, u których występują przekroczenia normatywów higienicznych narażenia pracowników na hałas i drgania na stanowiskach pracy, egzekwowane jest opracowanie programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia tych zagrożeń. W 2023 r. na stanowiskach pracy, gdzie stwierdzono przekroczenie mikroklimatu gorącego zatrudnionych było 22 osoby. W nieodpowiednich warunkach związanych z oświetleniem na stanowiskach pracy zatrudnionych było 16 osób. Przy przekroczeniach normatywów higienicznych zapylenia występującego w środowisku pracy pracowało 26 osób. Pomiary czynników szkodliwych na stanowiskach pracy w 2023 roku wykazały, że 42 osoby pracowały w przekroczeniach normatywów higienicznych substancji chemicznych NDS tj. formaldehydu, tlenku węgla, 2-furylometanolu (wartość średnia ważona stężenia), którego oddziaływanie na pracownika w ciągu 8-godzinnego dobowego i przeciętnego tygodniowego wymiaru czasu pracy, określonego w *ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, przez okres jego aktywności zawodowej nie powinno spowodować ujemnych zmian w jego stanie zdrowia oraz w stanie zdrowia jego przyszłych pokoleń), oraz w przekroczeniu NDSch 2-furylometanolu (wartość średnia stężenia, które nie powinno spowodować ujemnych zmian w stanie zdrowia pracownika, jeżeli występuje w środowisku pracy nie dłużej niż 15 minut i nie częściej niż 2 razy w czasie zmiany roboczej, w odstępie czasu nie krótszym niż 1 godzina).

W wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego wyegzekwowano obniżenie stężenia i natężenia czynników szkodliwych na stanowiskach pracy do wielkości obowiązujących norm (aby nie zagrażały zdrowiu) łącznie dla 111 pracowników. Poprawa warunków pracy wiązała się z prawidłową eksploatacją i konserwacją instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych – określenie zakresu, częstotliwości oraz sposobu wykonywania i dokumentowania kontroli instalacji, a także przez zmniejszenie stężenia używanych substancji chemicznych lub skrócenie czasu narażenia (czas pracy).

Na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego wielu pracowników w swoim środowisku pracy narażonych było na kontakt z różnymi szkodliwymi czynnikami biologicznymi, mogącymi być przyczyną zakażenia, alergii (uczulenia) lub zatrucia. Szczególną grupą chorób alergicznych są te, u których podłoża leży uczulenie na alergeny środowiska pracy (alergie zawodowe). Alergenami zawodowymi mogą być: mąka, lateks, chemikalia (bezwodniki kwasów, akrylany, metale i ich związki, barwniki).

Ze względu na stopień zagrożenia czynniki biologiczne dzielone się na 4 grupy, a podstawą podziału są ich właściwości zakaźne. Kryteriami zaklasyfikowania czynników biologicznych do poszczególnych grup zagrożenia są: zdolność do wywoływania choroby u człowieka oraz ciężkości jej przebiegu, możliwość rozprzestrzenienia się choroby w populacji, możliwość zastosowania skutecznej profilaktyki i leczenia. Na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego występują czynniki biologiczne zaliczane do kategorii 1, 2 i 3 zagrożenia, a zakładami, w których występują, są m.in. zakłady produkujące żywność, jednostki ochrony zdrowia, zakłady gospodarki odpadami i oczyszczania ścieków oraz archiwa, biblioteki, pływalnie. W 2023 roku na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego przeprowadzono 105 kontroli w 107 zakładach, w których zatrudnionych było 10 961 osób narażonych na działanie czynników biologicznych kategorii 2 i 3. Wśród skontrolowanych było 65 podmiotów leczniczych, zatrudniających 8586 pracowników. Na skutek działań kontrolnych wyegzekwowano usunięcie stwierdzonych uchybień z zakresu nadzoru nad czynnikami biologicznymi na stanowiskach pracy w 4 kontrolowanych podmiotach na terenie powiatu rzeszowskiego i miasta Rzeszowa (nieprawidłowości dotyczyły opracowania rejestru prac wykonywanych w narażeniu na czynniki biologiczne kwalifikowane do 3 kategorii zagrożenia, rejestru pracowników, narażonych na działanie ww. czynników biologicznych oraz sporządzenia oceny ryzyka zawodowego stwarzanego przez czynniki biologiczne – zawierającą klasyfikację oraz pełny wykaz szkodliwych czynników biologicznych, rodzaj, stopień oraz czas trwania narażenia na działanie szkodliwego czynnika biologicznego).

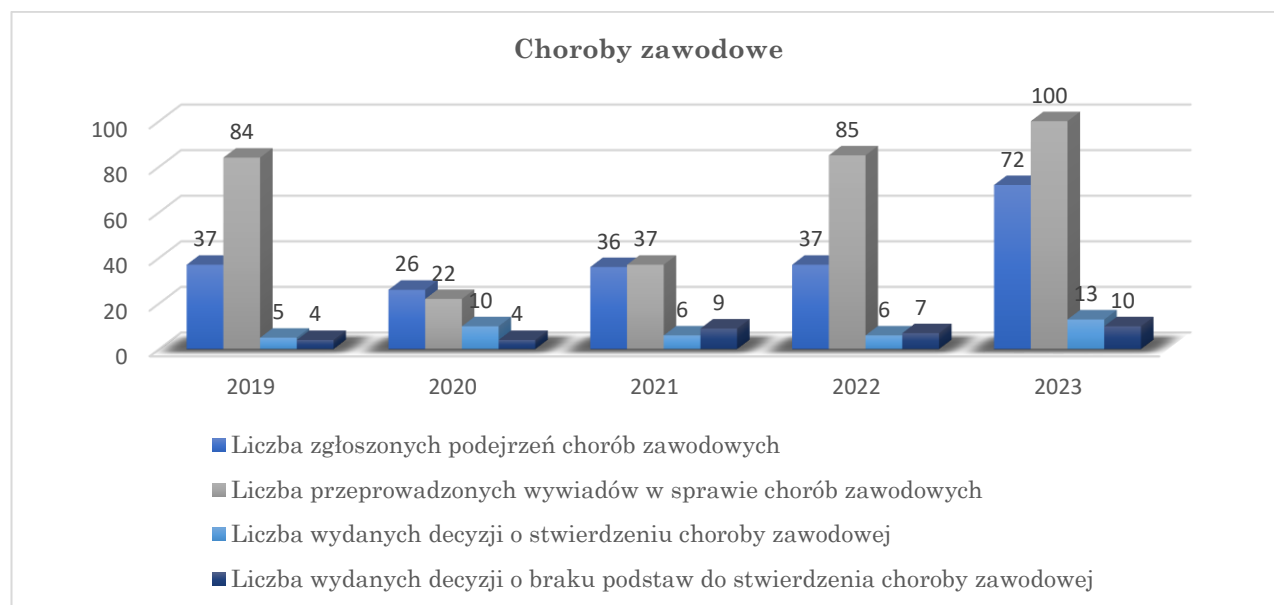
W 82 skontrolowanych zakładach na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w 2023 roku pracowało 2542 osób w narażeniu na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. Czynniki rakotwórczymi, które występowały w ww. zakładach pracy były m.in.: promieniowanie jonizujące, formaldehyd, benzen, arsenu trójtlenek, dichromian potasu, etylenu chlorek, formaldehyd, trójtlenek kobaltu, 1,2-dwuchloroetan, bromian(V)potasu, chlorek N,N-dimetylosulfamoylu, chloform, chromian(VI)potasu, dichromian(VI)potasu, epichlorohydryna, fenol, fuksyna zasadowa, tioacetamid, tlenek arsenu, chlorek metylenu, chlorek metylu, eter naftowy, włókna ceramiczne krzemionkowe, azotan kobaltu, fenoloftaleina, kwas chromowy(VI), tlenek chromu, bezwodnik chromowy, dichlorek kobaltu, kadm, dichromian (VI)sodu, dichromian (VI)potasu, tlenek kadmu(II), chlorek niklu, amidosulfonian niklu, siarczan(VI)niklu(II), uwodniony siarczan(VI)niklu(II), węglan niklu, chromian (VI)sodu, octan niklu, chromian(VI) strontu, destylaty ciężkie naftenowe, destylaty

lekkie naftenowe, benzyna rozpuszczalnikowa, gazy z ropy naftowej skroplone, bisfenol A, N-Etylo-2-pirolidon, kwarc, metylofosfonian dimetylu oraz cytostatyki (stosowane w 3 podmiotach leczniczych). W narażeniu na kontakt z cytostatykami pracowało 147 pracowników. Zobowiązano pracodawców do przedłożenia wyników pomiarów na stanowiskach pracy, określających poziom narażenia na ten czynnik. W 2023 r. wydano 8 decyzji zobowiązujących pracodawców do opracowania rejestru prac i pracowników narażonych w trakcie czynności zawodowych na kontakt z czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi na stanowiskach pracy.

W celu ograniczenia szkodliwych skutków zatrudnienia pracowników w narażeniu na uciążliwości wynikające ze środowiska pracy (narażenie na hałas, zapylenie, drgania, substancje i mieszaniny chemiczne oraz czynniki biologiczne), w trakcie kontroli przekazywane były informacje o koniecznych działaniach zapobiegawczych wynikających z oceny ryzyka zawodowego na poszczególnych stanowiskach pracy.

Choroby zawodowe

Praca w narażeniu zawodowym, tj. w kontakcie z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia występującymi w środowisku pracy, a także sposób wykonywania pracy, może w konsekwencji prowadzić do wystąpienia chorób zawodowych u pracowników. W roku 2023 stwierdzono dwukrotne zwiększenie w porównaniu z rokiem ubiegłym zgłaszanych podejrzeń chorób zawodowych. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie prowadził 72 dochodzenia w związku ze zgłoszonymi podejrzzeniami w sprawach chorób zawodowych, przeprowadzając 100 wywiadów. W wyniku prowadzonego postępowania wydano 13 decyzji stwierdzających chorobę zawodową oraz 10 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej (pozostałe postępowania są w toku). Liczba stwierdzonych przypadków chorób zawodowych w 2023 r. wynosiła 12 (w jednej decyzji stwierdzającej chorobę zawodową wydanej w grudniu nie została stwierdzona ostateczność w danym roku kalendarzowym).

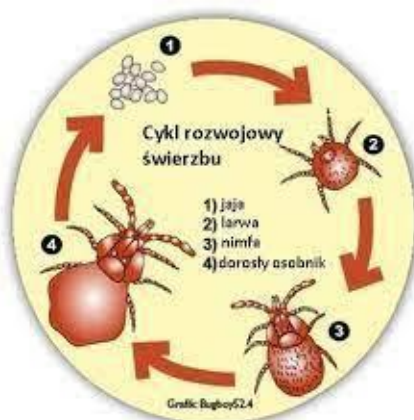
Stwierdzone choroby zawodowe dotyczyły następujących schorzeń:

- choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa: borelioza – u 5 osób i świerzp – u 3 osób,
- astma oskrzelowa – u 1 osoby,
- pylica azbestowa – u 1 osoby,

- przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy: przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki – u 1 osoby,
- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy: zespół cieśni w obrębie nadgarstka – u 1 osoby.

Systematycznie wzrasta liczba osób, u których rozpoznano boreliozę w wyniku narażenia w trakcie wykonywania czynności zawodowych. Zakażenie boreliozą możliwe jest tylko w wyniku pokłucia przez zakażonego kleszcza. Nie każdy, kto ulegnie zakażeniu w wyniku pokłucia przez kleszcza, faktycznie zachoruje. W wielu przypadkach organizmowi udaje się wyeliminować bakterie bez leczenia – infekcja nie powoduje żadnych dolegliwości, ani późniejszych skutków. Objawy choroby pojawiają się stopniowo, po pewnym czasie. W pierwszym stadium – po kilku dniach lub tygodniach od zakażenia – pojawia się rumień wędrujący. Rumień nie boli, ale zakażony może odczuwać objawy grypopodobne. W drugim stadium choroby dochodzi do zakażenia wielu narządów organizmu. To wtedy pojawiają się coraz poważniejsze dolegliwości ze strony ośrodkowego lub obwodowego układu nerwowego, układu kostno-stawowego, układu krążenia. Wśród chorobowych objawów, jakie może spowodować borelioza, jest m.in.: zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych. Później choroba przechodzi w trzecie stadium – przewlekłą neuroboreliozę, która może trwać latami. Charakteryzuje się nieodwracalnymi zmianami stawowymi, uszkodzeniem układu nerwowego (w postaci encefalopatii lub uszkodzeniem nerwów czaszkowych, obwodowych), a także przewlekłym zanikowym zapaleniem skóry.

W 2023 r. przypadki stwierdzenia świerzbu jako jednostki chorobowej znajdującej się pod pozycją 26 wykazu chorób zawodowych, występowały u osób zatrudnionych w jednostkach systemu ochrony zdrowia. Świerzb jest chorobą wywołaną przez świerzbowca ludzkiego. Powoduje powstanie zmian skórnych, którym towarzyszy uporczywy świąd, nasilający się zwłaszcza w nocy, po rozgrzaniu ciała w łóżku. Źródłem zakażenia jest chory człowiek. Choroba szerzy się przede wszystkim w skupiskach ludzkich (np. w żłobkach, przedszkolach, internatach, domach dziecka, domach opieki społecznej, szpitalach). Cały cykl rozwojowy świerzbowca ludzkiego (*Sarcoptes scabiei*) (jajo → larwa → protonimfa → tritonimfa → formy dorosłe (samice i samce) trwa od dwóch do czterech tygodni i odbywa się tylko na żywicielu.

Rys. Cykl rozwojowy świerzbowca ludzkiego (źródło: <https://olsztyn.oia.org.pl/wp-content/uploads/2022/05/PRAWDZIWE-OBLICZE-DERMATOZ-INFEKCYJNYCH-AKTUALIZACJA.pdf>)

Decyzje o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej dotyczyły następujących chorób:

- astma oskrzelowa – u 1 osoby,
- alergiczny nieżyt nosa – u 1 osoby,

- przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy: przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki – u 1 osoby,
- przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy: przewlekłe zapalenie kaletki maziowej – u 1 osoby,
- przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy: przewlekłe zapalenie okołostawowe barku – u 1 osoby,
- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy:
  - zespół cieśni w obrębie nadgarstka – u 2 osób,
  - zespół wibracyjny: postać mieszana: naczyniowo-nerwowa i kostno-stawowa – u 1 osoby,
- obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wielkości co najmniej 45 dB w uchu lepiej słyszającym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1,2 i 3 kHz – u 1 osoby,
- choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa: COVID-19 - u 1 osoby.

Stopniowo wzrasta liczba zgłaszanych podejrzeń chorób zawodowych związanych ze sprawnością układu mięśniowo-szkieletowego. Nadmierne obciążenia układu ruchu powodują zmiany tego układu, nie tylko przy wykonywaniu typowych prac fizycznych, ale także w pracy biurowej. Najważniejsze zawodowe czynniki ryzyka takich dolegliwości to m.in.:

- wysiłek fizyczny, konieczność ręcznego przenoszenia ciężarów (wykonywane szacowanie wydatku energetycznego podczas czynności zawodowych),
- niedostosowanie ergonomiczne stanowiska pracy do rodzaju wykonywanych czynności zawodowych,
- wykonywanie pracy w wymuszonej pozycji,
- narażenie na drgania mechaniczne działające na organizm pracownika ogólnie i miejscowo,
- praca wykonywana w systemie akordowym.

Aby zapobiegać chorobom zawodowym, należy zidentyfikować czynniki ryzyka w środowisku pracy w celu uniknięcia ryzyka lub ograniczenia jego występowania. Ryzyko zawodowe to prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych zdarzeń związanych z wykonywaną pracą. Najczęściej zdarzenia te mają postać niekorzystnych skutków zdrowotnych, powstających na skutek zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy. W trakcie nadzoru nad warunkami pracy egzekwuje się od pracodawców opracowanie oceny ryzyka zawodowego dla pracowników zatrudnionych w narażeniu na czynniki szkodliwe (hałas, zapylenie, drgania miejscowe i ogólne, stężenie substancji i mieszanin chemicznych, mikroklimat gorący i zimny) oraz inne zagrożenia (np. upadek, porażenie prądem itp.).

Przeprowadzenie oceny i dokumentacji ryzyka zawodowego to podstawowy obowiązek pracodawcy, który dotyczy każdego stanowiska pracy. Poinformowanie pracownika o ryzyku zawodowym powinno nastąpić przed dopuszczeniem do pracy. Pracownik powinien zostać zapoznany z informacją o zagrożeniach związanych z wykonywaną pracą, a dokument potwierdzający ten fakt należy dołączyć do akt osobowych pracownika. Prowadząc ocenę ryzyka zawodowego, uwzględnia się: ciężkości następstw zagrożeń występujących na stanowisku pracy i prawdopodobieństwa wystąpienia tych zagrożeń. Ocena ryzyka zawodowego jest nie tylko podstawą zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w przedsiębiorstwie, ale również sposobem na ograniczenie wypadków na stanowiskach pracy oraz chorób zawodowych wśród pracowników.

Produkty biobójcze i detergenty

W 2023 roku wzmożona została działalność kontrolną obejmującą zagadnienia dotyczące produktów biobójczych i detergentów. Produkty biobójcze stanowią substancję lub mieszaninę, składającą się z jednej lub kilku substancji czynnych, której przeznaczeniem jest niszczenie, odstraszanie, unieszkodliwianie organizmów szkodliwych, zapobieganie ich działaniu lub zwalczanie ich w jakikolwiek sposób inny niż działanie czysto fizyczne lub mechaniczne. Substancja czynna oznacza substancję działającą na organizmy szkodliwe lub przeciwko nim lub mikroorganizm działający na organizmy szkodliwe lub przeciwko nim.

Produkty biobójcze czyli takie, w których wykorzystuje się biobójcze działanie substancji chemicznych bądź mikroorganizmów, są powszechnie stosowane zarówno w przemyśle jak i gospodarstwach domowych w celu zwalczania organizmów szkodliwych dla zdrowia ludzi lub zwierząt oraz organizmów, które niszczą materiały naturalne lub wytworzone. Do produktów biobójczych zalicza się bardzo różnorodne preparaty np. środki do dezynfekcji rąk, powierzchni, wody ale także preparaty do konserwacji drewna czy też środki do zwalczania gryzoni lub do odstraszania owadów. Ze względu na fakt, że substancje zawarte w produktach biobójczych mogą stwarzać zagrożenie dla ludzi i dla środowiska, produkty biobójcze przed wprowadzeniem do obrotu podlegają ocenie i rejestracji. Na rynku polskim a także w całej Unii Europejskiej, wprowadzane do obrotu i stosowane mogą być tylko te produkty biobójcze, na które uzyskano odpowiednie pozwolenie.

Produkty biobójcze udostępniane na rynku i stosowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlegają wpisowi do Wykazu Produktów Biobójczych, który prowadzi Prezes Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych i udostępnia na swojej stronie internetowej. Wykaz produktów biobójczych zawiera:

- nazwę produktu biobójczego,
- imię i nazwisko oraz adres albo nazwę firmy oraz adres siedziby podmiotu odpowiedzialnego lub posiadacza pozwolenia,
- pozwolenia albo zezwolenia na handel równoległy,
- imię i nazwisko oraz adres albo nazwę firmy oraz adres siedziby wytwórcy produktu biobójczego,
- nazwę chemiczną substancji czynnej lub substancji czynnych,
- grupę produktową,
- postać użytkową produktu biobójczego i jego przeznaczenie,
- zakres i warunki obrotu produktem biobójczym lub opis jego zastosowania,
- rodzaj opakowania,
- treść oznakowania opakowania produktu biobójczego w języku polskim,
- okres ważności produktu biobójczego,
- numer pozwolenia, zezwolenia na handel równoległy albo pozwolenia na obrót oraz datę ich wydania i termin ważności.

Wykaz Produktów Biobójczych aktualizowany nie rzadziej niż raz na miesiąc.

Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych,
Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych

Działając w obszarach produktów leczniczych, wyrobów medycznych i produktów biobójczych chronimy zdrowie i dbamy o bezpieczeństwo społeczeństwa

BETA

Rys. Nagłówek strony internetowej Urzędu rejestracji PL, WM i PB (źródło: <https://www.urpl.gov.pl/pl/produkty-biob%20C3%B3jczye-0>)

W 2023 roku kontrolą objęto produkty biobójcze dostępne w sprzedaży stacjonarnej i w sprzedaży internetowej. Wśród wykrytych nieprawidłowości najczęściej dotyczyło braku ważnego pozwolenia na obrót produktem biobójczym. Część produktów miała niewłaściwe oznakowanie, przekroczenie terminu ważności, błędy w karcie charakterystyki i niewłaściwą reklamę. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości wstrzymywano handel kwestionowanymi produktami i wycofywano je z obrotu.

Zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektoratu Sanitarnego dotyczącymi jednego z zadań realizowanych w ramach wytycznych dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2023 r. tj. akcji sezonowych kontroli produktów biobójczych działających przeciw komarom, kleszczom oraz meszkom, należących do grupy produktowej 18 lub 19, przeprowadzono kontrole w zakresie wprowadzania do obrotu produktów biobójczych w sklepach stacjonarnych. Sprawdzano m.in. czy produkty udostępniane na rynku posiadają aktualne pozwolenie na obrót produktem biobójczym. Analizowano opakowania przedmiotowych produktów pod względem posiadania na nich wymaganych informacji takich jak: nr pozwolenia na obrót, wykaz substancji czynnych, nr serii, data ważności, wykaz substancji związanych z klasyfikacją produktu, treść zwrotów H wskazujących rodzaj zagrożenia, informacje dotyczące pierwszej pomocy, ilość (masa produktu), informacje dotyczące podmiotu odpowiedzialnego oraz czy opakowania nie mają cech sugerujących produkty spożywcze i czy zawarta na etykietach informacja szczegółowo określa zastosowanie produktu.

W zakresie wprowadzania do obrotu środków biobójczych z grupy produktowej 18 lub 19 wykonano 5 kontroli, w trakcie których ocenionych zostało 68 produktów. Nie stwierdzono nieprawidłowości w ww. zakresie.

Radon

Od 2022 roku w zakres działalności Oddziału Higieny Pracy włączono nadzór nad narażeniem na radon. Jest to gaz promieniotwórczy występujący naturalnie i powszechnie w środowisku: w podłożu gruntowym, wodzie i powietrzu. Powstaje w wyniku promieniotwórczego rozpadu radu, który z kolei tworzy się w wyniku rozpadu uranu. W otwartej przestrzeni jego stężenie jest bardzo małe, natomiast w zamkniętych, źle wietrzonych pomieszczeniach, do których przedostaje się z podłoża gruntowego, jego poziom rośnie, co może prowadzić do negatywnych skutków zdrowotnych.

Radon może przedostawać się z podłoża gruntowego do budynków, więc ryzyko narażenia na radon może wystąpić m.in. w miejscu zamieszkania, miejscu pracy oraz w budynkach o mieszanym przeznaczeniu. W zamkniętych pomieszczeniach, tj. budynkach, możliwe jest gromadzenie się radonu do bardzo dużych wartości stężenia.

Radon jako gaz może łatwo się przemieszczać i dostawać się do płuc wraz z wdychanym powietrzem. Długotrwałe narażenie na radon, a dokładniej na produkty jego rozpadu, jest drugą najczęstszą przyczyną raka płuc (po paleniu) i główną przyczyną rozwoju chorób płuc u osób, które nigdy nie paliły. Szacuje się, że radon powoduje od 3% do 14% wszystkich nowotworów płuc w kraju, w zależności od średniego krajowego poziomu radonu i częstości palenia tytoniu.

Ryzyko rozwinięcia się choroby jest wyższe u osób trwale narażonych na przybywanie w pomieszczeniach, w których może gromadzić się szkodliwa dla zdrowia ilość gazu. Każdy z nas może zapobiegać zagrożeniom związanym z radonem, wietrząc regularnie mieszkania. Radon istotnie zwiększa ryzyko nowotworu u palaczy i odwrotnie, palenie sprzyja rozwojowi raka płuc przy narażeniu na radon i jego pochodne. Występuje tu zjawisko synergizmu, czyli wzajemnego wzmacniania się działania dwóch czynników szkodliwych. Niekorzystny wpływ radonu i palenia tytoniu łącznie jest większy niż suma efektów obu czynników. Ryzyko wystąpienia raka płuc u palaczy narażonych na działanie radonu jest ok. 6-10 razy wyższe niż w przypadku osób niepalących. Osoby biernie wdychające dym tytoniowy również są bardziej narażone na szkodliwe działanie radonu.

Zgodnie z *art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej*, Inspekcja Sanitarna powołana jest do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, między innymi sprawowania nadzoru nad warunkami higieny radiacyjnej.

W 2023 roku kontynuowane były działania wynikające z Kampanii Państwowej Agencji Atomistyki „Poznaj Radon” i „Krajowego planu działań w przypadku długoterminowych zagrożeń wynikających z narażenia na radon w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi oraz w miejscach pracy”. W trakcie kontroli zwracano uwagę na podnoszenie świadomości w zakresie narażenia na radon w pomieszczeniach oraz wynikających z tego faktu zagrożeń dla zdrowia.

W otrzymanych w 2023 r. wynikach pomiarów stężenia promieniotwórczego radonu w powietrzu, w 10 obiektach wytypowanych przez PPIS w Rzeszowie w 2022 r. stwierdzono, iż poziom średniorocznego stężenia promieniotwórczego radonu w powietrzu przekracza poziom odniesienia tj. tj. 300Bq/m³ w dwóch budynkach użyteczności publicznej. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Dział Radiologii WSSE w Rzeszowie.

W ramach identyfikacji miejsc pracy (znajdujących się na poziomie parteru lub piwnicy) określonych w „Krajowym planie działania” wskazano łącznie 119 zakładów pracy, w których stanowiska pracy znajdują się na parterze lub w podpiwniczeniu.

Udzielano porad w zakresie zagrożeń wynikających z narażenia na radon w pomieszczeniach oraz na temat dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń radonu.

Prowadzono działania informacyjno-edukacyjne o dostępnych środkach ograniczenia stężenia radonu w budynkach, lokalach i pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi. Opracowano ulotkę informacyjną zawierającą podstawowe informacje o radonie (na temat pochodzenia radonu, jego obecności w budynku oraz na temat dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń radonu a także informacje o kampanii „Poznaj radon”). Ulotkę tę pracownicy PSSE w Rzeszowie pozostawiali w kontrolowanych obiektach - w 2023 r. w 53 obiektach.

Na stronie internetowej PSSE w Rzeszowie umieszczono informacje na temat szkodliwego działania radonu na organizm człowieka.

Na wniosek Komendanta Miejskiego Policji w Rzeszowie, w 2023 r. pracownicy PSSE w Rzeszowie prowadzili cykl szkoleń obejmujący zakres: „Narażenie na czynniki biologiczne w środowisku służby, pracy”.

Rys. Tematyka szkolenia przeprowadzonego w KMP w Rzeszowie.

Szkolenia prowadzone były w Komisariacie Policji Nr 1 w Rzeszowie przy ul. Rejtana, w terminie od 02.10.2023 r., do 08.11.2023 r. W zajęciach uczestniczyli zarówno pracownicy cywilni jak i funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji oraz podległych komisariatów. Łącznie szkoleniem zostało objętych 450 osób.

ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

Oddział Higieny Komunalnej zajmuje się bieżącym nadzorem pod względem sanitarno-higienicznym obiektów użyteczności publicznej, do których należą: hotele, domy pomocy społecznej, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu, dworce autobusowe, pływalnie kryte oraz odkryte oparte na wodzie wodociągowej, kąpielisko, miejsce wykorzystywane do kąpieli oraz ustępy publiczne.

Ponadto w zakresie nadzoru nad urządzeniami wodociągowymi oraz pływalniami pobierane są próbki wody oraz wydawane bieżące oceny jakości wody.

JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOZYCIA PRZEZ LUDZI

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie na terenie miasta oraz na terenie powiatu rzeszowskiego realizuje monitoring jakości wody, w ramach którego prowadzi rejestr wodociągów oraz punktów pobierania próbek wody z wodociągów, gromadzi, weryfikuje, analizuje i ocenia jakość wody oraz informuje starostów, wójtów albo burmistrzów o wynikach badań monitoringowych. Ponadto przeprowadza kontrole sanitarne i techniczne nadzorowanych wodociągów. W przypadku złego stanu technicznego wydaje decyzje nakazujące ich poprawę. Po każdorazowym badaniu wody zostaje wydana ocena okresowa jakości wody. Tak zwana ocena obszarowa obejmująca rok 2023 zostanie wydana w terminie do końca I kwartału 2024 r.

Do urzędzeń dostarczających wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi należą wodociągi o produkcji:

- poniżej 100 m³ na dobę – 3 wodociągi,
- od 100 – 1000 m³ na dobę – 17 wodociągów,
- od 1000 – 10 000 m³ na dobę – 5 wodociągów,
- od 10 000 – 100 000 m³ na dobę – 1 wodociąg.

Łącznie w 2023 r. we wszystkich wodociągach w 6 przypadkach wszczęto postępowanie z uwagi na pogorszenie jakości wody w zakresie parametrów fizykochemicznych (nieznaczne przekroczenia twardości) oraz mikrobiologicznych (pojedyncze bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów). Wszystkie postępowania po uzyskaniu poprawy wskazanych parametrów zostały umorzone. W roku 2023 wydano 2 decyzje o nieprzydatności wody w zakresie mikrobiologicznym w wodzie dostarczanej przez wodociąg Lutoryż oraz Tyczyn. Po przeprowadzonych działaniach naprawczych jakość wody uległa poprawie – stwierdzono jej przydatność, a decyzje umorzono. Jakość wody dostarczanej przez wodociąg Rzeszów nie budzi zastrzeżeń.

W trakcie przeprowadzonych 27 kontroli sanitarnych nadzorowanych wodociągów nie stwierdzono usterek natury technicznej. Wydana 1 decyzja w zakresie poprawy stanu technicznego stacji uzdatniania wody w Wólce Niedźwiedzkiej – została wykonana. W dalszym ciągu obowiązuje decyzja dot. wodociągu w Rudnej Małej w zakresie poprawy stanu technicznego zbiorników.

OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Baseny kąpielowe

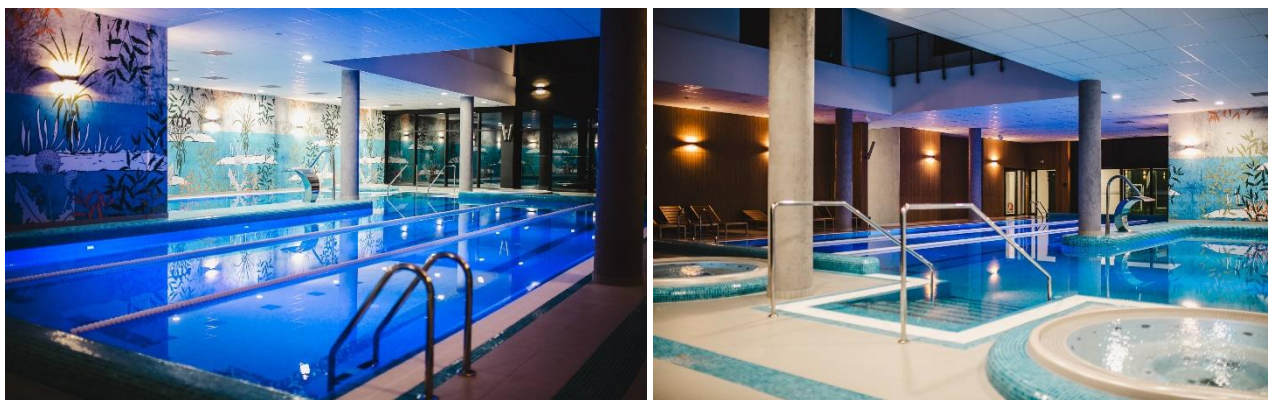
W 2023 r. na terenie Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego tut. Inspektor nadzorował 18 pływalni, w tym 2 odkryte.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 9.11.2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach właściciele lub zarządcy pływalni mają obowiązek prowadzenia kontroli wewnętrznej nad jakością wody basenowej. Kontrola ta obejmuje bieżącą obserwację wody, monitoring parametrów

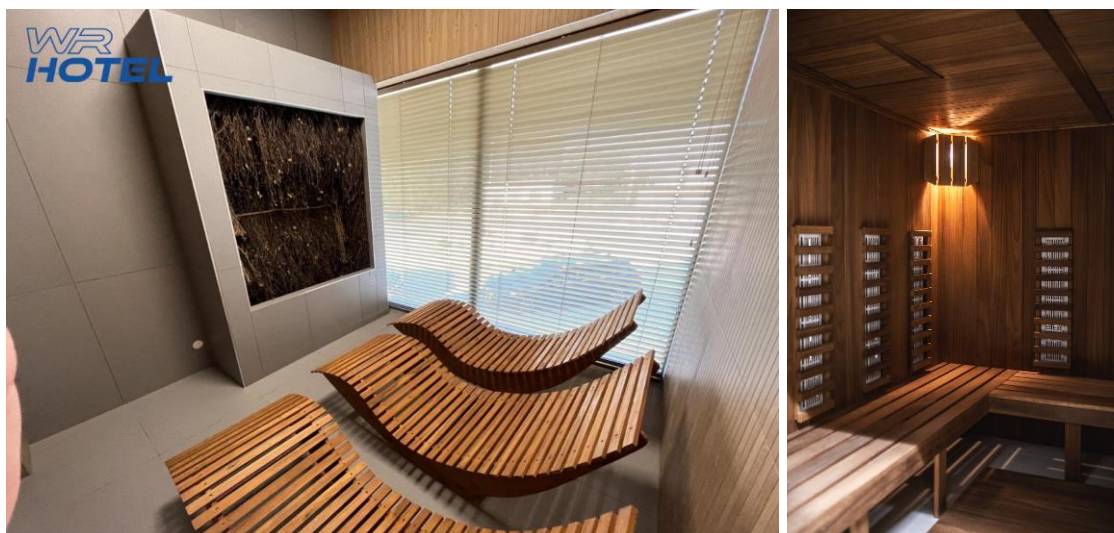
fizycznych wody (prowadzony co 4 godziny) oraz pobór prób wody przez akredytowane laboratorium zgodnie z harmonogramem ustalonym z PPIS w Rzeszowie.

W 2023 r. wydano 5 decyzji wstrzymujących działalność basenów ze względu na nieprzydatność wody do kąpieli. Po uzyskaniu poprawy jakości wody działalność została przywrócona. Biorąc pod uwagę usterki natury technicznej wydano 3 decyzje na poprawę tego stanu. Jedna z decyzji została wykonana, natomiast dwie decyzje obowiązują w dalszym ciągu, (obowiązują decyzje techniczne dla obiektów: kryta pływalnia „KARPIK” przy ul. Rabija 4 w Rzeszowie oraz kryta pływalnia w hotelu „SPA SPLENDOR” w Siedliskach 495).

W ubiegłym roku oddano do użytkowania nowy obiekt: WR Sport – Centrum Sportu i Rozrywki, Świlcza 146P, który jest obiektem sportowym umożliwiającym uprawianie wielu form aktywności fizycznej połączonej z relaksem i rozrywką. Znajdująca się w obiekcie strefa WR AQUA & SPA zapewnia klientom możliwość korzystania z basenu rekreacyjnego, dwóch wanien z hydromasażem, saun (w tym infrared, fińskiej i parowej), grotty lodowej, tężni solankowej, tepidarium, kapsuły floatingowej, komory kriogenicznej i gabinetów masażu.

Rys. WR Sport Centrum Sportu i Rozrywki, Świlcza 146P – pomieszczenie krytej pływalni (źródło: <https://wrsport.eu/wr-aquaspa>)

Rys. WR Sport Centrum Sportu i Rozrywki, Świlcza 146P – tężnia solankowa i sauna (źródło: <https://wrsport.eu/wr-aquaspa>)

Miejsca wykorzystywane do kąpieli oraz kąpieliska

W sezonie letnim 2023 r. nadzorowano 1 miejsce wykorzystywane do kąpieli w Bratkowicach. Wydano 2 oceny bieżącej jakości wody, w których stwierdzono przydatność wody do kąpieli oraz przeprowadzono 1 kontrolę sanitarną. Na terenie Rzeszowa funkcjonuje kąpielisko przy ul. Kwiatkowskiego. Po przeprowadzonej

kontroli stanu sanitarnego nie stwierdzono uchybień w zakresie utrzymania czystości i porządku, wydano 4 oceny o przydatności wody do kąpieli.

Plaże przy miejscu wykorzystywanym do kąpieli były na bieżąco sprzątane. Zapewniona była odpowiednia ilość koszy na odpady komunalne, które były opróżniane codziennie. Strefy do kąpieli były wyznaczone i trwale oznakowane, strzeżone przez ratowników. Zapewnione były również sanitariaty (3 kabiny ustępowe typu TOI-TOI), przebieralnie (damska i męska), hangar, w którym przechowywany jest sprzęt do pływania (kajaki, rowerki wodne). W widocznym miejscu umieszczony był regulamin obiektu oraz tablica informacyjna zawierająca dane zgodne z *rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie ewidencji oraz sposobu oznakowania kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli*).

Organizator tego obiektu - Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Rzeszowie, ul. Jałowego 23A, pobrał 1 próbkę wody przed otwarciem sezonu kąpielowego oraz 4 próbki w czasie trwania sezonu. Na podstawie okazanych wyników jakości wody oraz nadzoru wizualnego wydano 4 bieżące oceny stwierdzające, że woda przeznaczona do kąpieli w nadzorowanym obiekcie odpowiada wymaganiom zawartym w *Załączniku nr 1 część A do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli*. Interwencji na stan sanitarny oraz podejrzania o obecność sinic nie odnotowano.

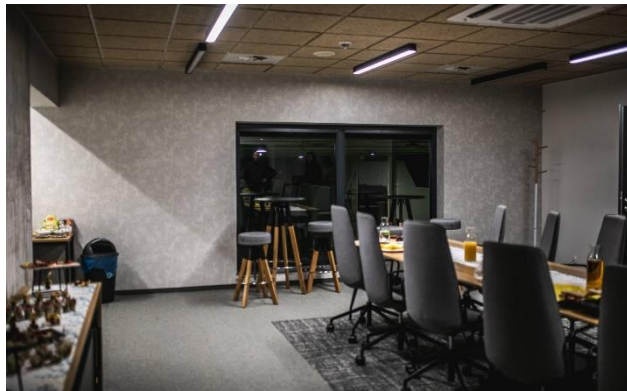
Domy Pomocy Społecznej całodobowe i dzienne

Na nadzorowanym terenie istnieje 28 obiektów przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie oraz przewlekle chorych oraz 3 noclegownie. Przeprowadzono 12 kontroli sanitarnych. Stan sanitarno-higieniczny i techniczny w tych obiektach nie budził zastrzeżeń.

Hotele, obiekty hotelarskie oraz wczasowo-turystyczne i schroniska młodzieżowe

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawuje nadzór nad 76 obiektami. Po przeprowadzonych 33 kontrolach wydano 2 decyzje dot. poprawy stanu technicznego (na higieniczne przechowywanie materacy w magazynach, oraz kompleksową poprawę pralni hotelowej).

Na terenie powiatu rzeszowskiego w 2023 r. oddano do użytku nowy obiekt hotelarski mieszczący się na drugim piętrze ośrodka WR Sport – Centrum Sportu i Rozrywki, w Świlczy. Obiekt dysponuje 47 miejscami noclegowymi w 19 pokojach mieszkalnych (2, 3 i 4 osobowymi). Znajdują się tu hol z recepcją, restauracja, zespół sal konferencyjnych, pomieszczenia magazynowe.

Rys. Pokój i sala konferencyjna kompleksu WR Sport Centrum Sportu i Rozrywki w Świlczy (źródło: <https://wrsport.eu/wr-aquaspa>)

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i tatuażu

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawuje nadzór nad 641 obiektami, świadczącymi usługi związane z pielęgnacją ludzkiego ciała. W ciągu 2023r., przeprowadzono 164 kontrole sanitarne. Wydano 23 decyzje - 21 zostało wykonanych, w 2 obowiązują terminy realizacji na rok 2024. Decyzje dotyczyły poprawy stanu technicznego w obiektach i nakazywały zapewnić prawidłowe postępowanie z odpadami niebezpiecznymi powstającymi podczas usług kosmetycznych, sterylne narzędzia wielokrotnego użytku naruszające ciągłość tkanek, aktualne procedury zapewniające ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi przy świadczeniu usług, miejsce do higienicznego przechowywania odzieży wierzchniej i roboczej pracowników, dostęp do bieżącej ciepłej wody w pomieszczeniu higieniczno-sanitarnym, prawidłowy stan techniczny pomieszczeń zakładu (odmalowanie ścian, wyposażenia, mebli.)

W związku z usterkami sanitarno-higienicznymi nałożono 10 mandatów karnych na kwotę 2000 zł. Po przeprowadzonych kontrolach sprawdzających stan sanitarny nie budził zastrzeżeń.

Agroturystyka

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawuje nadzór nad 7 obiektami. W roku 2023 kontrole w tej grupie nie przeprowadzono.

Ustępy publiczne

W tej grupie nadzorowane są 82 obiekty, w tym 21 stałych-skanalizowanych oraz 61 stałych nieskanalizowanych typu TOI-TOI. Przeprowadzono 11 kontroli. Wydano 1 decyzję dot. ustępu przy ul. Mickiewicza w Rzeszowie nakazującą poprawę stanu technicznego całego obiektu.

Dworce autobusowe

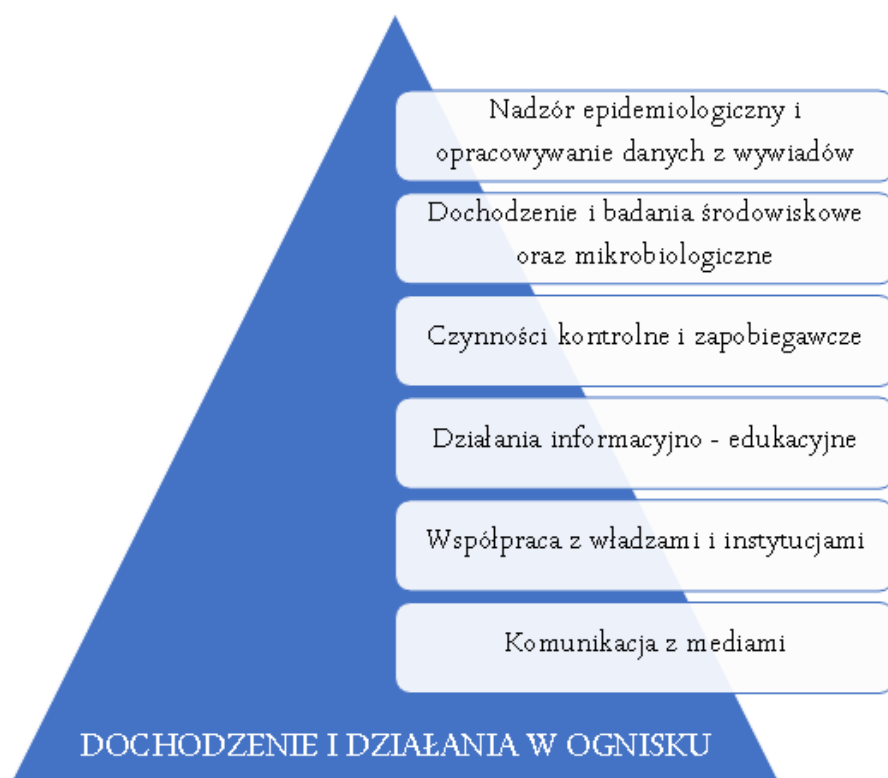
W nadzorze znajduje się 6 obiektów. Przeprowadzono 6 kontroli, które uwzględniały stan sanitarno-porządkowy poczekalni, ogólnodostępnych toalet, wyposażenie i stan techniczny koszy na odpadki stałe oraz czystość placu manewrowego.

OGNIŠKO LEGIONELOZY W RZESZOWIE I POWIECIE RZESZOWISKIM

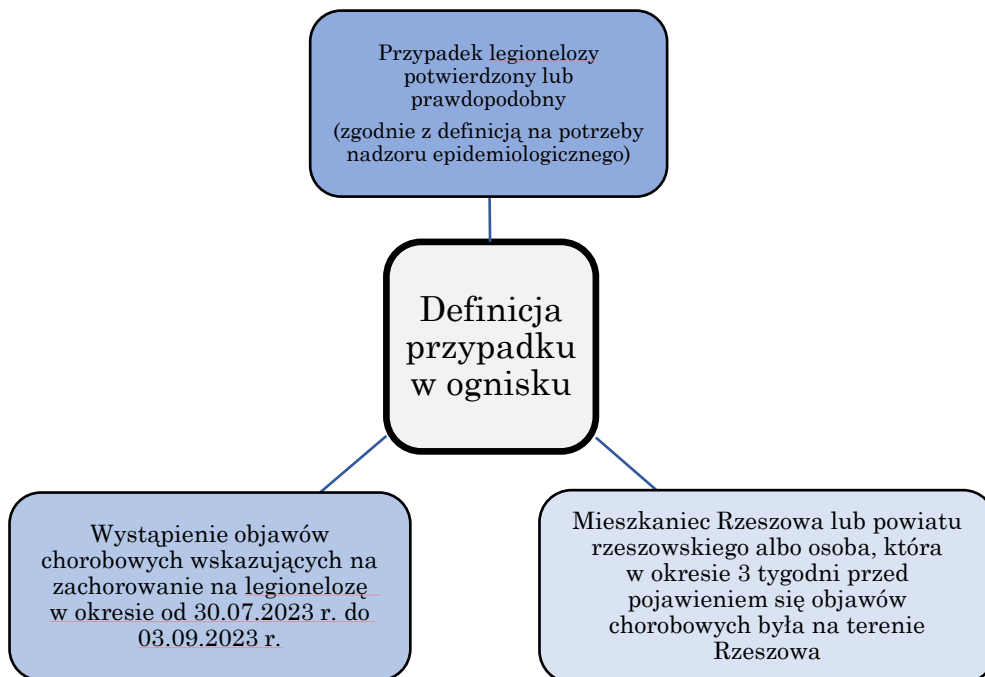
Informacje o podejrzeniu wystąpienia ogniska legionelozy w Rzeszowie powzięto w dniu 17.08.2023 r. po telefonicznych sygnałach, które wpłynęły do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie ze szpitali, dotyczących znacznie zwiększonej liczby pacjentów zgłaszających się do izb przyjęć z ciężkim zapaleniem płuc o nieokreślonej etiologii. W tym samym dniu na podstawie badań laboratoryjnych rozpoznano chorobę legionistów u pierwszych pacjentów szpitali co sugerowało, że w Rzeszowie jest ognisko legionelozy.

Niezwłocznie wszczęto dochodzenie epidemiologiczne, które miało na celu wykrycie źródła zakażeń oraz zapobieganie ich dalszemu rozprzestrzenianiu się. Dochodzenie i czynności w ognisku prowadzone były na bardzo szeroka skalę, kompleksowo przez wszystkie oddziały i sekcje podległe Inspektorowi Sanitarnemu. Ognisko legionelozy w Rzeszowie z uwagi na liczbę przypadków, ich rozmieszczenie i szeroko prowadzone badania środowiskowe, było w kręgu zainteresowania różnych instytucji zarówno w Polsce, jak i w Europie – prowadzona była na bieżąco współpraca z ich przedstawicielami.

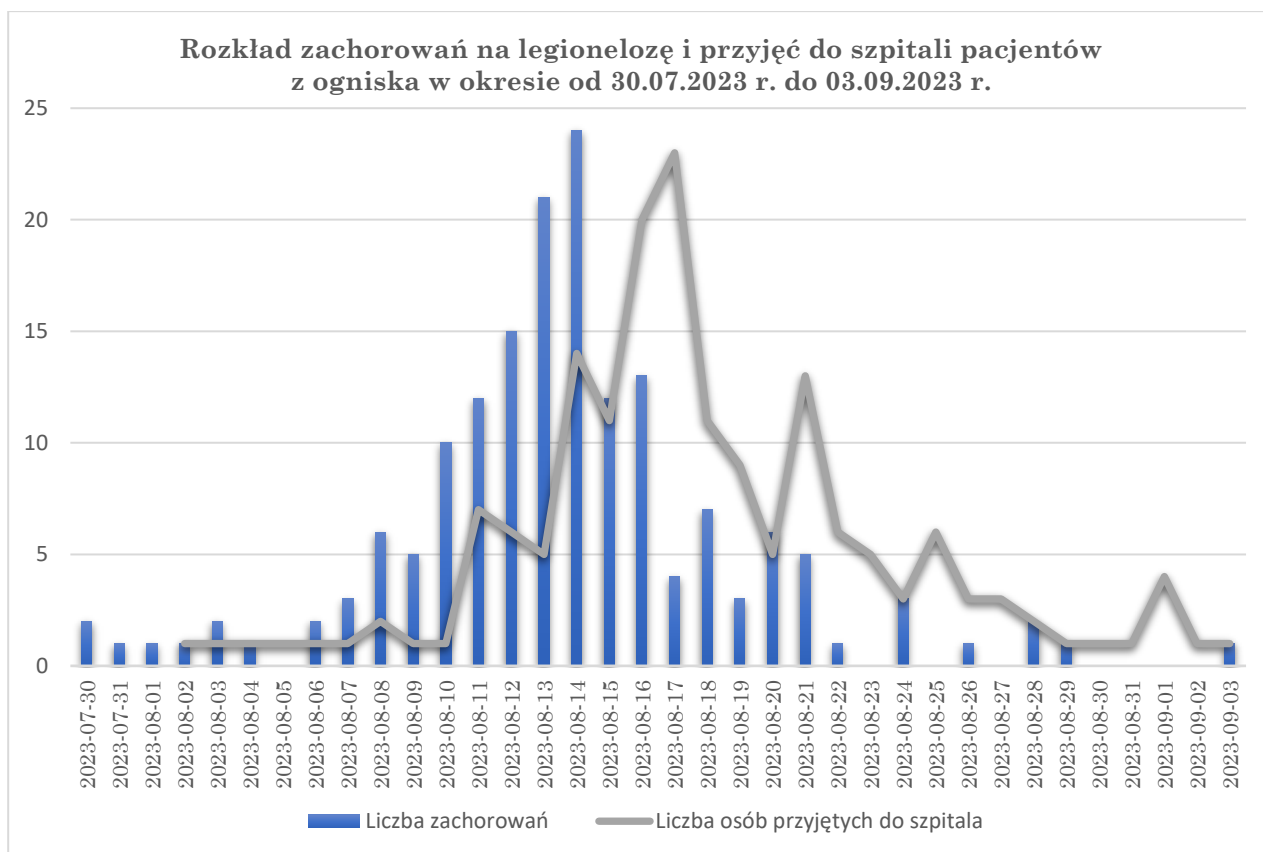
Dochodzenie epidemiologiczne ujawniło w sumie 165 przypadków zachorowań na chorobę legionistów powiązanych z ogniskiem, w tym 152 przypadki potwierdzone oraz 13 przypadków prawdopodobnych. Nie zgłoszono w ognisku zachorowań na gorączkę Pontiac.

Wszystkie osoby w ognisku za wyjątkiem jednej były hospitalizowane z powodu choroby legionistów. Ponadto jedna osoba z uwagi na wystąpienie objawów chorobowych podczas delegacji służbowej przebywała w szpitalu w Niemczech. Informacje o tym przypadku pozyskano w ramach współpracy z Krajowym Punktem Centralnym ds. Międzynarodowych Przepisów Zdrowotnych, Krajowym Punktem Kontaktowym EWRS działającym przy Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego PZH – Państwowym Instytucie Badawczym w Warszawie.

Nadzór epidemiologiczny w ognisku prowadzony był w oparciu o szczegółowy wywiad zbierany na podstawie: dokumentacji medycznej w szpitalach, wywiadu przeprowadzanego z pacjentem, wywiadu przeprowadzanego z osobami z rodziny pacjenta.

Objawy chorobowe u pacjentów z ogniska pojawiały się w okresie od 30.07.2023 r. do 03.09.2023 r. Największa liczba pacjentów zachorowała w okresie od 8 do 21 sierpnia 2023 r.

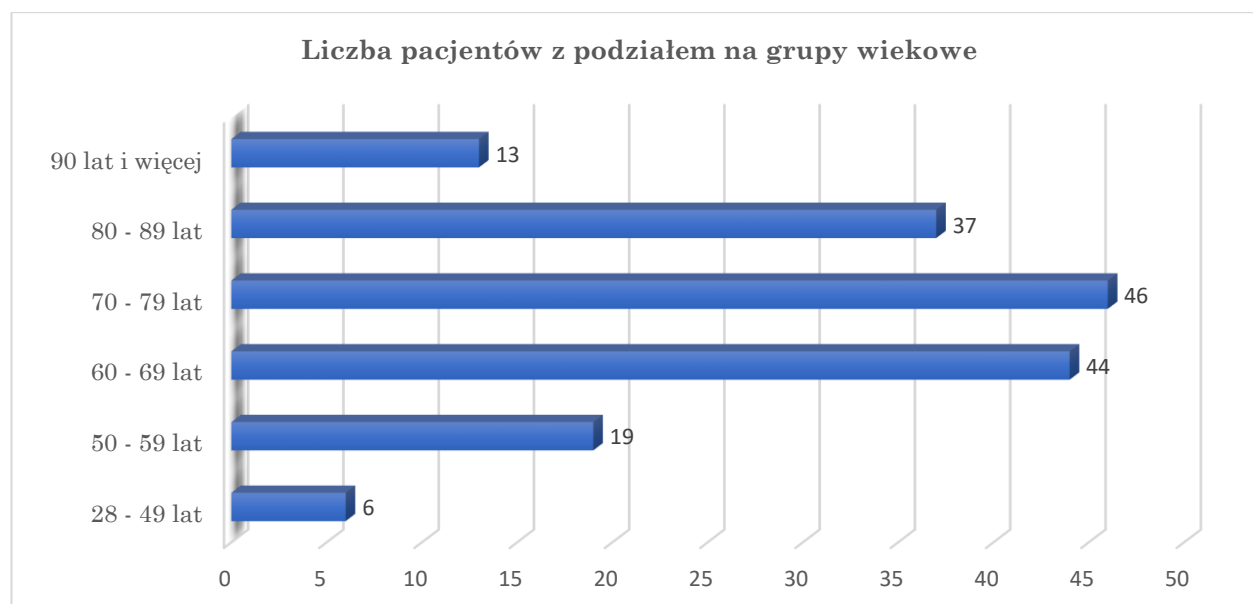

Biorąc pod uwagę narażenie jednego z pierwszych pacjentów w ognisku, czyli dzień 18.07.2023 r. jako pierwszy dzień narażenia oraz przyjmując, że okres wylegania choroby w ostatnim przypadku zachorowania (dnia 03.09.2023 r.) był maksymalny i wyniósł 21 dni, można określić, że okres narażenia dla ogniska legionelozy w Rzeszowie obejmował okres od 18.07.2023 r. do 13.08.2023 r.

Pacjenci w ognisku manifestowali objawy ogólnoustrojowe, w których przeważała bardzo wysoka, długo utrzymująca się gorączka, objawy ze strony układu oddechowego (kaszel, duszności), objawy o podłożu neurologicznym (splątanie, omdlenia, zaburzenia mowy) oraz rzadziej objawy ze strony układu pokarmowego, tj. nudności, wymioty, biegunka, brak apetytu.

W okresie do 30.09.2023 r. zarejestrowano 25 zgonów z powodu choroby legionistów. Zatem śmiertelność w omawianym ognisku legionelozy (*case-fatality rate*) wynosi 15 %. Z powodu legionelozy w ognisku zmarło 13 mężczyzn i 12 kobiet w wieku od 51 do 97 lat, wszyscy obciążeni chorobami współistniejącymi.

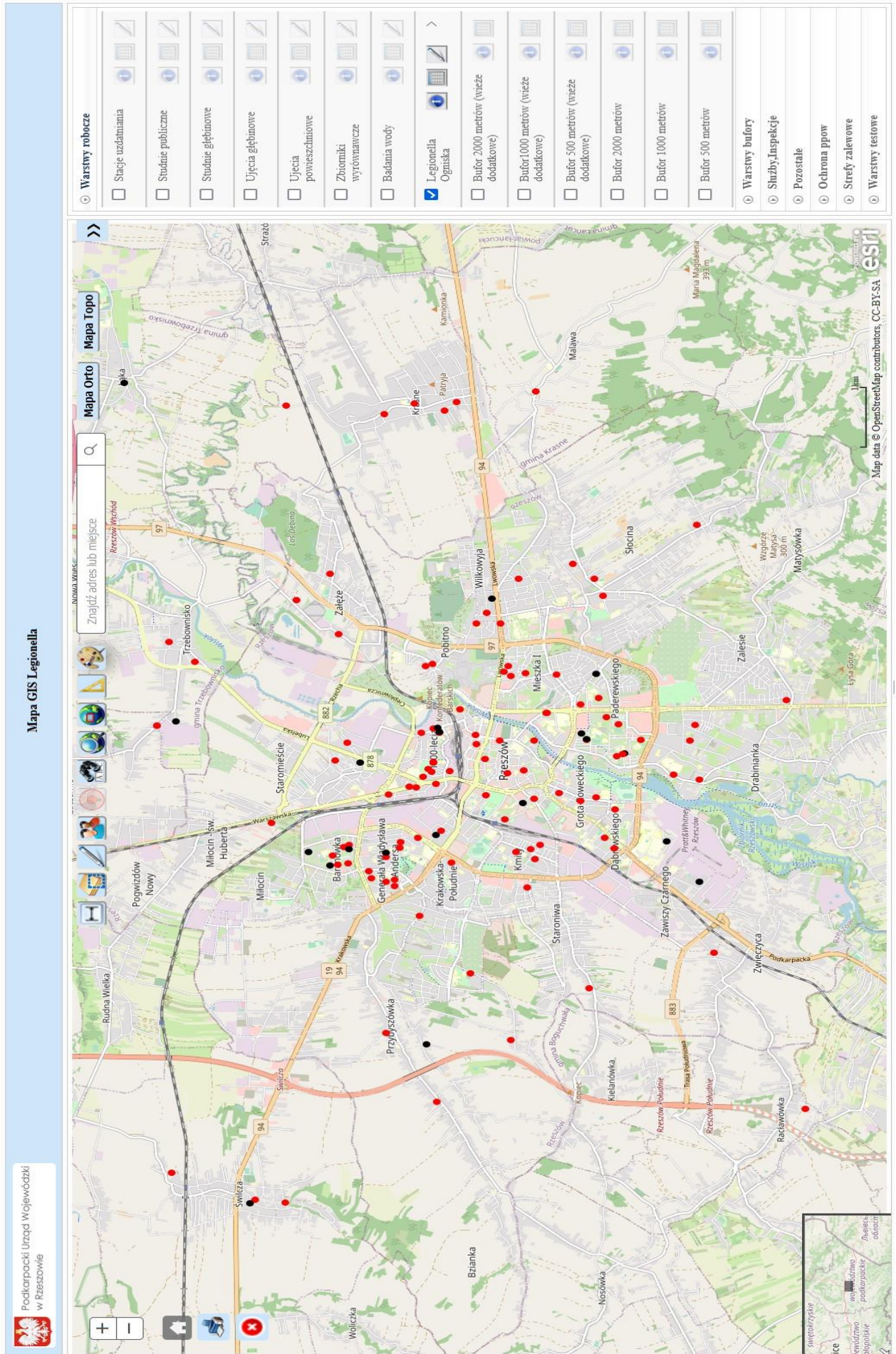
Zachorowania na chorobę legionistów w ognisku wystąpiły u 107 mężczyzn, co stanowi 65% wszystkich zachorowań. Potwierdza to dotychczasowe spostrzeżenia epidemiologów na temat częstszego występowania zachorowań na legionelozę wśród płci męskiej. Granice wieku osób, które zachorowały w ognisku sięgają od 28 do 97 roku życia, przy czym najliczniejszą grupę, tj. 69% stanowią osoby powyżej 65 roku życia.

160 przypadków, czyli 97% wszystkich zachorowań dotyczyło osób z przewlekłymi chorobami współistniejącymi, przy czym w większości przypadków pacjenci z legionelozą obarczeni byli więcej niż 1 chorobą współistniejącą.

Do najczęstszych chorób przewlekłych występujących wśród osób z ogniska można zaliczyć: choroby układu krążenia, cukrzycę, choroby nerek, choroby onkologiczne, choroby układu oddechowego, choroby o podłożu neurologicznym, choroby autoimmunologiczne.

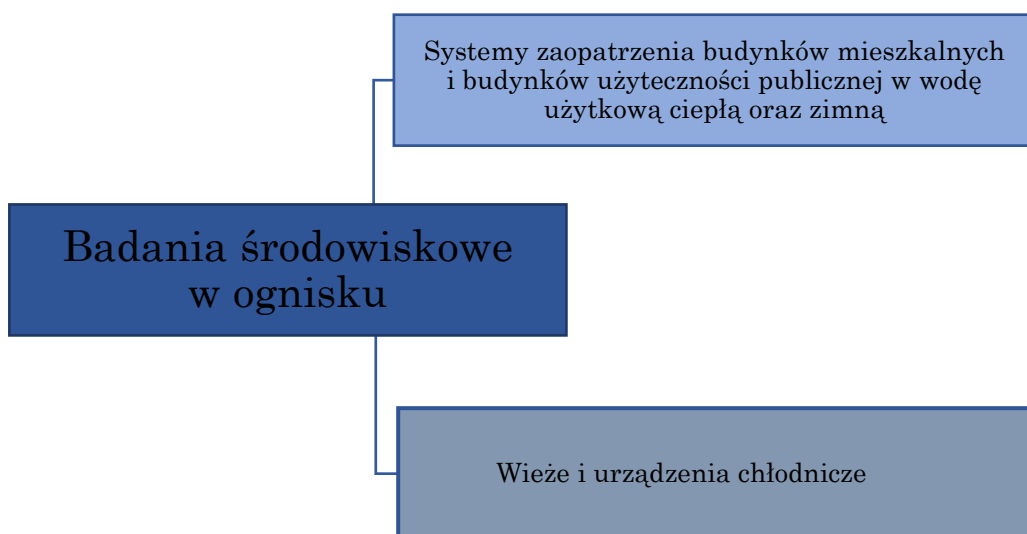
Wśród osób, które zachorowały, większość stanowią mieszkańcy Rzeszowa, tj. 113 przypadków (68%), 38 osób to osoby zamieszkujące w powiecie rzeszowskim. Natomiast 14 przypadków dotyczy osób z innych powiatów, które w okresie narażenia były w Rzeszowie lub powiecie rzeszowskim. Pobyt ten był związany z wykonywaną pracą, hospitalizacją, pobytem w hotelu, zakupami w centrum handlowym, odwiedzinami u rodziny lub znajomych. Nie stwierdzono przypadków zachorowań w ognisku wśród obcokrajowców oraz turystów.

Rys. Rozkład zachorowań i zgonów z powodu legionelozy w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim (źródło: <https://gis.rzeszow.uw.gov.pl/legionella/>)

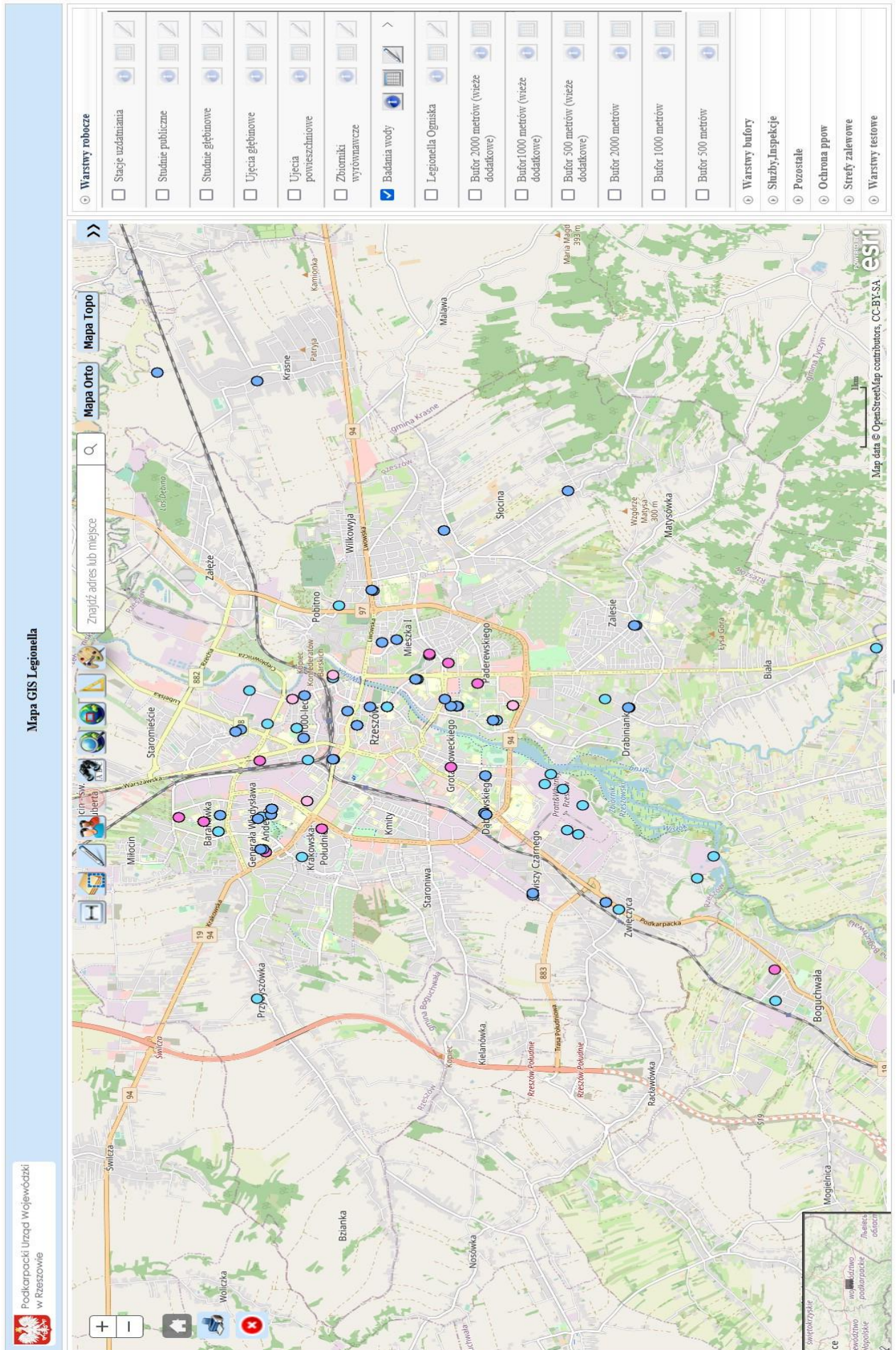
Prowadzone dochodzenie epidemiologiczne obejmowało analizę: lokalizacji i miejsca zamieszkania osób chorych, możliwości powiązania przypadków zachorowania z podróżą, uczestnictwem w wydarzeniu lub pobytem w miejscu gdzie mogło być zlokalizowane źródło zakażenia. W toku prowadzonego dochodzenia badania środowiskowe zostały ukierunkowane między innymi na systemy zaopatrzenia w wodę doprowadzana do budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz wewnętrzne instalacje wodociągowe (woda zimnej, ciepłej wody użytkowej) w tych obiektach.

Jednocześnie wzięwszy pod uwagę fakt, że za występowanie dużych ognisk legionelozy na świecie najczęściej odpowiadają aerozole wytwarzane przez duże otwarte systemy chłodzenia, kolejnym zagadnieniem rozwiniętym w ramach badań środowiskowych w ognisku było narażenie pochodzące z wież chłodniczych i skraplaczy natryskowo – wyparnych znajdujących się na terenie Rzeszowa.

W dniu 18.08.2023 r. w związku z wystąpieniem ogniska legionelozy Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie rozpoczął typowanie punktów poboru prób wody na terenie miasta Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego.

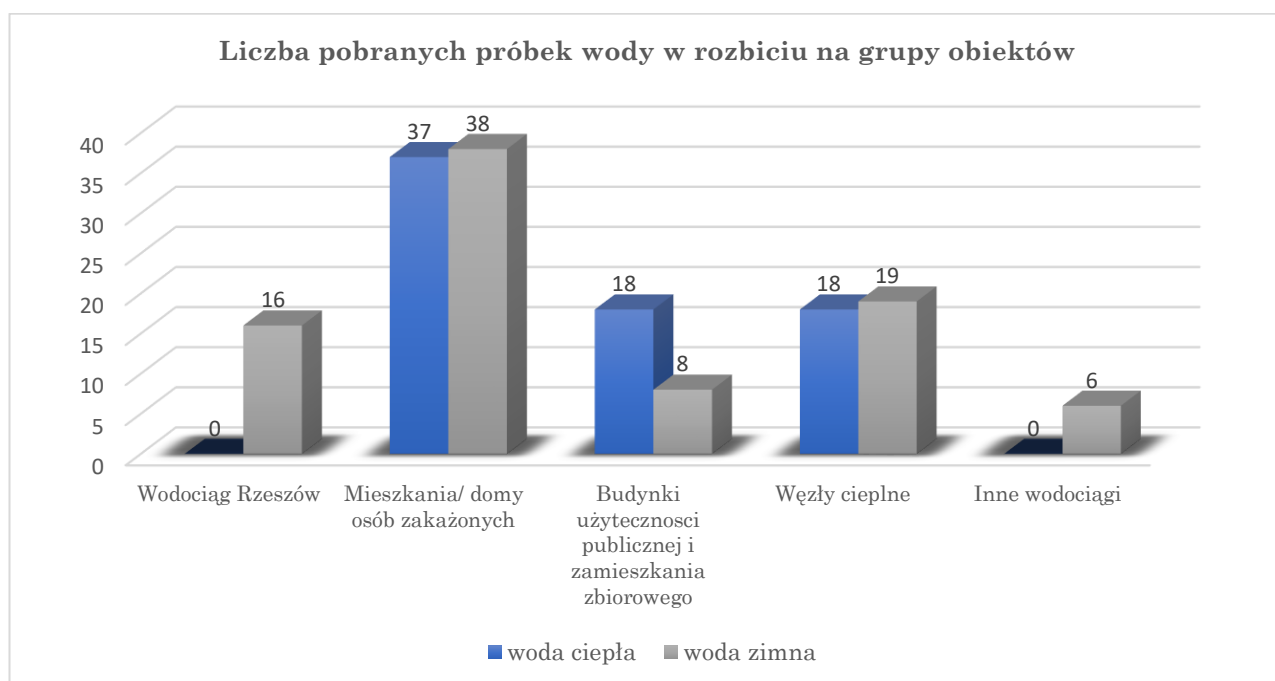

Rys. Mapa wszystkich punktów poboru próbek w kierunku bakterii Legionella sp. na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego (źródło: <https://gis.rzeszow.uw.gov.pl/legionella/>).

Obiekty/punkty, w których pobierano próbki wody użytkowej podzielono na pięć grup w obrębie których prowadzono dochodzenie i podejmowane odpowiednie działania zapobiegawcze:

W sumie w ramach badań środowiskowych pobrano 160 próbek wody, w tym 73 próbki wody ciepłej oraz 87 próbek wody zimnej. Badania próbek były wykonywane przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Rzeszowie.

Szczepy Legionella sp. wyizolowane z próbek wody zostały przekazane do badania do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny – Państwowy Instytut Badawczy w celu przeprowadzenia dalszych badań i oznaczenia serotypów.

Badania środowiskowe wykazały, że:

- Na poziomie Stacji Uzdatniania Wody badania nie wykazały obecności bakterii *Legionella sp.* w zimnej wodzie przeznaczonej do spożycia dostarczanej przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rzeszowie.
- Analizy wykazały, że w budynkach wielorodzinnych, wszystkie przypadki wykrycia bakterii *Legionella sp.* w wodzie wystąpiły w granicach miasta Rzeszowa.
- Analizy wyników badań wody zimnej pochodzącej z 5 wodociągów na terenie powiatu rzeszowskiego nie wykazały obecności bakterii *Legionella sp.*
- Na podstawie przeprowadzonych badań próbek wody stwierdzono, że wszystkie wyniki wykazujące obecność bakterii *Legionella sp.* w ilości równej lub powyżej 100 jtk/100 ml miały miejsce w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.
- W przypadku budynków wielorodzinnych zauważono, zależność stopnia skażenia bakteriami *Legionella sp.* od temperatury wody. Analiza odczytów temperatury wykazała, że w większości przypadków najniższe wartości temperatury były skojarzone z wysoką kolonizacją sieci dla wody ciepłej, natomiast dla wody zimnej wysoka kolonizacja związana była z wyższą temperaturą.
- Na 12 pobranych prób wody badania wykazały skażenie ciepłej wody w 2 budynkach użyteczności publicznej i 1 budynku zamieszkania zbiorowego (wysokie - 2, średnie -1). We wszystkich kwestionowanych próbach temperatura wody wynosiła poniżej 55,0 °C, co sprzyjało kolonizacji instalacji wewnętrznych przez bakterie *Legionella sp.*
- Temperatura ciepłej wody w budynkach użyteczności publicznej oraz zamieszkania zbiorowego w punktach wodnych jest związana z rodzajem czynnika grzewczego (ogrzewanie systemowe MPEC, piece gazowe, ogrzewacze przepływowe) oraz z ilością zużywanej wody przez użytkowników.
- Skażenie w węzłach ciepłych wykryto w ciepłej wodzie przy temperaturach sprzyjających namnażaniu bakterii *Legionella sp.*(poniżej 55,0 °C).
- Na 20 pobranych prób wody badania wykazały skażenie w 7 węzłach ciepłowniczych (średnie - 4 próby, wysokie - 3 próby). Rozmieszczenie kwestionowanych prób stwierdzono w różnych lokalizacjach (węzłach) na terenie miasta Rzeszowa.
- Na poziom kolonizacji instalacji ciepłej wody użytkowej bakteriami *Legionella sp.* w budynkach wielorodzinnych mają wpływ: stan wewnętrznej instalacji ciepłej wody użytkowej, rozbiór wody (zużycie) przez mieszkańców, stan techniczny urządzeń wytwarzających areozol wodno - powietrzny wewnątrz lokali mieszkalnych oraz ustawienie zbyt niskich parametrów podgrzania wody na węźle ciepłym.

W związku z przekroczeniami stwierdzonymi w badanych próbkach wody zostały podjęte przez PPIS w Rzeszowie działania mające na celu wyeliminowanie zagrożeń związanych z *Legionella spp.* (decyzje nakazowe, badania kontrolne, monitoring działań podejmowanych przez zarządców budynków, kontrole sprawdzające).

Analizując proces produkcji wody przez MPWiK w Rzeszowie oraz biorąc pod uwagę wszystkie procesy uzdatniania jakim woda jest poddawana, jak również wyniki badań laboratoryjnych próbek wody wodociągowej pobranych w trakcie opracowywania ogniska należy uznać, że woda dostarczana przez przedsiębiorstwo wodociągowe, w zakresie terytorialnym jego odpowiedzialności nie była przyczyną zakażeń *Legionella*.

Mając na względzie fakt, że za występowanie dużych ognisk legionelozy na świecie najczęściej odpowiadają aerozole wytwarzane przez duże otwarte systemy chłodzenia, kolejnym zagadnieniem rozwiniętym w ramach badań środowiskowych w ognisku było narażenie pochodzące z wież chłodniczych i skraplaczy natryskowo – wyparnych znajdujących się na terenie Rzeszowa.

Biorąc pod uwagę charakterystykę zinwentaryzowanych urządzeń, sposób ich użytkowania, konserwacji, możliwość oddziaływania ze względu na emitowane areozole, jak też posadowienie na terenie poszczególnych zakładów produkcyjnych, uwzględniając dodatkowo czynniki środowiskowe, jak też wyniki badań laboratoryjnych wody pobranej z tychże instalacji, wydaje się być bardzo mało prawdopodobne, by mogło w nich jednocześnie dojść do sytuacji, która miała by znaczący wpływ na ilość i rozkład zachorowań.

Tab. Podsumowanie ogniska legionelozy w liczbach na 30.09.2023 r.

Dochodzenie epidemiologiczne w ognisku legionelozy w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim				
Liczba osób, które zachorowały na legionelozę			165	
Liczba osób, hospitalizowanych z powodu zachorowania na legionelozę			164	
Liczba osób, które zmarły z powodu legionelozy (stan na dzień 30.09.2023r.)			25	
Badania środowiskowe w ognisku legionelozy w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim				
Obiekty/ punkty	Próbki wody zimnej		Próbki wody ciepłej	
	Liczba próbek	Liczba przekroczeń	Liczba próbek	Liczba przekroczeń
Woda pobrana z zewnętrznej instalacji wodociągowej	22	0	0	0
Woda pobrana z węzłów cieplnych	21	0	32	7
Woda pobrana z mieszkań/domów osób zakażonych	40	4	45	14
Woda pobrana z budynków użyteczności publicznej	8	0	18	3
Woda pobrana z wież wyparnych/ chłodniczych	17	1	0	0

W związku z wystąpieniem ogniska legionelozy, poza działaniami związanymi z dochodzeniem epidemiologicznym i badaniami środowiskowymi, podjęto również szereg innych działań kontrolnych i oświatowo – informacyjnych.

W okresie 22.08.2023 r. – 22.09.2023 r. przeprowadzono w sumie 147 kontroli w budynkach i obiektach użyteczności publicznej, w trakcie których sprawdzano zaopatrzenie budynku w wodę, rodzaj materiału rur wodociągowych, ślepe odcinki w instalacji, sposób ogrzewania ciepłej wody, możliwość przegrzania ciepłej wody, monitoring temperatury, miejsce pomiaru, możliwość magazynowania wody ciepłej i zimnej – zbiorniki, remont instalacji wodnej – jaki zakres, termin ostatniego remontu, instalację klimatyzacyjną – przegląd, częstotliwość sprawdzania, czyszczenia i dezynfekcji, skraplacze, układy chłodzenia – w zakładach, gdzie występują wieże chłodnicze, badania wody ciepłej pod kątem *Legionelli*.

Zalecano zwrócenie uwagi na utrzymanie we właściwym stanie technicznym instalacji, których eksploatacja niesie ze sobą ryzyko zagrożenia oraz w których może

dochodzić do powstania aerozolu wodno-powietrznego, poprzez: płukanie wewnętrznych systemów wodociagowych z uwzględnieniem możliwie jak największej liczby punktów wypływu wody (np. kranów, pryszniców); ze względu na wielkość obiektu i ciśnienie wody w instalacjach płukanie powinno być prowadzone w poszczególnych obszarach np. na piętrach, w pionach, pokojach. utrzymanie właściwej temperatury wody w punkcie czerpalnym (na poziomie co najmniej 50,0 °C dla wody ciepłej – rekomenduje się 55,0 °C) oraz utrzymanie na odpowiednim poziomie stężenia środka dezynfekcyjnego we wszystkich punktach (w przypadku stosowania dezynfekcji chemicznej).

Tab. Rodzaje obiektów, które zostały objęte kontrolą PPIS w Rzeszowie, w związku z wystąpieniem ogniska legionelozy w Rzeszowie i powiecie rzeszowskim.

Lp.	Obiekty, objęte działaniami kontrolnymi	Liczba kontroli
1.	Szpitala, DPS, ZOL, Przychodnie	11
2.	Obiekty hotelarskie	21
3.	Miejsca nauki i wychowania, Uczelnie wyższe	27
4.	Akademiki, Internaty, Domy dziecka	8
5.	Centra handlowe	6
6.	Sklepy wielkopowierzchniowe	15
7.	Sklepy (z klimatyzacją)	17
8.	Restauracje (z klimatyzacją)	5
9.	Zakłady pracy	28
10.	Domy prywatne osób chorych (wynik badania wody z przekroczeniami)	9

Działania prewencyjne prowadzono poprzez:

- prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych na temat Legionelli w mediach społecznościowych – na stronie internetowej oraz profilu Facebook,
- przesłanie plakatów i ulotek drogą mailową do placówek medycznych, Domów Pomocy Społecznej, hoteli, placówek oświatowych oraz przewoźników - w sumie do 259 odbiorców - z prośbą o rozpowszechnianie i udostępnianie w widocznych miejscach,
- dystrybuowanie do placówek służby zdrowia, szkół, hoteli, internatów i innych obiektów użyteczności publicznej ulotek informacyjnych i plakatów,
- nawiązywanie współpracy z władzami lokalnymi, instytucjami i organizacjami,
- informowanie o aktualnej sytuacji poprzez udostępnianie na stronie internetowej oraz profilu Facebook „Komunikatów Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie”.

Ponadto podjęto działania mające na celu podniesienie świadomości osób zarządzających obiektami oraz użytkowników ciepłej i zimnej wody. Został stworzony plakat „Legionella, wszystko co powinieneś wiedzieć”. Na plakacie zostały umieszczone informacje: czym jest bakteria Legionelli, jakie są możliwe źródła Legionelli, którzy użytkownicy znajdują się grupie ryzyka oraz jak zredukować ryzyko zakażenia.

CZYM JEST? Bakteria Legionella występuje na całym świecie i jest szeroko rozpowszechniona w środowisku, a jej rezerwuarem jest woda i mokra gleba

MOŻLIWE ŹRÓDŁA LEGIONELLI

- Instalacje wodno-kanalizacyjne w domach oraz budynkach użyteczności publicznej
- Baseny / wanny z hydromasażem
- Fontanny, natryski miejskie
- Urządzenia podgrzewające wodę użytkową
- Klimatyzacja
- Nawilżacze powietrza
- Głowice prysznicowe
- Wieże chłodnicze

LEGIONELLA
WSZYSTKO CO POWINIENEŚ WIEDZIEĆ

GRUPA RYZYKA

- Osoby po 60 roku życia
- Aktualni i byli palacze
- Osoby z przewlekłymi chorobami płuc
- Osoby z osłabionym układem odpornościowym

JAK ZREDUKOWAĆ GRUPY RYZYKA?

- Regularnie czyść i dezynfekuj urządzenia natryskowe w domu (głowice prysznicowe, nawilżacze powietrza, wanny z hydromasażem) zgodnie z zaleceniami producenta
- Po nieużywaniu kranu ponad 2 tygodnie, odkręć wodę na przynajmniej 2 min zanim zaczniesz z niej korzystać
- Okresowo opróżniaj i przepłukuj urządzenia grzewcze, zgodnie z zaleceniami producenta, aby zredukować osiadające na dnie i ściankach zanieczyszczenia
- Jeżeli możesz, zachowaj temperaturę wody w urządzeniach grzewczych na poziomie 60°C

PAŃSTWOWA INSPEKCJA SANITARNIA

Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Rzeszowie
<https://www.gov.pl/web/wsse-rzeszow>
 telefon: 17 85 22 111

PHO. gpf. Alcoa. Czysta 2023

Rys. Ulotka informacyjna dotycząca bakterii Legionella sp. opracowana w WSSE w Rzeszowie.

Od dnia 21.08.2023 r. rozpoczęły się spotkania Sztabu Zarządzania Kryzysowego powołanego, w związku z zaistniałą sytuacją epidemiczną dotyczącą wystąpienia ogniska zachorowań na legionellę, przez Prezydenta Miasta Rzeszowa.

W spotkaniach udział brali:

- Prezydent Miasta
- Zastępcy Prezydenta oraz wybrani współpracownicy i dyrektorzy wydziałów
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie
- Dyrektor Szpital Miejskiego w Rzeszowie
- Przedstawiciele MPWiK w Rzeszowie
- Przedstawiciele MPEC w Rzeszowie
- Służby prasowe prezydenta.

W trakcie spotkań Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie przedstawiał informacje o bieżącej sytuacji epidemiologicznej. Dyrektorzy poszczególnych spółek i wydziałów raportowali swoje działania. Ustalano czynności naprawcze i prewencyjne jak również ustalano politykę informacyjną.

W dniu 23.08.2023 r. powołany został przez Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie zespół ekspertów składający się z:

- przedstawiciela Podkarpackiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego;
- Konsultanta Krajowego w dziedzinie epidemiologii;
- przedstawicieli Głównego Inspektoratu Sanitarnego;
- przedstawiciela NIZP-PZH-PIB;
- Konsultanta Biura Światowej Organizacji Zdrowia w Polsce;
- Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego.

Zespół powstał w celu przeciwdziałania zachorowaniom na legionellozę na terenie Miasta Rzeszowa i Powiatu Rzeszowskiego dla wsparcia działań Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie i podmiotów odpowiedzialnych za poszczególne elementy infrastruktury komunalnej na terenie Miasta Rzeszowa.

ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

NADZÓR STANU SANITARNEGO PLACÓWEK OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH

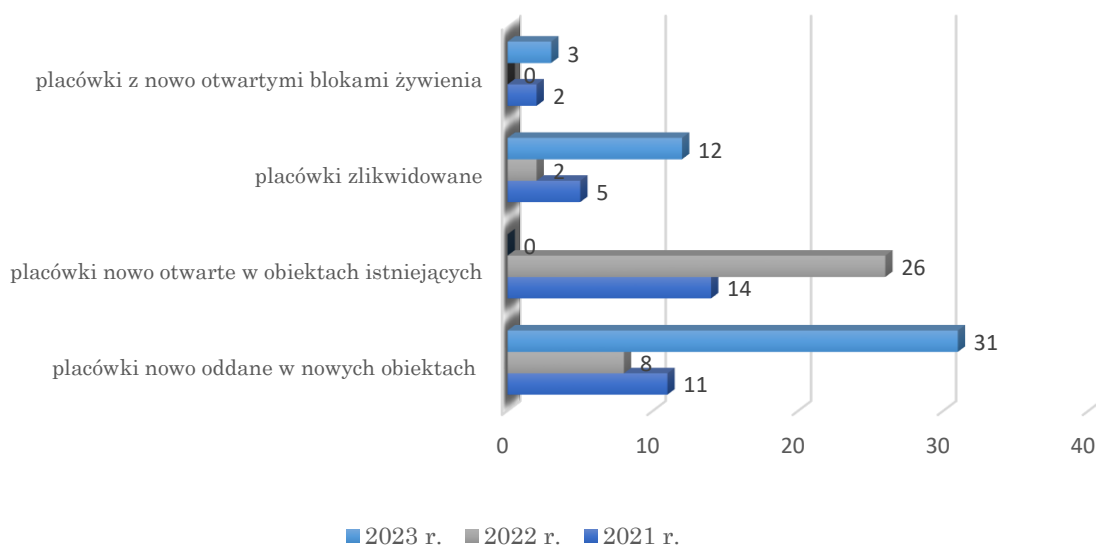
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawuje bieżący nadzór sanitarny nad higieną procesów nauczania oraz higieną pomieszczeń i otoczenia w żłobkach, przedszkolach, szkołach i innych placówkach oświatowo - wychowawczych, placówkach wypoczynku oraz uczelniach wyższych. Nadzór ten dotyczy również kontroli przestrzegania przepisów określających wymogi higieniczne i zdrowotne w stosunku do sprzętu używanego w tych podmiotach oraz ośrodkach wypoczynku.

Na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego bieżącym nadzorem sanitarno-higienicznym objętych jest 583 obiekty. W nadzorowanych placówkach przeprowadzono 559 kontroli, w tym w placówkach stałych 396 oraz 163 kontroli w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży (w okresie wypoczynku zimowego – 63, w okresie wypoczynku letniego – 100).

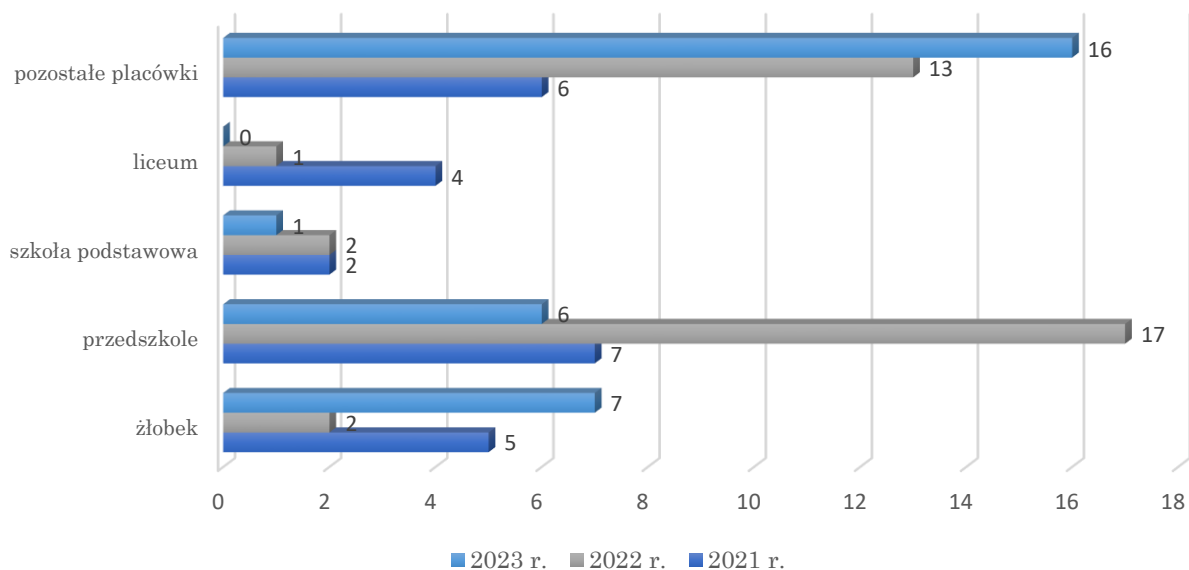
Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie higieny dzieci i młodzieży obejmowały sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące:

- stanu sanitarno-higienicznego i technicznego placówek oświatowo-wychowawczych,
- higieny procesu nauczania,
- ergonomii stanowiska pracy ucznia (a więc dostosowanie mebli do wzrostu użytkowników),
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach,
- higienicznej oceny rozkładów zajęć lekcyjnych (w tym organizacja przerw),
- możliwości pozostawiania w szkołach części podręczników i przyborów szkolnych,
- nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży,
- warunków profilaktycznej opieki nad uczniami w szkołach.

Zmiany w infrastrukturze nadzorowanych placówek w latach 2021-2023

Rodzaje nowopowstałych placówek w latach 2021-2023

W roku 2023 do użytku oddano łącznie 31 obiektów (z zakresu nauczania, wychowania, opieki i wypoczynku):

- Żłobek „Zielony Motylek” w Rzeszowie, ul. Bałtycka 57/7,
- Żłobek „Baltima” , Łukawiec 275,
- Filia Żłobka nr 7 w Rzeszowie, ul. Herbowa,
- Żłobek „Entliczek Pentliczek” w Rzeszowie, ul. Sikorskiego 45D/6,
- Niepubliczny Żłobek „PINOKIORZESZOW” w Rzeszowie, ul. Zajęcza 14F,
- „Akademia Maluszka Słodki Bobasek” w Boguchwale, ul. M. Reja 1,
- Żłobek Parafialny w Głogowie Młp, ul. J. Pawła II 27,
- Przedszkole Artystyczne BALTIMA w Łukawcu 275,
- Przedszkole Niepubliczne „Wesoły Promyczek” w Boguchwale , ul. M. Reja 1,
- Niepubliczne Przedszkole „Niebieski Motylek” w Rzeszowie, ul. Bałtycka 35/7
- Niepubliczne Przedszkole „Maluszkowo” w Tyczynie, ul. Cicha 2,
- Niepubliczne Przedszkole „Wytwórnia Energii” w Rzeszowie ul. Alternatywy 8,
- Punkt Przedszkolny „TITUM” w Rzeszowie, ul. W. Stwosza
- Technikum Programistyczne INFOTECH w Świlczy, ul. Armii Krajowej 80,
- Niepubliczna Terapeutyczna Szkoła Podstawowa ZUZIA w Rzeszowie, ul. Obrońców Poczty Gdańskiej 11,
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Kamieniu,
- Publiczna Szkoła Policealna „PASCAL” w Rzeszowie, ul. Kozenia 3,
- Niepubliczna Szkoła Policealna „PASCAL” w Rzeszowie, ul. Kozenia 3,
- Bursa szkolna dla Młodzieży RESOVIA w Rzeszowie, ul. Wyspiańskiego 16B,
- Placówka Kształcenia Ustawicznego EDU Gabinet Psychologiczny w Rzeszowie ul. Lewakowskiego,
- Placówka Kształcenia Ustawicznego INWENT EDU w Świlczy 145 B,
- Placówka Kształcenia Ustawicznego EduAdora w Rzeszowie, ul. Ks. Jałowego 6a,
- 9 placówek oświatowych -niepublicznych z siedzibą w Rzeszowie prowadzących zajęcia w systemie on-line, tj.:
  - Instytut Medyczny,
  - Instytut Dietetyki,
  - IDSW,

- Polska Akademia Kultury i Sportu,
- Akademia BHP,
- Centrum Doskonalenia Zawodowego E- Edukator,
- Centrum Doskonalenia Zawodowego,
- Centrum Doskonalenia Zawodowego CDZ,
- Krajowa Izba Księgowych.

Rys. Widok sal Niepublicznego Przedszkola „Niebieski Motylek” w Rzeszowie, ul. Bałtycka 35/7 (źródło: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=105882352443959&set=pb.100090665831200.-2207520000&type=3>)

Żłobki

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w 2023 r. pełnił nadzór nad 90 żłobkami i jednym klubem dziecięcym. Skontrolowano 50 placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W trakcie przeprowadzanych kontroli stwierdzono, że stan sanitarno-higieniczny i techniczny w pomieszczeniach i na terenie placówek jest prawidłowy. Pomieszczenia utrzymane były w czystości, zabawki i wyposażenie w dobrym stanie sanitarno-technicznym (z wymaganymi certyfikatami i atestami) oraz dostosowane do wieku dzieci. Pościel przechowywana we właściwy sposób, przypisana indywidualnie do dziecka. Sanitariaty zaopatrzone w niezbędne środki do utrzymania higieny osobistej a mycie i dezynfekcja nocników odbywa się w sposób prawidłowy. Ręczniki wielorazowego użytku prane w placówkach we własnych pralniach z zachowaniem zasad postępowania z bielizną czystą i brudną, lub też indywidualnie przez rodziców i zmieniana co najmniej 1 raz w tygodniu.

Przedszkola i inne formy

W 2023 r. pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie na terenie miasta i na terenie powiatu rzeszowskiego było 235 przedszkoli. Skontrolowano 122 z nich. W wyniku przeprowadzonych kontroli w przedszkolach w roku sprawozdawczym 2023 wydano jedną decyzję nakazującą poprawę oraz 2 decyzje administracyjne zmieniające termin wykonania nakazów decyzji wydanych w latach wcześniejszych. W porównaniu do 2022 r., liczba decyzji prolongujących uległa zmniejszeniu. Stan bieżącej czystości i porządku

w kontrolowanych placówkach był prawidłowy i nie budził zastrzeżeń. Kontrole przeprowadzone w zakresie oceny terenów rekreacyjnych i placów zabaw, nie wykazały nieprawidłowości. Placówki posiadają aktualne przeglądy stanu technicznego urządzeń zabawowych. Przed rozpoczęciem sezonu wiosenno-letniego dokonywana jest wymiana piasku w piaskownicach ponadto piaskownice są zabezpieczane przed zanieczyszczeniami.

Działania profilaktyczne

Jednym z problemów higieniczno-zdrowotnych zarówno w roku 2023 jak i w latach wcześniejszych zgłaszanych przez rodziców oraz dyrektorów szkół i przedszkoli jest pojawiająca się wszawica i owsica.

Co roku prowadzone są rozmowy z dyrektorami szkół na temat możliwości i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia u dzieci objawów tych chorób. W roku sprawozdawczym do wszystkich placówek oświatowych, sportowo-rekreacyjnych, kulturalnych, organizatorów wypoczynku rozesłano w wersji elektronicznej materiały edukacyjno-informacyjne z prośbą o ich rozpropagowanie.

Przygotowano ulotkę dot. Owsicy a także prezentacje z informacjami instruktażowymi dotyczącymi postępowania w przypadku stwierdzenia obecności tych pasożytów. Materiały te zamieszczono również na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Rzeszowie.

Wszy są małymi owadami żyjącymi na skórze głowy

OWSIKI (*Enterobius vermicularis*)

Owsik ludzki to pasożyt pokarmowy należący do nicieni, który bytuje w jelcicie grubym. Powoduje szereg nieprzyjemnych i niekomfortowych objawów takich jak nocny świąd w okolicy odbytu

CHARAKTERYSTYKA

- owsiki to krótkie, białe niteczki i mogą być widoczne gołym okiem, samice osiągają 10-13 mm długości, zaś samce mają wyraźnie zagiętą tylną część,
- zapłodnione samice w nocy wędrują w okolice odbytu żywiciela gdzie składają na skórze jaja, które dojrzewają i po kilku godzinach mogą zakażać, drapiąc swędzące okolice odbytu człowiek może przenieść jaja owsików do ust lub roznieść je po otoczeniu,
- od chwili zarażenia do momentu wydalania jaj upływa 2-8 tyg, jaja owsików poza organizmem człowieka utrzymują żywotność przez okres 2-3 tyg

Jak dochodzi do zarażenia owsicą?

człowiek zaraża się owsicą przede wszystkim drogą pokarmową poprzez brudne ręce

DROGI ZARAŻENIA:

- kontakt z zarażoną osobą,
- wspólne używanie pościeli, bielizny, ręczników, ubrań, oraz zabawek,
- korzystanie z tej samej łaźienki, toalety,
- spożycie skażonego pokarmu

Kto jest najbardziej narażony na zarażenie?

Owsica może dotyczyć osób w różnym wieku, szczególnie jednak narażone są na nią **DZIECI I ICH NAJBLIŻSI**

Jak przebiega leczenie owsicy?

Kuracja polega na zażyciu leku przeciwpasożytniczego - aby zapobiec dalszym zakażeniom - bardzo ważne jest aby lek przyjęli wszyscy domownicy i osoby z bliskiego kontaktu chorym (owsica może mieć też przebieg bezobjawowy) przyjęcie musi być powtórzone po 2 tygodniach, w celu całkowitego wyeliminowania owsików

Jak zapobiegać szerzeniu owsicy?

Aby zapobiec zakażeniom owsikami bardzo ważne jest przestrzeganie zasad higieny osobistej oraz wdrożenie odpowiednich nawyków żywieniowych.

NALEŻY !!

dbać o higienę osobistą	często myć ręce	często zmieniać bieliznę
myć owoce i warzywa przed jedzeniem	często zmieniać ręczniki i pościel	obcinać krótko paznokcie u dzieci
stosować dietę bogatą w błonnik	często wymieniać piasek w piaskownicy	prać pluszowe zabawki

POWIATOWA STACJA SANITARНО-EPIDEMIOLOGICZNA W RZESZOWIE

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w świetle obowiązujących przepisów owsica i wszawica nie są ujęte w załączniku do obowiązującej *ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi*, zatem powiatowy inspektor sanitarny nie ma możliwości wdrażania postępowania administracyjnego. Dlatego ważne jest, aby działania higieniczne podejmowane były przez rodziców i opiekunów dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli.

Działania podejmowane w zakresie promocji zdrowia oraz inne przedsięwzięcia

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawuje również nadzór nad placówkami prowadzącymi żywienie i obrót żywnością w przedszkolach i żłobkach.

W 2023 roku skontrolowano 47 żłobków, 93 przedszkoli przygotowujących posiłki dla dzieci we własnych blokach żywienia (tj. I śniadanie, II śniadanie lub podwieczorek oraz obiad dwudaniowy) sprawdzano również jadłospisy dekadowe pod kątem zgodności z *rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*. Żywnienie w systemie cateringowym skontrolowano w 54 przedszkolach (żywienie ze śniadaniem i obiadem oraz podwieczorkiem). Od wielu lat PPIS w Rzeszowie wyraża zgodę na produkcję śniadań i podwieczorków we własnych kuchenkach przedszkolnych oraz dystrybucję dowożonych obiadów. Przygotowywane śniadania i podwieczorki cechują się lepszą jakością i różnorodnością potraw. Pozwala to komponować posiłki w sposób bardziej urozmaicony i estetyczny dla dzieci, a przede wszystkim zapewnić wymagane rozporządzeniem rodzaje artykułów spożywczych potrzebnych w zbilansowanej diecie dzieci.

Przeprowadzone kontrole wykazały, że posiłki przygotowywane były w higienicznych warunkach (surowce i półprodukty wykorzystywane do przygotowania posiłków były prawidłowo przechowywane, z zachowaniem dat minimalnej trwałości i terminów przydatności do spożycia). Ponadto posiłki przygotowywane były zgodnie z zachowaniem zasad dobrej praktyki higienicznej, dobrej praktyki produkcyjnej oraz według zasad systemu HACCP. Jadłospisy w większości placówek ułożone były prawidłowo urozmaicone (w nielicznych udzielono kilku wskazówek lub drobnych modyfikacji). Podsumowując żywienie dzieci w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego można uznać zatem za dobre.

Szkoły

W 2023 r. pod nadzorem PPIS w Rzeszowie, było 191 szkół, w tym 104 szkoły podstawowe, 15 szkół policealnych, 68 zespołów szkół, 2 technika oraz 2 szkoły specjalne oraz 16 liceów ogólnokształcących. Skontrolowano łącznie 96 placówek. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 3 nowe decyzje nakazujące. Nadal istnieją placówki, w których wydane decyzje administracyjne w latach wcześniejszych i są kilkakrotnie prolongowane co powoduje brak poprawy ich stanu technicznego. We wszystkich skontrolowanych placówkach szkolnych zapewniono odpowiednią ilość środków higieny osobistej oraz środków czystości i preparatów dezynfekcyjnych.

Szkoły wyposażone są w dozowniki do dezynfekcji rąk oraz do dezynfekcji pomieszczeń. W ramach profilaktyki zdrowotnej i współpracy z pielęgniarkami szkolnymi wykonano pomiary w zakresie obciążenia uczniów ciężarem tornistrów w wytypowanych placówkach będących pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie.

Zdj. Hala sportowa w Zespole Szkół nr 1 w Rzeszowie ul. Ambrożego Towarnickiego 4 (źródło: <https://www.halorzyszow.pl/arttykul/9925,nowa-hala-sportowa-dla-uczniow-i-koszykarzy-przy-vi-lo-prawie-gotowa>)

Ocena placówek systemu oświaty

W roku 2023 odnotowano 20 interwencji, w tym 13 interwencji zasadnych, 4 częściowo zasadne i 3 niezasadne. W większości potwierdzone interwencje dotyczyły występowania chorób pasożytniczych wieku dziecięcego do których należą owsica, świerz b i wszawica. Ich specyfika sprawia, że jedno zarażone dziecko, staje się potencjalnym zagrożeniem dla wszystkich osób z jego otoczenia. Dlatego też tak łatwo szerzą się w skupiskach takich jak przedszkola, szkoły, internaty, domy dziecka itp. W trakcie podjętych interwencji została omówiona potrzeba bardziej skoordynowanych, częstszych i systematycznych działań zarówno profilaktyki jak i wspomagających w sytuacji wystąpienia chorób pasożytniczych (pozostawiono materiały edukacyjne).

Wydano ogółem 25 decyzji administracyjnych, w tym 4 decyzje nakazujące usunięcie nieprawidłowości, 9 decyzji zmieniających termin wykonania zaleceń oraz 9 decyzji zatwierdzających w zakresie spełnienia warunków sanitarno-lokalowych. Na wnioski strony wydano 21 opinii o spełnieniu warunków sanitarno-lokalowych dla placówek oświatowych

W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych stwierdzono nieprawidłowości w 4 placówkach oświatowych tj.:

- stwierdzono zły stan sanitarno-higieniczny podłogi w salach lekcyjnych, oraz zapleśniałe ściany w szatniach,
- stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny we wszystkich salach lekcyjnych, oraz bloku sportowym (sala gimnastyczna, szatnia i sanitariaty) zacieki i zawilgocenia,
- stwierdzono brak ciepłej wody przy umywalkach oraz zły stan sanitarno-techniczny ścian w ubikacji szkolnej,
- stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny ścian oraz podłogi w sanitariatach oddziału przedszkolnego a także brak brodzika.

Wyniki kontroli wykazują, że warunki sanitarne w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w porównaniu do lat ubiegłych uległy polepszeniu. Odnotowuje się systematyczną poprawę w zakresie wyposażenia placówek w nowy i bezpieczny sprzęt sportowy, meble edukacyjne oraz sprzęt multimedialny.

Meble szkolne (krzesło, stolik) – odpowiednio dobrane stanowisko pracy ucznia – dostosowane do wymagań ergonomii, zapewniają maksymalny komfort w procesie uczenia się i chronią przed powstawaniem nawykowych wad postawy, co ma zasadniczy wpływ na jego zdrowie fizyczne oraz osiągane efekty nauczania.

W ramach bieżącego nadzoru w placówkach oświatowo-wychowawczych kontrolowano stanowiska pracy ucznia pod kątem dostosowania mebli edukacyjnych do wzrostu uczniów w klasach I – IV. W roku 2023 r. przeprowadzono ocenę dostosowania mebli do wzrostu uczniów w 9 oddziałach na 181 stanowiskach.

Nie stwierdzono nieprawidłowości. Zebrane informacje w placówkach wykazały iż stoły i krzesła, z których korzystają uczniowie w badanych placówkach są zestawione i oznakowane zgodnie z normą obowiązującą.

Tab. Ocena dostosowania stolików i krzeseł do warunków antropometrycznych uczniów i przedszkolaków

Rodzaj placówki	Ocena dostosowania mebli do wzrostu uczniów i przedszkolaków		
	liczba placówek	liczba oddziałów	liczba stanowisk
Przedszkola	0	0	0
Szkoły Podstawowe	3	9	181
Szkoły Ponadpodstawowe	0	0	0

W ramach sprawowanego nadzoru nad przygotowaniem terenów zewnętrznych placówek oświatowych kontrolowano obiekty posiadające place zabaw. Stan techniczny oraz bezpieczeństwo użytkowanych obiektów małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej był wystarczający, nie stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości. Dodatkowo, w trakcie przeprowadzanych czynności monitorowano kwestię związaną z odpoczynkiem ucznia w czasie trwania przerw międzylekcyjnych w aspekcie m.in. zapewnienia odpowiedniego (wystarczającego) czasu na odpoczynek lub zjedzenie posiłku, jak również możliwości spędzenia przerw na świeżym powietrzu. Na 46 placówek szkolnych skontrolowanych w 2023r. wszystkie placówki zapewniają przerwy krótsze niż 10 minut, ale zapewniają co najmniej jedną przerwę 15-20 minutową. Wszystkie placówki zapewniają uczniom możliwość spędzania przerw na świeżym powietrzu oraz dostęp do wody pitnej.

W trakcie przeprowadzania kontroli w 2023 r., w 92 placówkach oświatowych i łącznie w 457 oddziałach dokonano oceny rozkładów zajęć lekcyjnych. W wyniku przeprowadzonych ocen stwierdzono, że w placówkach rozkłady zajęć układane są prawidłowo z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy ucznia, zgodnie z wymogami *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*. Zwracano uwagę na równomierne obciążenia zajęciami lekcyjnymi pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia oraz stałego czasu rozpoczynania zajęć. Sytuacja w porównaniu z latami ubiegłymi jest porównywalna i stabilna.

Tab. Rozkład zajęć lekcyjnych uwzględniający zasady higieny umysłowej uczniów

Rodzaj placówki	skontrolowano		nieprawidłowości stwierdzono	
	szkół	oddziałów	szkół	oddziałów
Szkoły podstawowe	51	235	0	0
Szkoły ponadpodstawowe	6	47	0	0
Zespoły Szkół	35	175	0	0

W skontrolowanych placówkach oświatowo-wychowawczych oceniano warunki mikroklimatyczne w pomieszczeniach szkolnych, jakie tworzą: temperatura, wilgotność oraz ruch i wymiana powietrza wewnątrz pomieszczeń.

Podczas kontroli na bieżąco oceniano stan techniczny stolarki okiennej, możliwość wietrzenia pomieszczeń, używania mikrowentylacji i rozszczelnienia okien. Zwracano uwagę na drożność kanałów wentylacyjnych oraz sprawdzono dokumentację dotyczącą corocznych przeglądów kominowych i wentylacyjnych.

W kontrolowanych placówkach stan techniczny stolarki okiennej oraz skuteczna wentylacja grawitacyjna, sprzyjały możliwości swobodnego wietrzenia pomieszczeń i skutecznej wymiany zużytego powietrza na czyste.

Rodzaj placówki	Temperatura			
	Liczba placówek	Liczba pomieszczeń w których przeprowadzono pomiary	Nieprawidłowy wynik	
			Liczba placówek	Liczba pomieszczeń
Żłobki	39	156	0	0
Przedszkola	85	375	0	0
Szkoły Podstawowe	41	480	0	0
Licea	2	12	0	0
Zespoły Szkół	28	301	0	0
Pozostałe placówki	8	41	0	0

Podczas oceny spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych w szkołach dokonywane są oceny stanu sanitarno-higienicznego i technicznego gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. W roku sprawozdawczym nie wydano decyzji administracyjnych w w/w zakresie. We wszystkich placówkach stan sanitarno-higieniczny i techniczny skontrolowanych pomieszczeń wraz z wyposażeniem nie budził zastrzeżeń. Ponadto ważnym elementem polepszającym warunki pobytu dzieci w placówkach oświatowo-wychowawczych jest dostęp do profilaktycznej opieki zdrowotnej w danej placówce. W podsumowaniu roku 2023 na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego – 92 szkoły posiadają gabinety profilaktyki zdrowotnej (91 do własnej dyspozycji, 1 wspólnie z inną placówką), natomiast żadna skontrolowana placówka nie posiada pomieszczenia zastępczego, w 5 placówkach opieka zdrowotna świadczona jest poza terenem placówki. Wszystkie skontrolowane gabinety wyposażone były w meble: szafkę na leki i materiał opatrunkowy, kozetkę, parawan i sprzęt oraz pomoce do wykonywania testów przesiewowych: wagę lekarską, tablice do badania ostrości wzroku, aparat do mierzenia ciśnienia, siatki centylowe. Wyposażenie obejmuje także sprzęt oraz instrukcje do udzielania pomocy medycznej. Wszystkie gabinety posiadają umywalki z dopływem wody bieżącej ciepłej i zimnej, ponadto wyposażone są w środki do dezynfekcji rąk oraz środki do dezynfekcji pomieszczeń i wyposażenia. Własne gabinety dentystyczne posiada 5 placówek, żadna nie korzysta z usług dentobusów, natomiast dzieci z 15 placówek mogą korzystać z usług gabinetu stomatologicznego poza placówką. Pielęgniarki szkolne, w ramach swojej działalności dokonują bieżących przeglądów czystości skóry uczniów zgodnie z wewnętrznymi procedurami opracowanymi przez dyrektorów placówek, co odnotowywane jest w dokumentacji medycznej.

W ramach współpracy z pielęgniarkami szkolnymi dokonuje się pomiarów obciążenia uczniów ciężarem tornistrów szkolnych, po których podejmowane są działania profilaktyczne w ww. zakresie.

Na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w roku 2023 przeprowadzone zostały pomiary wagi tornistrów i uczniów w ramach akcji "Problem wagi ciężkiej". Przeprowadzono kontrolę obciążenia uczniów ciężarem tornistrów-plecaków szkolnych, której adresatami byli uczniowie z klas I-IV szkół podstawowych. Akcja miała na celu oszacowanie skali istniejącego problemu dotyczącego zbyt ciężkich tornistrów i ustalenie rzeczywistego obciążenia uczniów. W ramach całej akcji zważono tornistry/plecaki 536 uczniów w 4 szkołach, ponadto w każdej z klas przy współpracy z Sekcją Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie przeprowadzono edukację z zakresu prawidłowego noszenia tornistra, tak aby nie powodował on wad postawy i nie przekraczał 10% masy ciała dziecka. Dodatkowo każdy uczeń otrzymał broszurkę „Dekalog lekkiego tornistra”.

Na wakacjach 2023 r., dokonano oceny przygotowania szkół do nowego roku szkolnego 2023/2024. Kontrole sanitarne przeprowadzono w 17 placówkach szkolnych (10 na terenie miasta Rzeszowa, oraz 7 w powiecie rzeszowskim).

Przygotowanie do roku szkolnego odbywało się zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministra Edukacji i Nauki i Ministra Zdrowia. Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzono. W skontrolowanych placówkach przeprowadzono prace przygotowawcze tj. gruntowne prace porządkowo-konserwatorskie pomieszczeń oraz otoczenia wokół szkół. Przeprowadzone kontrole sanitarne wykazały, iż skontrolowane szkoły podstawowe zapewniły uczniom miejsce na pozostawienie części podręczników. Obowiązujące przepisy prawa zapewniają uczniom możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. Wymóg ten został nałożony na dyrektora szkoły w 2009 roku w zapisie § 4a do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. W związku z powyższym szkoły zapewniają możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych w szafkach indywidualnych, wydzielonych półkach. Najczęściej z możliwości pozostawienia przyborów szkolnych korzystają uczniowie klas I-IV.

Tab. Zestawienie dot. możliwości pozostawienia podręczników przez uczniów

	Przeprowadzono ważenie tornistrów			Miejsce na pozostawienie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych		
	liczba placówek objętych badaniem	liczba oddziałów objętych badaniem	Liczba uczniów poddanych badaniom	Liczba szkół, które nie zapewniły miejsca na podręczniki przybory szkolne	Liczba szkół, które zapewniły uczniom szafki z indywidualnymi skrytkami	Liczba szkół, które zapewniły inne miejsce na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych
Szkoły podstawowe samodzielne	8	36	559	0	32	19
Szkoły podstawowe funkcjonujące w zespołach	0	0	0	0	7	28

Warunki wypoczynku dzieci i młodzieży

W ramach sprawowania nadzoru nad przebiegiem wypoczynku zimowego oraz letniego skontrolowano 63 placówki (38 w Rzeszowie oraz 25 na terenie powiatu rzeszowskiego – 1683 uczestników) w okresie wypoczynku zimowego oraz 100 placówek (64 w Rzeszowie oraz 36 na terenie powiatu rzeszowskiego) w okresie wypoczynku letniego, w których uczestniczyło ogółem 2933 dzieci i młodzieży (zarówno w formie wyjazdowej jak i w miejscu zamieszkania). Przygotowanie placówek pod względem bezpieczeństwa i warunków higienicznych nie budziło zastrzeżeń. Wypoczynek w miejscu zamieszkania organizowany był w placówkach oświatowych, obiektach użyteczności publicznej oraz innych obiektach sportowych, natomiast wypoczynek w formie wyjazdowej organizowano w hotelach bądź ośrodkach sportowych. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że organizatorzy wypoczynku zapewнили uczestnikom właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej oraz opiekę medyczną. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Tab. Liczba uczestników wypoczynku letniego i zimowego w 2023 r.

	letni	zimowy
miasto	64	38
powiat	36	25
łącznie skontrolowanych placówek	100	63
łącznie uczestników	2933	1683

„*Bezpieczne Ferie 2023*” – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie sprawowali również nadzór nad zapewnieniem bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku dzieci i młodzieży w okresie zimowej przerwy międzysemestralnej. Materiały edukacyjno-informacyjne w związku z wypoczynkiem zostały zamieszczone na portalach społecznościowych Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie. Ponadto pracownicy Oddziału Higieny Dzieci i Młodzieży oraz Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w czasie kontroli sanitarnych na placówkach organizujących zimowe formy wypoczynku spotykali się z dziećmi i młodzieżą. W trakcie spotkań pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie przekazali materiały i wytyczne dotyczące szeroko pojętego bezpieczeństwa w czasie wolnym, poruszali temat zagrożeń związanych z przyjmowaniem substancji niewiadomego składu czy pochodzenia, profilaktyki środków psychoaktywnych, oraz zasad profilaktyki chorób grypopodobnych i innych tematów prozdrowotnych. Przypominano dzieciom, jak unikać zagrożeń

i bezpiecznie poruszać się. Przypomniano o konieczności noszenia odblasków, jazdy samochodem w foteliku z zapiętymi pasami bezpieczeństwa, a także o konieczności przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas zabaw na podwórku, w górach, na śniegu w domu i w kontaktach z obcymi. Przygotowano dla dzieci zagadki, krzyżówki i rebusy prozdrowotne.

„Bezpieczne Wakacje 2023” – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny

w Rzeszowie sprawował również nadzór nad zapewnieniem bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku w czasie wakacji. W czerwcu 2023 r. przekazano materiały informacyjno-edukacyjne drogą elektroniczną zarówno do szkół, przedszkoli, jak i massmediów, domów kultury, ośrodków sportowych i rekreacyjnych oraz do ośrodków organizujących letni wypoczynek dla dzieci i młodzieży. W trakcie działań szczególną uwagę zwracano na zasady bezpiecznej kąpieli,

bezpiecznego opalania, dbałości o odpowiednie nawodnienie oraz higieniczne spożywanie posiłków. Ponadto pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie, przeprowadzili zajęcia edukacyjne z zakresu profilaktyki chorób zakaźnych, oraz zasad bezpiecznego wypoczynku, bezpieczeństwa ruchu drogowego, korzystania z kąpielisk wodnych, korzystania z pomocy odpowiednich służb w razie wypadku i wiele innych.

W 2023 roku zamierzenia, plan kontroli obiektów wraz z badaniami środowiska szkolnego w Oddziale Higieny Dzieci i Młodzieży zostały zrealizowane w całości. Nowo otwarte placówki otrzymały pozytywne opinie sanitarne i zostały objęte bieżącym nadzorem. W wyniku przeprowadzanych kontroli sanitarnych w placówkach oświatowo-wychowawczych można zauważyć, że stan sanitarno-higieniczny oraz sanitarno-techniczny ulega poprawie. Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej są skuteczne, niemniej jednak placówki oświatowe zwracają się z prośbą o prolongowanie nakazów decyzji wydanych w latach wcześniejszych co wynika przede wszystkim z braku środków finansowych. Nadal stwierdza się konieczność terminowego realizowania nakazów decyzji administracyjnych PPIS w Rzeszowie i na terenie powiatu rzeszowskiego oraz większego zaangażowania miasta i gmin w zapewnienie odpowiedniej ilości środków finansowych z przeznaczeniem na prace remontowe, itp. których dyrektorzy placówek nie są w stanie zrealizować we własnym zakresie.

Niezbędna jest również dalsza współpraca z rodzicami/opiekunami dzieci w zakresie rozwiązywania problemów natury higienicznej jakim jest wszawica/owsica, które są niestety ciągle aktualne. Ważne jest stałe przypominanie zarówno dyrekcji i pracownikom placówek oświatowych jak i rodzicom o dobrych nawykach higienicznych, które pozwalają uniknąć zachorowania, lub też powstrzymać rozprzestrzenianie się chorób pasożytniczych.

**SEKCJA
ZAPOBIEGAWCZEGO
NADZORU
SANITARNEGO**

Głównym zadaniem realizowanym w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego jest egzekwowanie wymagań higienicznych i zdrowotnych, począwszy od fazy projektowej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (etap strategicznej oceny oddziaływania na środowisko) poprzez opinie do dokumentacji projektowej (budowy, zmiany sposobu użytkowania lub modernizacji obiektów), skończywszy na odbiorze czyli dopuszczeniu do użytkowania obiektów, pod względem wymagań sanitarnych i higienicznych.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny uczestniczy również w postępowaniach dotyczących konieczności przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko, opiniuje warunki realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w sytuacjach, jeżeli takie postępowanie jest przeprowadzane.

Sprawowanie tego typu nadzoru, ma na celu zapewnienie na etapie planowania zagospodarowania przestrzennego oraz planowania i realizacji inwestycji, właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w obiektach w taki sposób, aby w trakcie eksploatacji obiektów nie powodowały one zagrożeń i uciążliwości dla zdrowia ludzi, zamieszkujących na obszarze właściwości miejscowej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie.

Dokładny zakres działalności określony został w *art. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej* i jest to:

- opiniowanie i uzgadnianie dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- uzgadnianie warunków zabudowy oraz zagospodarowania terenu oraz lokalizacji celu publicznego,
- opiniowanie przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych,
- wyrażanie zgód na zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawnych w zakresie warunków technicznych,
- uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych.

Ponadto, do zakresu działalności w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy:

- wydawanie opinii co do zgodności z warunkami sanitarnymi określonymi przepisami Unii Europejskiej przedsięwzięć i zrealizowanych inwestycji, których realizacja jest wspomagana przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej,
- kontrola zgodności budowanych obiektów z wymaganiami higienicznymi i zdrowotnymi,
- wydawanie opinii dotyczących spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych dla poszczególnych obiektów budowlanych, w tym dla podmiotów zajmujących się obrotem lekami lub wytwarzaniem i obrotem materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym.

Zasięg działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie obejmuje inwestycje planowane i realizowane na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego.

Wszystkie działania podejmowane były na wniosek organów prowadzących postępowanie administracyjne lub wniosek zainteresowanych podmiotów i stron.

Opiniowanie i uzgadnianie dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest postępowaniem, które przeprowadza się dla określonych rodzajów dokumentów opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji lub inne podmioty wykonujące funkcje publiczne.

Pierwszym etapem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Zakres prognozy szczegółowo reguluje ustawa *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. W szczególności musi ona zawierać takie elementy jak: analizę i ocenę istniejącego stanu środowiska, charakterystykę oddziaływań na środowisko, możliwość wystąpienia oddziaływania transgranicznego, prezentację rozwiązań zapobiegających, ograniczających lub kompensujących negatywne dla środowiska oddziaływania, przedstawienie rozwiązań alternatywnych itp.

Kolejnym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opiniowanie przedstawionego dokumentu wraz z ww. prognozą oddziaływania na środowisko. Opinie przygotowują te same organy, które brały udział w uzgadnianiu zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w roku 2023, na podstawie przepisów zawartych w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wydał łącznie 115 opinii dotyczących dokumentów sporządzonych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko:

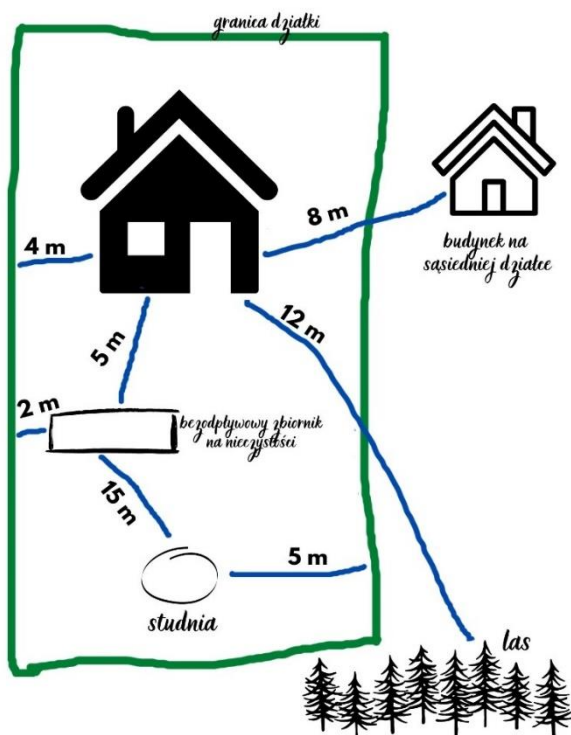
- 48 opinii co do zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 31 opinii co do zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- 17 opinii dotyczących uzgodnienia projektu dokumentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wraz z prognozą,
- 19 opinii dotyczących uzgodnienia projektu dokumentu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wraz z prognozą.

Uzgadniając zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, szczególną uwagę starano zwrócić się na potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku realizacji projektowanego dokumentu w aspekcie ochrony człowieka przed czynnikami szkodliwymi i uciążliwymi poprzez zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu, oddziaływanie na ujęcia i źródła wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z uwzględnieniem obszarów stref ochronnych tych ujęć, oddziaływanie na wody powierzchniowe w rejonie kąpielisk lub miejsc wykorzystywanych do kąpieli, zapewnienie odpowiednich standardów jakości powietrza atmosferycznego, oddziaływanie na gleby, zwłaszcza użytkowane rolniczo.

Opiniując dokumenty z zakresu planowania przestrzennego, zwracano szczególną uwagę na lokalizowanie terenów przeznaczonych pod działalność o charakterze uciążliwym (obiekty przemysłowe, centra logistyczne, obiekty gospodarki odpadami i gospodarki ściekowej), przy zachowaniu warunków minimalizujących oddziaływanie na tereny chronione (tereny zabudowy mieszkaniowej, oświaty, usług zdrowia,

rekreacyjno-sportowe). Ponadto, przy opiniowaniu brano pod uwagę sposób zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, gospodarkę ściekową, sposób zaopatrzenia w ciepło, jakość powietrza, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

Uzgardnianie warunków zabudowy oraz zagospodarowania terenu oraz lokalizacji celu publicznego

W 2023 r. uzgodniono 315 projektów decyzji o warunkach zabudowy.

W przypadku gdy sprawa dotyczyła uzgodnienia lokalizacji budynku mieszkalnego lub budynku, którego działalność polegała na produkcji żywności, a planowana lokalizacja była w sąsiedztwie istniejących cmentarzy, uzgodnienia dokonywano w drodze postanowienia.

W pozostałych przypadkach skorzystano z uzgodnienia w trybie art. 53 ust 5 ustawy z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Niezależnie od formy, w której dokonano uzgodnienia każdy wniosek poddano analizie obejmującej kwestie zaopatrywania w wodę i odprowadzania ścieków, w tym możliwości uwzględnienia odległości dotyczących lokalizowania studni i zbiorników bezodpływowych, określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury

z dnia 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie i ewentualnej lokalizacji od cmentarza.

W celu ujednoczenia postępowania i usprawnienia pracy związanej z uzgardnianiem projektów decyzji opracowano wewnętrzny formularz.

Opiniowanie przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

W ubiegłym roku, w ramach przeprowadzania postępowania dotyczącego oceny oddziaływania na środowisko, analizowano oraz oceniono bezpośredni i pośredni wpływ każdego przedsięwzięcia na zdrowie i warunki życia ludzi korzystających z danego przedsięwzięcia jak i zamieszkujących w sąsiedztwie danej inwestycji. W ramach oceny dążono do zapobiegania oraz jak największej minimalizacji mogących wystąpić negatywnych oddziaływań na środowisko, tak aby projektowane inwestycje nie powodowały zagrożeń i uciążliwości dla ludzi przebywających w pobliżu, zarówno na etapie realizacji, jak i w późniejszym ich użytkowaniu.

W sprawach, gdy orzekano o potrzebie przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, wskazywano na konieczność uwzględnienia wpływu inwestycji na tereny z zabudową mieszkaniową znajdującą się w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania w zakresie hałasu, emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, możliwości wystąpienia konfliktu społecznego oraz wpływu na znajdujące się na działkach sąsiednich studnie, w przypadku, gdy dostarczają wodę

przeznaczoną do spożycia przez ludzi. Do takich spraw należała m.in.: budowa stacji paliw przy ul. Sikorskiego w Rzeszowie i budowa punktu zbierania odpadów w miejscowości Lipie.

Przedłożone przy wnioskach dotyczących uzgodnienia środowiskowych uwarunkowań zgody na realizację przedsięwzięcia raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, spełniały wymagania *art. 66 ustawy z dnia 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Uwzględniały wpływ inwestycji na poszczególne elementy środowiska oraz zdrowie ludzi. Nie budziły one zastrzeżeń natury higienicznej i zdrowotnej. Najczęściej wskazywane warunki, które należało uwzględnić przy projektowaniu inwestycji to:

- zastosowanie rozwiązań chroniących obiekty z pomieszczeniami na pobyt ludzi przed hałasem i zanieczyszczeniami pyłowymi i gazowymi,
- zapewnienie zaopatrzenia w wodę bieżącą o parametrach przewidzianych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- wyposażenia linii technologicznych w urządzenia ograniczające oddziaływanie na tereny chronione,
- odprowadzenie wód opadowych do kanalizacji,
- ograniczenie emisji hałasu pochodzącej od urządzeń wentylacyjnych poprzez zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń,
- prowadzenie gospodarki odpadami zgodnie z ustawą o odpadach,
- zastosowanie elementów budowlanych ścian i dachu o odpowiedniej izolacyjności akustycznej,
- prowadzenie prac na etapie realizacji i eksploatacji obiektów w porze dziennej,
- sporządzenie analizy porealizacyjnej w zakresie oddziaływania inwestycji na tereny chronione.

W roku 2023 na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego, w przedmiocie przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko:

- wydano 134 opinie o braku potrzeby przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia,
- w 7 przypadku stwierdzono, że zachodzi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko,
- w odniesieniu do 2 przedsięwzięć, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie poinformował wnioskodawców, że nie bierze udziału w postępowaniu o wydanie decyzji środowiskowej, gdy przedsięwzięcia dotyczyły wydobywania i eksploatacji kruszywa naturalnego),
- w odniesieniu do 2 przedsięwzięć, poinformowano wnioskodawców, że dane przedsięwzięcie nie jest wymienione w *rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10.09.2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*,
- wydano 7 opinii uzgadniających pozytywnie warunki realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych

Zgodnie z *art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej* do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących powstałych lub zmieniających sposób użytkowania obiektów budowlanych.

Uzgodnienie może obejmować dokumentację projektową w częściach: technologicznej, architektoniczno-budowlanej oraz instalacji sanitarnych. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie w roku 2023 uzgodnił 7 dokumentacji projektowych.

Projekty dotyczyły m.in. przedszkola i żłobka w Łukawcu i w mieście Rzeszowie przy ul. Alternatywy, oczyszczalni ścieków w miejscowości Nowy Kamień, wytwórni lodów w Przewrotnym, węzła higienizacji osadu na zakładowej oczyszczalni ścieków Spółdzielni Mleczarskiej Mlekovita w m. Trzebownisko oraz linii do produkcji pierogów również dla zakładu Spółdzielni Mleczarskiej Mlekovita w m. Trzebownisko.

Dokumentacja projektowa była uzgadniania na wniosek inwestora lub osoby wykonującej dokumentację. Działania w tym zakresie polegały na ocenie pod względem wymagań higieniczno-sanitarnych rozwiązań projektowych przyjętych przez projektantów, w aspekcie m.in. zagwarantowania odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w zakładach pracy, w budynkach i pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi. Zwracano uwagę, w szczególności na zastosowanie prawidłowego układu funkcjonalnego oraz warunków techniczno-użytkowych pomieszczeń, właściwych pod względem zdrowotnym materiałów budowlanych, prawidłowej wentylacji w projektowanych pomieszczeniach, odpowiednich rozwiązań dotyczących instalacji wodnej i kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania, właściwego oświetlenia, zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych.

Wyrażanie zgód na zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawnych w zakresie warunków technicznych

W 2023 r. wydano 2 decyzje dotyczące wrażeń zgody na odstępstwa od wymagań obowiązujących przepisów. Obydwie dotyczyły usytuowania na poziomie terenu wyrzutni powietrza pracującej na potrzeby wentylacji ogólnej garażów podziemnych w budynkach mieszkalnych, wielorodzinnych znajdujących się przy ulicach Fabrycznej i Wieniawskiego w Rzeszowie.

W jednym przypadku poinformowano wnioskodawcę, że lokalizowanie wyrzutni dymu wchodzącej w skład sytemu oddymiania garażu, nie wymaga zgody Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego Inspektora.

Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych

W ramach prowadzonej działalności w roku 2023 uczestniczono w dopuszczeniu do użytkowania 196 obiektów. Stanowiska zajmowane na podstawie *art. 56 ustawy – Prawo budowlane* miały formę opinii sanitarnych. W tych przypadkach wydanie opinii poprzedzone było przeprowadzeniem oględzin, sporządzeniem stosownego protokołu oraz analizą w trakcie kontroli protokołów badań i sprawdzeń np. wyników badania wody, opinii o drożności kanałów wentylacji grawitacyjnej, pomiarów wydajności wentylacji mechanicznej czy pomiarów natężenia oświetlenia pomieszczeń światłem sztucznym.

Przekazywane do użytkowania obiekty realizowane były na ogół na podstawie dokumentacji projektowej uzgodnionej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych. W trakcie czynności odbiorowych zwracano szczególną uwagę na zgodność wykonania inwestycji z uzgodnioną w zakresie warunków sanitarnych i zdrowotnych dokumentacją projektową, układ funkcjonalny pomieszczeń, zapewnienie rozdziału tzw. dróg czystych i brudnych.

Wprowadzane w niektórych obiektach w trakcie realizacji zmiany, nie miały wpływu na warunki higieniczno-zdrowotne w budynku objętym oględzinami.

Najczęściej spotykanymi nieprawidłowościami w trakcie przeprowadzanych kontroli były niewłaściwe rozwiązania instalacji wentylacji w budynkach i niewłaściwego dostosowanie toalet do potrzeb osób niepełnosprawnych np. brak poręczy i pochwyty przy urządzeniach sanitarnych.

Po usunięciu nieprawidłowości, wszystkie sprawy związane z dopuszczeniem do użytkowania, zostały ostatecznie pozytywnie rozpatrzone.

Na terenie miasta Rzeszowa dopuszczono do użytkowania 108 obiektów budowlanych. Pośród większych obiektów przekazanych do użytkowania na terenie miasta Rzeszowa były:

- kuchnia na potrzeby Zakładu Karnego w Rzeszowie,
- przedszkole przy ul. Sikorskiego,
- budynek biurowo-usługowo-handlowy firmy Signum przy ul. Spichlerzowej,
- stacja paliw przy ul. Rzecha,
- hala technologiczna przy ul. Langiewicza na potrzeby naprawy taboru kolejowego Podkarpackiej Kolei Aglomeracyjnej,
- bursa szkolna dla uczniów Szkoły Mistrzostwa Sportowego Resovia przy ul. Wyspiańskiego,
- sklep spożywczo-przemysłowy Biedronka przy ul. Lubelskiej i przy ul. Wieniawskiego,
- cmentarz parafialny przy ul. Białogórskiej,
- galeria handlowa Karolina Park przy ul. Bł. Karoliny,
- restauracja Mc Donald's przy ul. Rzecha,
- budynki mieszkalne wielorodzinne przy ulicach: Bł. Karoliny, Wołyńskiej, Miłej, Wojtyły, Uroczej, Alei Kopisto i Lubelskiej,
- parking podziemny kiss&ride z miejscami postojowymi taxi i z niezbędną infrastrukturą na Placu Dworowym przy ul. Grottgera,
- budynek produkcyjno-magazynowy z częścią biurowo-socjalną firmy Ledolux przy ul. Biznesowej,
- przebudowa hotelu Hetman przy ul. Langiewicza,

- sala gimnastyczna z zapleczem, stanowiąca rozbudowę istniejącego budynku Zespołu Szkół nr 1 w Rzeszowie przy ul. Towarnickiego,
- przychodnia zdrowia przy ul. Potockiego i przy ul. Paderewskiego,
- klinika stomatologiczna przy ul. Powstańców Listopadowych.

Fot. Bursa szkolna dla uczniów Szkoły Mistrzostwa Sportowego Resovia przy ul. Wypiańskiego w Rzeszowie (źródło: <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,30030244,zakonczyla-sie-budowa-szkoly-sportowej-resovi-rzeszow-oficjalne.html>)

Fot. Restauracja MC'Donalds przy ul. Rzecha w Rzeszowie (źródło: https://www.horecatrends.pl/gastronomia/114/ciasto_francuskie_krem_waniliowy_i_odrobina_milosci_wideo,34290.html)

Na terenie powiatu rzeszowskiego dopuszczono do użytkowania 88 obiektów budowlanych. Pośród większych obiektów przekazanych do użytkowania na terenie powiatu rzeszowskiego były:

- hale produkcyjno-magazynowe powstałe w Podkarpackim Parku Naukowo-Technologicznym w sąsiedztwie portu lotniczego dla firm LCube Sp. z o.o., ML System SA, Veviera Investments Sp. z o.o., EME Aero Sp. z o.o., Akces Med Sp. z o.o.,
- salon samochodowy firmy Lexus w Świlczy,
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Dynowie,

- budynek magazynowy dla zakładu przetwórstwa mięsnego MIEŚPEK w Mrowli,
- budynek przedszkola i żłobka w Boguchwale,
- budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Nienadówce,
- restauracja Mc Donald's w Sokołowie Małopolskim,
- budowa nowego pawilonu dla stacji paliw Orlen w Tyczynie,
- budynek zaplecza sportowego w Terliczce i miejscowości Hermanowa,
- kaplica przy cmentarzu parafialnym w Piątkowej,
- kompleks basenów w miejscowości Kamień,
- centrum sportu i rozrywki w Świlczy,
- nowy pawilon dla Domu Pomocy Społecznej w Górnicy,
- budynek zaplecza sportowego w miejscowości Terliczka,
- salon samochodowy Toyota w Świlczy,
- budynek stolarni z lakiernią w Lutoryżu,
- przebudowa zakładu opiekuńczo-leczniczego w miejscowości Dynów,
- oczyszczalnia ścieków w Łące.

Fot. Kompleks basenów w m. Kamień (źródło: https://www.facebook.com/gm.kamien/?locale=pl_PL)

Fot. WR SPORT - Sport Hotel and Spa Complex w Świlczy (źródło: <https://lh3.googleusercontent.com/p/AF1QipPeQj1E6WZ0IZR-ilzX463Mu6lVEuHTfElH33ZL=s680-w680-h510>)

Kontrola zgodności budowanych obiektów z wymaganiami higienicznymi i zdrowotnymi.

W ubiegłym roku przeprowadzono 2 kontrole obiektów będących w trakcie realizacji pod kątem zgodności z wymaganiami higienicznymi i zdrowotnymi. Była to budowa Galerii Handlowej Karolina Park przy ul. Bł. Karoliny w Rzeszowie oraz Centrum Dystrybucyjne „Stokrotka” w Rzeszowie przy ul. Spichlerzowej.

W trakcie czynności kontrolnych zalecono: wykończenie pomieszczeń zgodnie z ich przeznaczeniem oraz wyposażenia w niezbędne instalacje zgodnie z projektem architektoniczno-budowlanym.

Fot. Centrum Dystrybucyjne Stokrotka w Rzeszowie przy ul. Spichlerzowej (źródło: <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,30536977,tam-byla-gielda-samochodowa-jest-poteczne-centrum-dystrybucyjne.html>)

Wydawanie opinii, zaświadczeń o spełnianiu wymagań fachowych i sanitarnych na podstawie przepisów szczególnych

W 2023 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie wydał 7 zaświadczeń na podstawie *art. 17 ust. 3 punkt 3 ustawy z dnia 13.06.2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym* oraz 2 postanowienia pozytywnie opiniujące możliwość prowadzenia punktu aptecznego w danym budynku: punkt apteczny w Siedliskach i punkt apteczny w miejscowości Łukawiec.

W 2023 r. nie wydano zaświadczeń co do zgodności z warunkami sanitarnymi przedsięwzięcia, którego realizacja jest wspomagana przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej.

Decyzje dotyczące zakładania lub poszerzania cmentarzy

W 2023 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie wyraził zgodę na rozszerzenie cmentarza wyznaniowego na działkach nr ewid.: 1224, 1223 obr. 224 przy ul. Białogórskiej w Rzeszowie. Teren przewidziany pod poszerzenie cmentarza objęty był ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Poszerzenie zaprojektowano w nawiązaniu do istniejącego cmentarza i przewidziano możliwość pochówku ok. 800 zmarłych.

Najbliższa zabudowa mieszkaniowa znajduje się w strefie od 50 do 150 m od terenu cmentarza, a wszystkie budynki, w których korzysta się z wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi - są podłączone do sieci wodociągowej oraz studni znajdującej się w odległości większej niż 150 m od terenu cmentarza. W odległości do 500 m od granicy cmentarza nie występują ujęcia wody o charakterze zbiorników wodnych, służących jako źródło zaopatrzenia sieci wodociągowej w wodę do picia i potrzeb gospodarczych.

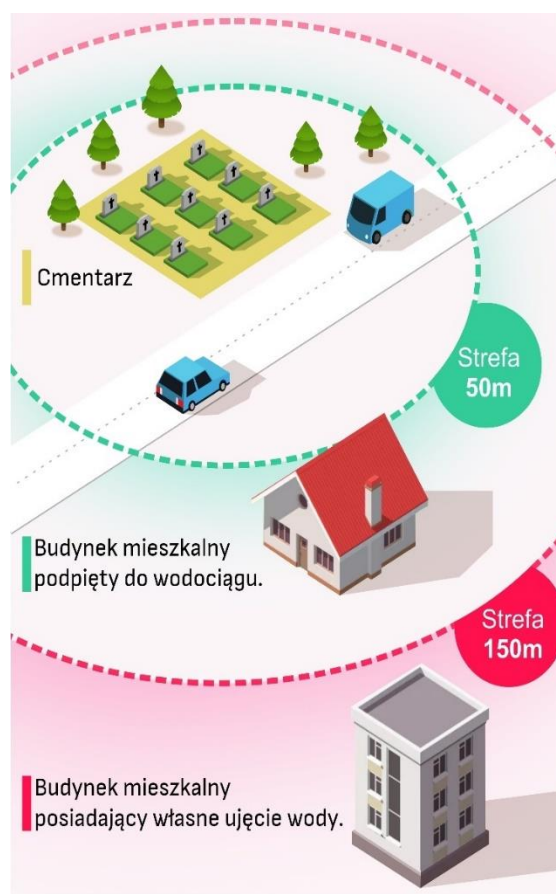
Współpraca z komórkami nadzoru bieżącego Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie oraz z innymi instytucjami

W 2023 r. pracownicy Sekcji Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w Rzeszowie uczestniczyli w kontrolach wspólnych z nadzorem bieżącym. np. w przypadku uruchamiania obiektów żywnościowo-żywnościowych, placówek służby zdrowia, żłobków czy przedszkoli. Podczas przeprowadzania oględzin w sprawie dopuszczania do użytkowania obiektów budowlanych udział brali także pracownicy komórek nadzoru bieżącego. Z nadzorem bieżącym konsultowano również wszystkie sprawy podlegające uzgadnianiu lub opiniowaniu.

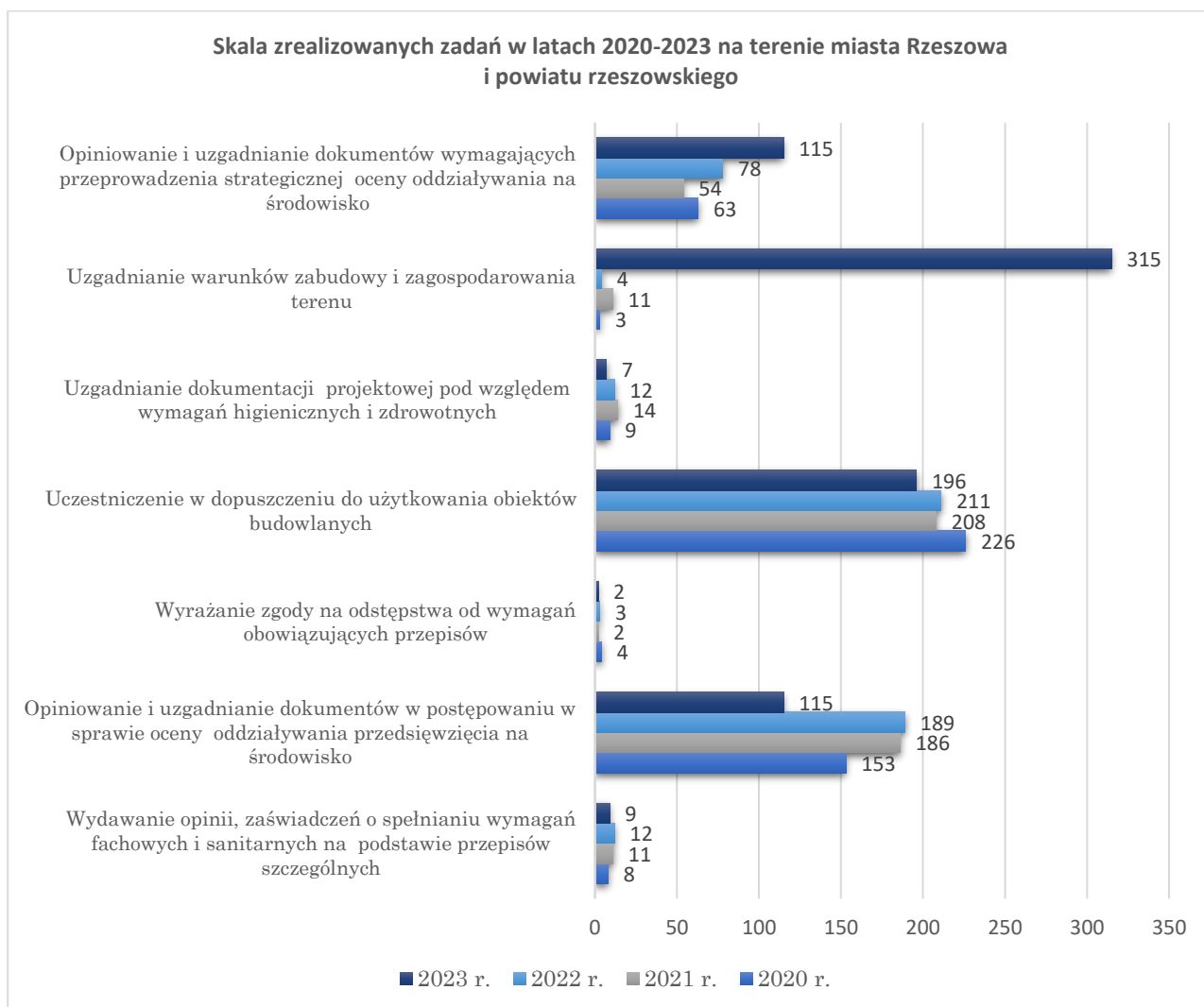
Tak jak w ubiegłych latach, kontynuowano działania w zakresie współpracy z organami administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego polegające na wzajemnym informowaniu się w przypadku występowania problemów w procesie inwestycyjnym.

Ponadto prowadzono działania edukacyjne dla dzieci z rzeszowskich przedszkoli w ramach wydarzenia: „Dni Otwarte Stacji”.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego realizował ustawowe obowiązki i zadania w zakresie ochrony zdrowia publicznego, w szczególności poprzez prowadzenie działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania możliwości powstania zagrożeń dla bezpieczeństwa sanitarnego i zdrowia ludzi na różnych etapach procesu inwestycyjnego, w tym na etapie planowania, projektowania, realizacji i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych. W ramach tych zadań dokonywano sprawdzenia poprawności przyjętych rozwiązań w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych w różnych dokumentacjach projektowych, począwszy od dokumentów tworzonych w ramach procedur planistycznych, dokumentów w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, poprzez raporty oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, skończywszy na uzgadnianiu dokumentacji projektowych. Efektem tych działań była realizacja różnych zamierzeń inwestycyjnych, które były przedmiotem dopuszczenia do użytkowania. Stanowiska zajmowane były wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów oraz w związku z wystąpieniami organów prowadzących postępowanie administracyjne. Analiza opiniowanych i uzgadnianych dokumentów skupiała się w szczególności na ocenie ryzyka narażenia ludności na czynniki fizyczne, chemiczne i biologiczne, uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia człowieka w miejscu jego zamieszkania i przebywania oraz z miejsca pracy.

Ogólna ilość stanowisk zajętych w 2023 r. była wyższa w porównaniu z rokiem 2022 (809/548). Wynikało to głównie ze zmiany przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w związku z którą znacząco wzrosła liczba stanowisk dotyczących uzgodnienia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu oraz lokalizacji inwestycji celu publicznego.

**SEKCJA
OŚWIATY
ZDROWOTNEJ
I PROMOCJI
ZDROWIA**

Jednym z zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej, wynikającym z ustawy, jest inicjowanie, organizowanie, prowadzenie, koordynowanie i nadzorowanie działalności oświatowo-zdrowotnej w celu ukształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych, a w szczególności:

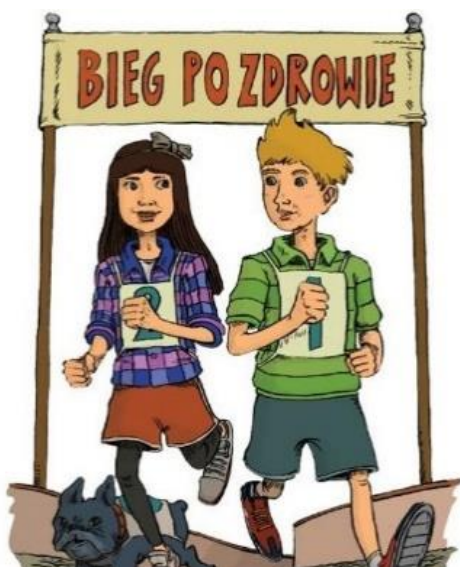
- Inicjowanie i wytyczanie kierunków przedsięwzięć zmierzających do zaznajamiania społeczeństwa z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia, popularyzowania zasad higieny i racjonalnego żywienia, metod zapobiegania chorobom oraz umiejętności udzielania pierwszej pomocy;
- Pobudzanie aktywności społecznej do działań na rzecz własnego zdrowia;
- Udzielanie porad i informacji w zakresie zapobiegania i eliminowania negatywnego wpływu czynników i zjawisk fizycznych, chemicznych i biologicznych na zdrowie ludzi;
- Ocenianie działalności oświatowo-zdrowotnej prowadzonej przez szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze, szkoły wyższe oraz środki masowego przekazywania, podmioty lecznicze oraz inne podmioty, instytucje i organizacje, a także udzielanie im pomocy w prowadzeniu tej działalności.

Pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w swojej działalności, opierają się na wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia, Ministerstwa Zdrowia, Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 oraz Komisji Europejskiej. Biorą pod uwagę także aktualne problemy zdrowotne oraz potrzeby lokalnej społeczności.

PROFILAKTYKA ANTYTYTONIOWA

Jednym z najważniejszych aspektów profilaktyki jest edukowanie ludzi, zwłaszcza młodzieży, na temat ryzyka i konsekwencji związanych z używaniem tytoniu. Programy edukacyjne mogą pomagać w rozwijaniu umiejętności krytycznego myślenia, które umożliwiają młodym ludziom podejmowanie świadomych decyzji o unikaniu używek.

Program „Bieg po zdrowie - program antytytoniowej edukacji zdrowotnej”

„Bieg po zdrowie” to program antytytoniowej edukacji zdrowotnej skierowany do uczniów 4. klas Szkół Podstawowych (grupa wiekowa 9-10 lat) oraz rodziców i opiekunów. Jego głównym celem jest opóźnienie lub zapobiegnięcie inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży, a także pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego oraz zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów.

Do programu zgłosiło się 5 szkół podstawowych (324 dzieci). Z koordynatorami szkolnymi omówiono zasady realizacji programu, obowiązującą dokumentację, przeprowadzenie ewaluacji oraz przekazano materiały edukacyjne.

Program „Czyste powietrze wokół nas”

Program edukacyjny „Czyste powietrze wokół nas” skierowany jest do przedszkolaków w wieku 5-6 lat, ich rodziców i opiekunów. Jego głównym celem jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi.

W programie udział wzięło 21 przedszkoli, 1751 dzieci i 500 rodziców. Przeprowadzono 20 porad z koordynatorami i realizatorami programu w placówkach oświatowych, przekazano plakaty oraz kolorowanki dla dzieci.

Fot. Rysunki dzieci z PP nr 18 w Rzeszowie, stworzone podczas realizacji programu "Czyste powietrze wokół nas".

Światowy Dzień bez Tytoniu – 31 maja 2023r.

Dzień 31 maja ustanowiony został w 1987 r. przez WHO **Światowym Dniem Bez Tytoniu**. W roku 2023 obchodzony był pod hasłem: „Potrzebujemy żywności nie tytoniu”. W ramach obchodów Światowego Dnia Bez Tytoniu:

- Zorganizowano stoisko informacyjno-edukacyjne w siedzibie Narodowego Funduszu Zdrowia w Rzeszowie podczas akcji „Środa z Profilaktyką”. Pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia udzielali porad dotyczących korzyści wynikających z niepalenia tytoniu, rozdawali ulotki informujące o szkodliwości biernego i czynnego palenia. Stoisko odwiedziło ok. 80 osób.

Fot. Stoisko w NFZ w Rzeszowie z okazji Światowego Dnia Bez Tytoniu.

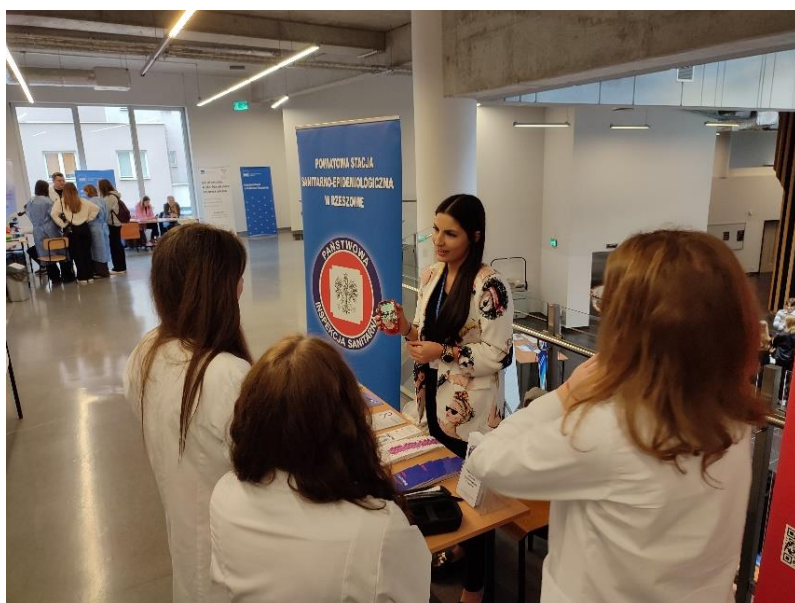
- Prowadzono stoisko informacyjno-edukacyjne podczas Pikniku Rodzinnego zorganizowanego przez Spółdzielczy Osiedlowy Dom Kultury Nowe Miasto, podczas którego pracownicy przypominali o szkodliwości palenia tytoniu oraz rozdawali materiały edukacyjne. Przygotowano również ekspozycję banerów zachęcających do nie sięgania po wyroby tytoniowe. Zasięg działań objął ok. 2000 osób.
- Wysłano informację o Światowym Dniu bez Tytoniu do 147 placówek oświatowych, 48 placówek służby zdrowia i 8 przedstawicieli lokalnych mediów.
- Zamieszczono informację na stronie internetowej PSSE w Rzeszowie i w mediach społecznościowych.

Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu – 16 października 2023r.

Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu obchodzony jest corocznie w trzeci czwartek miesiąca. W 2023 r. przypadł na dzień 16 listopada. Pomysł zrodził się w Ameryce niemal 50 lat temu, a w Polsce świętujemy go od 1991r.

W ramach obchodów tego dnia pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia zorganizowali szereg działań edukacyjnych zachęcających do rzucenia palenia:

- Przeprowadzono zajęcia edukacyjne dotyczące szkodliwości palenia papierosów tradycyjnych oraz e-papierosów w dwóch rzeszowskich internatach oraz szkole podstawowej. W zajęciach udział wzięło łącznie 120 osób.
- Zorganizowano stoisko informacyjno-edukacyjne dla uczniów szkół średnich oraz studentów podczas Dni Otwartych Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Udzielono porad dotyczących korzyści wynikających z rzucenia palenia oraz prowadzono pomiary CO w wydychanym powietrzu dla osób palących. W wydarzeniu udział wzięło 500 osób.
- Zorganizowano stoisko edukacyjne w Domu Studenta „Laura”, gdzie prowadzono poradnictwo, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych oraz zachęcano do rzucenia palenia. Stoisko odwiedziło ok. 50 studentów.
- Przekazano informację o Światowym Dniu Bez Tytoniu do 280 placówek oświatowych (szkoły podstawowe i ponadpodstawowe), zamieszczono informację na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych.

Fot. Stoisko w Kolegium Nauk Medycznych UR.

Fot. Wynik badania smokolizerem studenta przeprowadzonego w DS Laura.

PROFILAKTYKA UŻYWANIA ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH

Profilaktyka używania środków psychoaktywnych ma na celu nie tylko zapobieganie pierwszemu kontakty z substancjami, ale także zapobieganie eskalacji używania, uzależnieniu oraz szkodom zdrowotnym i społecznym wynikającym z nadużywania tych substancji. Wymaga to kompleksowego podejścia oraz edukacji, którą staramy się realizować poprzez program „ARS, czyli jak dbać o miłość”.

Program „ARS, czyli jak dbać o miłość?” – nowoczesna edukacja dla młodzieży z zakresu profilaktyki uzależnień

Patronaty
honorowe

Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież wchodzącą w dorosłe życie. Program skierowany jest do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawiera także elementy angażujące rodziców.

W programie udział wzięło 42 uczniów z Zespołu Szkół Zawodowych w Dynowie. W ramach jego realizacji zostały przeprowadzone zajęcia z uczniami w których wykorzystano filmy o tematyce profilaktycznej. Przeprowadzono także konkurs tematyczny o uzależnieniach.

Cały rok realizujemy działania informacyjne podczas prowadzenia stoisk edukacyjnych. W naszych działaniach często wykorzystujemy narkoogole. Przekazujemy materiały w formie ulotek oraz informację gdzie można uzyskać pomoc.

PFROFILAKTYKA NOWOTWOROWA

Edukacja na temat czynników ryzyka nowotworów, znaczenia zdrowego stylu życia i korzyści płynących z regularnych badań przesiewowych podnosi ogólną świadomość zdrowotną w społeczeństwie. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie prowadzi kampanie informacyjne i edukacyjne oraz realizuje programy profilaktyczne, które zwiększają świadomość publiczną na temat czynników ryzyka nowotworów, ich przyczyn oraz możliwości zapobiegania i wczesnego wykrywania.

Program „Wybierz życie, pierwszy krok”

„Wybierz życie, pierwszy krok”, to program edukacyjny dotyczący profilaktyki zakażeń HPV i raka szyjki macicy, a jego celem jest zmniejszenie występowania i umieralności na tę chorobę. Jego adresatami są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, rodzice i opiekunowie uczniów oraz kadra pedagogiczna. Program na terenie powiatu rzeszowskiego realizowało 679 uczniów z 4 szkół, które otrzymały materiały dydaktyczne, jako wsparcie do realizacji zajęć z uczniami. Koordynatorzy otrzymali również zaproszenie na szkolenie metodyczne organizowane przez WSSE w Rzeszowie.

WYBIERZ
ŻYCIE

Program „Znamie! Znasz je?”

Program „Znamie! Znasz je?” skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych jest próbą popularyzacji wiedzy na temat czerniaka i jego profilaktyki. Do programu zgłosiło się 5 szkół, do których zostały przekazane materiały dydaktyczne. Wiedzę na temat czerniaka poszerzyło 701 uczniów i 5 nauczycieli. Szkoły realizujące program otrzymały także zaproszenie na szkolenie metodyczne organizowane przez WSSE w Rzeszowie.

Stoiska edukacyjno – informacyjne

W ramach profilaktyki nowotworów odbyły się 2 stoiska edukacyjno-informacyjne w których łącznie wzięło udział 380 osób:

- zorganizowano stoisko podczas zajęć prowadzonych przez członków Koła Naukowego Uniwersytetu Rzeszowskiego w ramach projektu OncoPro w Zespole Szkół Nr 1 w Rzeszowie gdzie uczniowie mogli skorzystać z badania tlenku węgla w wydychanym powietrzu za pomocą Smokerlyzera;
- podczas wydarzenia Klub Pacjenta prowadzono stoisko dla członków Akademii 40+ z instruktążem nauki samobadania piersi na fantomie.

PROFILAKTYKA CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Profilaktyka chorób zakaźnych ma kluczowe znaczenie dla ochrony zdrowia publicznego. Odgrywa fundamentalną rolę w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych, co przekłada się na poprawę jakości życia populacji. Promowanie świadomości na temat chorób zakaźnych, ich sposobów transmisji, metod zapobiegania oraz znaczenia szczepień odbywa się cały rok i jest kluczowe w zmniejszaniu ryzyka rozprzestrzeniania się chorób i wzmocnieniu zdrowia publicznego. W sposób ciągły realizujemy programy profilaktyczne oraz bierzemy udział w kampaniach edukacyjnych.

Program „Podstępne WZW”

Podstępne WZW to program edukacyjny dotyczący profilaktyki zakażeń HAV, HBV, HCV, a jego celem jest upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C. W programie udział wzięło 600 uczniów z 2 szkół, które zgłosiły się do jego realizacji. Koordynatorzy szkolni zostali zaproszeni na szkolenie metodyczne organizowane przez WSSE w Rzeszowie.

Program „Zawsze Razem”

„Zawsze Razem” to program edukacyjny skierowany do klas 1-3 szkoły podstawowej. Celem programu jest kształtowanie u dzieci właściwych postaw i zachowań wobec słabszych rówieśników, unikanie zachowań ryzykownych oraz podejmowanie zdrowych wyborów życiowych, a w szczególności przybliżenie dzieciom problematyki związanej z wirusem HIV oraz z chorobą AIDS. Program realizowały 2 szkoły podstawowe (140 dzieci). Uczniowie otrzymali kolorowanki będące zarazem krótkim opowiadaniem przybliżającym w przystępny sposób tematykę zakażenia HIV.

Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS

Europejski Tydzień Testowania (20-27 listopada 2023) odbywa się corocznie pod hasłem: Testuj. Lecz. Zapobiegaj. Jego zadaniem jest promowanie świadomości na temat korzyści płynących z wczesnego wykrywania HCV i HIV i zachęcanie do badań. W ramach obchodów Europejskiego Tygodnia Testowania przygotowano i zamieszczono na stronie internetowej artykuł dotyczący kampanii oraz promowano ją w mediach społecznościowych. Udostępnione zostały dane teleadresowe znajdującego się w Rzeszowie Punktu Konsultacyjno-Diagnostycznego wraz z informacjami o dniach i godzinach wykonywania testów w kierunku HIV, HCV i kiły.

Obchody Światowego Dnia Aids (1 grudnia) polegały na zamieszczeniu wiadomości na stronie internetowej i w mediach społecznościowych. Rozesłano także informację do 70 placówek służby zdrowia i 6 uczelni wyższych.

PROMOWANIE AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I ZDROWEGO ODŻYWIANIA

Promowanie aktywności fizycznej i zdrowego odżywiania jest fundamentalne dla poprawy jakości życia i ogólnego stanu zdrowia populacji.

Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia znacząco przyczynia się do podnoszenia świadomości społecznej na temat znaczenia zdrowego stylu życia, co może prowadzić do zmniejszenia występowania chorób cywilizacyjnych, takich jak cukrzyca, otyłość czy choroby serca. W ramach prowadzonej profilaktyki otyłości i chorób cywilizacyjnych realizowano szereg działań przedstawionych poniżej.

Program „Trzymaj Formę”

„Trzymaj Formę” to program edukacyjny o zbilansowanym odżywianiu i aktywności. Kierowany jest do uczniów klas 5-8 szkół podstawowych, a jego celem jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Program realizowało 2918 uczniów z 33 szkół podstawowych. Każda placówka otrzymała poradnik niezbędny do realizacji programu, scenariusze zajęć oraz plakat.

Program „Skąd się biorą produkty ekologiczne”

Program edukacyjny „Skąd się biorą produkty ekologiczne” ma za zadanie zwiększyć świadomość i wiedzę dzieci przedszkolnych (5-6 lat) na temat rolnictwa ekologicznego oraz budować właściwe nawyki żywieniowe od najmłodszych lat. Program na terenie powiatu rzeszowskiego realizowało 220 dzieci z 3 placówek przedszkolnych.

EUROPEJSKI URZĄD DS. BEZPIECZEŃSTWA

Kampania Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) Wybieraj Bezpieczną Żywność #EUChooseSafeFood jest wsparciem mieszkańców Europy w wieku 25-45 lat w podejmowaniu świadomych wyborów dotyczących zakupu żywności. Dzięki kampanii konsumenci mają dostęp do praktycznych i przystępnych informacji przydatnych podczas kupowania i spożywania żywności. W ramach kampanii EFSA zostały zorganizowane 4 stoiska informacyjno-edukacyjne wraz z wystawą grzybów, podczas imprez plenerowych na terenie miasta Rzeszów i powiatu rzeszowskiego. W trakcie trwania wydarzeń informowano uczestników o kampanii, prowadzono rozdawnictwo materiałów edukacyjnych oraz prowadzono poradnictwo dotyczące znakowania produktów.

Profilaktyka zatruć grzybami

Podczas wydarzeń plenerowych na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego prezentowana jest wystawa grzybów, gdzie klasyfikatorzy edukują mieszkańców o zasadach bezpiecznego grzybobrania, przedstawiają cechy charakterystyczne grzybów jadalnych i podobnych do nich trujących oraz przestrzegają przed zbieraniem chronionych gatunków. Wystawy zorganizowane zostały podczas Rzeszowskiego Pikniku Nauki i Techniki „Moc Odkrywców, Pikniku Eksploracje, Pikniku z okazji Dnia Dziecka oraz 9 innych wydarzeń plenerowych.

Przeprowadzony został także cykl zajęć o profilaktyce zatruć grzybami wraz z wystawą grzybów w 6 rzeszowskich przedszkolach, z których skorzystało 492 dzieci.

Fot. Wystawa grzybów przygotowana przez PSSE w Rzeszowie.

Zdrowe odżywianie

W ramach profilaktyki zdrowego żywienia przeprowadzono zajęcia wśród 200 przedszkolaków, edukując o zasadach prawidłowego odżywiania. Podczas wydarzenia odbyło się rozstrzygnięcie konkursu na zdrową przekąskę, gdzie do komisji konkursowej zaproszony został pracownik Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia.

PROMOCJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH

Promocja szczepień jest jednym z głównych narzędzi w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych. Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia poprzez swoje działania rozwiewa mity i obawy związane ze szczepieniami, dostarczając rzetelnych, opartych na dowodach naukowych informacji, które pomagają ludziom podjąć świadomą decyzję o zaszczepieniu się.

Działania informacyjno-edukacyjne

W ramach profilaktyki szczepień ochronnych zostały zorganizowane stoiska informacyjno-edukacyjne w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim oraz Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Podczas wydarzenia informowano o aktualnym kalendarzu szczepień, szczepieniach obowiązkowych, zalecanych oraz szczepieniach dla osób podróżujących. Z poradnictwa skorzystało 180 osób.

Podjęto szereg działań komunikacyjnych zachęcających do szczepień ochronnych. Przygotowano posty informacyjne oraz stworzono podcast „Co to jest szczepionka” i udostępniono w mediach społecznościowych. Przeprowadzono także dystrybucję materiałów drukowanych w 14 palcówkach służby zdrowia.

Powiatowy konkurs na infografikę zachęcającą do szczepień ochronnych

Zorganizowany został konkurs, pod patronatem Starosty Rzeszowskiego, skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych na infografikę zachęcającą do szczepień ochronnych. Celem konkursu było kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami zdrowego stylu życia oraz zmobilizowanie uczniów do poszerzenia wiedzy o szczepieniach ochronnych. Do konkursu zostało zgłoszonych 13 prac. Za pomocą głosowania na profilu PSSE na Facebooku, w którym udział wzięło 3446 osób wyłoniono 3 laureatów.

Fot. Zwycięskie infografiki w 2023 r.

Stworzony został kalendarz szczepień na rok 2023 z kolorówką na odwrocie oraz zakładka do książki promująca szczepienia ochronne. Zawiera ciekawostki dotyczące szczepień oraz podstawowe dane stacji wraz z kodami QR kierującymi do strony internetowej i profilu na Facebooku.

CZY WIESZ ŻE...?

SZCZEPNIENIA

Przyczyniają się do osiągnięcia tzw. odporności stadnej, chroniąc osoby, które nie mogą być zaszczepione z powodów medycznych.

SZCZEPIONKI

Są jednymi z najlepiej zbadanych narzędzi medycznych, a ich bezpieczeństwo i skuteczność są ciągle monitorowane przez międzynarodowe organizacje zdrowia publicznego.

SZCZEPNIENIA

Pomagają w ochronie przed niektórymi nowotworami np. rakiem szyjki macicy, pierwotnym rakiem wątroby.

35-040 Rzeszów
ul. Dąbrowskiego 79a
www.pssereszow.pl

Fot. Zakładka zachęcająca do szczepień ochronnych i kalendarz szczepień stworzone przez SOZiPZ

PRZECIWDZIAŁANIE OTYŁOŚCI

W ramach przeciwdziałania otyłości został zorganizowany powiatowy konkurs na infografikę - "Zapobieganie otyłości" pod patronatem Starosty Rzeszowskiego. Konkurs skierowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych, a jego głównym celem było zmobilizowanie uczniów do poszerzenia wiedzy o zdrowym odżywianiu i aktywności fizycznej. W konkursie udział wzięło 23 uczniów. Podczas głosowania na profilu Facebookowym PSSE, w którym udział wzięło 6902 osoby wyłoniono 3 laureatów.

Fot. Zwycięskie infografiki w 2023 r.

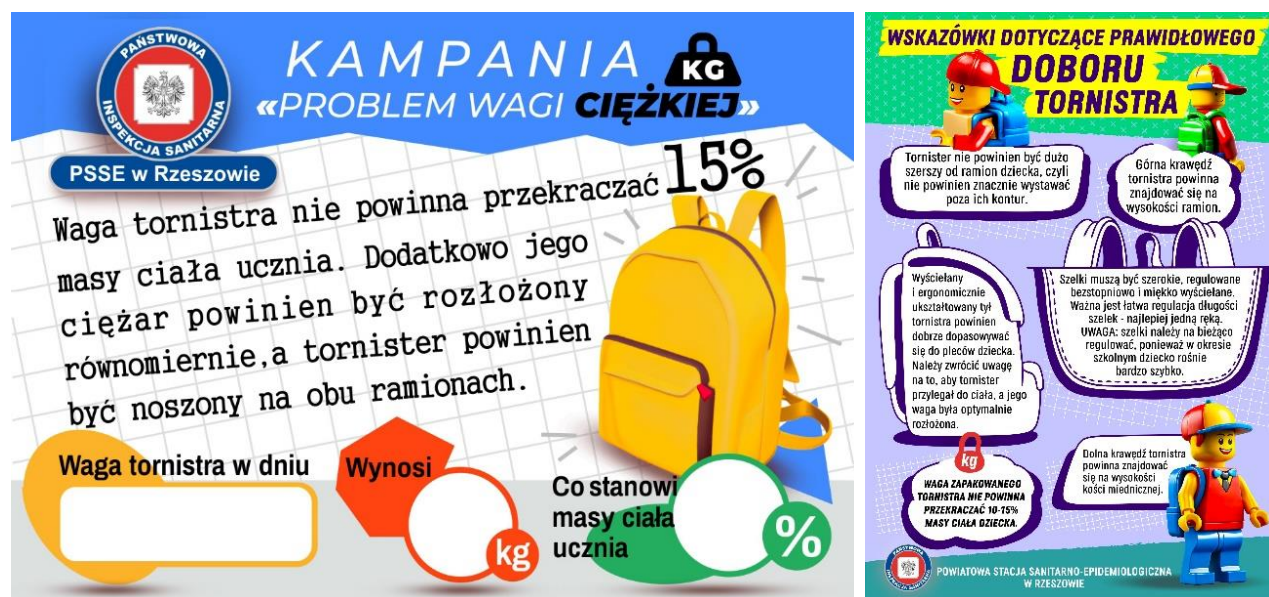
PROBLEM WAGI CIĘŻKIEJ

Problem wagi ciężkiej to kampania skierowana do uczniów klas 1-4 szkół podstawowych, rodziców i nauczycieli. Jej celem jest zwrócenie uwagi na problem przeciążonych tornistrów i zapobieganie wadom kręgosłupa. Kampania ma za zadanie uświadomić uczniom w jaki sposób prawidłowo spakować szkolny plecak, a rodzicom

przypomnieć o kontrolowaniu dziecięcych tornistrów. Działania edukacyjne zostały przeprowadzone w 36 klasach szkół podstawowych wśród 559 dzieci.

Na potrzeby realizacji kampanii została stworzona ulotka zawierająca wskazówki dotyczące prawidłowego doboru tornistra oraz ulotka informacyjna dla rodziców, na której pracownicy PSSE wpisują wagę tornistra oraz stosunek procentowy wagi tornistra do masy ciała dziecka. Wypełnione ulotki były przekazywane rodzicom uczniów.

W ramach kampanii pracownicy PSSE wystawili stoiska edukacyjne podczas dwóch wydarzeniach plenerowych związanych z bezpiecznym powrotem do szkoły, w czasie których informowali o ryzyku wad postawy i dzieci, instruowali rodziców jak dobrać odpowiedni plecak dla dziecka i jak prawidłowo go spakować.

Fot. Materiały drukowane stworzone na potrzeby kampanii Problem wagi ciężkiej

BEZPIECZNY WYPOCZYNEK

Podczas letniego i zimowego wypoczynku pracownicy SOZiPZ prowadzą zajęcia edukacyjne z dziećmi i młodzieżą na temat bezpiecznego wypoczynku, zarówno w czasie letnich wakacji jak i ferii zimowych. Poruszana podczas półkolonii, kolonii i obozów tematyka obejmuje:

- Zasady bezpiecznego uprawiania sportów letnich i zimowych;
- Zasady prowadzenia zdrowego trybu życia (właściwa dieta, aktywność fizyczna, higiena osobista);
- Unikanie zagrożeń mających wpływ na zdrowie.

Bezpieczne ferie

W czasie ferii przeprowadzono 12 zajęć edukacyjnych dla 301 uczestników zimowego wypoczynku, którzy otrzymali kolorowanki i rebusy opracowane przez pracowników Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia. Organizatorom turnusów przekazano materiały informacyjno-edukacyjne dotyczące zagrożeń związanych z bezpieczeństwem podczas wypoczynku, higieną osobistą, uzależnieniem od internetu i telefonu oraz profilaktyki chorób zakaźnych.

Bezpieczne wakacje

Podczas letniego wypoczynku dzieci i młodzieży zorganizowano 25 spotkań edukacyjnych dla 508 dzieci, którzy otrzymali kolorowanki.

W budynku PSSE w Rzeszowie zorganizowano zajęcia edukacyjne dla dzieci uczestniczących w półkoloniach Młodzieżowego Domu Kultury. Przygotowane zostały przez pracowników poszczególnych działów i dotyczyły specyfiki pracy Inspekcji Sanitarnej, higieny rąk, profilaktyki zatruc pokarmowych, poboru wody i ochrony przed kleszczami. Stację odwiedziło 83 dzieci.

Zorganizowano 4 stoiska informacyjno-edukacyjne podczas których prowadzono poradnictwo związane z promowaniem prozdrowotnych zachowań, bezpiecznym wypoczynkiem i unikaniem zagrożeń. Prowadzono także dystrybucję drukowanych materiałów edukacyjnych oraz kolorowanek i rebusów dla dzieci. Z oferty stoisk skorzystało 4400 osób.

Fot. Zajęcia edukacyjne podczas wypoczynku letniego, materiały opracowane przez PSSE

DNI OTWARTE STACJI

Dni Otwarte Inspekcji Sanitarnej to doskonała okazja, aby lepiej zrozumieć rolę i działania instytucji, która dba o zdrowie i bezpieczeństwo. Wydarzenie, które zostało zainicjowane dla najmłodszych, dało możliwość na bezpośrednie zobaczenie, jak instytucja ta przyczynia się do ochrony zdrowia publicznego, promując jednocześnie świadomość i edukację sanitarną w społeczności.

W ramach Dni Otwartych pracownicy poszczególnych działów przeprowadzili zajęcia edukacyjne dla przedszkolaków z terenu miasta i powiatu rzeszowskiego. Dzieci miały okazję zapoznać się ze specyfiką pracy Inspekcji Sanitarnej oraz dowiedzieć się:

- W jaki sposób bada się wodę;
- Czym są bakterie, co je zabija i w jaki sposób dokładnie myć ręce;
- Jak powinien wyglądać „zdrowy dom” i co powinno się w nim znaleźć;
- Jak rozpoznać jadalne i trujące grzyby, które gatunki znajdują się pod ochroną oraz zasady bezpiecznego grzybobrania;
- Jak przygotować się do szkoły, wybrać odpowiedni plecak i poprawnie go spakować.

W zajęciach edukacyjnych wzięło udział 224 dzieci z 7 pałcówek przedszkolnych. Każde dziecko otrzymało kolorowankę i drobny upominek.

Fot. Dni otwarte w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie

IMMU HUBS

To projekt finansowany z 3. Programu Zdrowia Unii Europejskiej w ramach którego prowadzone były działania edukacyjne i informacyjne na rzecz promocji zdrowia i zwiększenia świadomości w zakresie szczepień ochronnych, przy współpracy z organizacjami rządowym, samorządowymi i pozarządowymi Opieką objęte zostały trzy grupy docelowe: dzieci i młodzież do lat 12 pozostające bez opieki, uchodźców wojennych i pracowników sezonowych z Ukrainy. Osoby, które odwiedziły centra ImmuHubs otrzymały wsparcie w postaci indywidualnych konsultacji oraz możliwość weryfikacji własnego statusu szczepień, na podstawie obowiązującego w Polsce harmonogramu szczepień z wykorzystaniem nowoczesnej aplikacji.

PSSE w Rzeszowie została partnerem projektu Immu Hubs. W ramach współpracy:

- zorganizowano spotkanie w Rzeszowskim Centrum Integracji, podczas którego osoby ze społeczności ukraińskiej miały możliwość weryfikacji statusu szczepień ochronnych oraz rozdyskrybuowano materiały edukacyjne dotyczące szczepień ochronnych w j.polskim i ukraińskim;
- przedstawiono założenia projektu oraz omówiono działanie aplikacji wychowawcom pracującym w Domu Dziecka w Łęce oraz w pogotowia opiekuńczym w Rzeszowie podczas których opiekunowie przebywających tam dzieci mieli możliwość skorzystania z aplikacji VaccApp ;
- zorganizowano spotkanie w Tymczasowym Domu Uchodźców dla 70 osób ze społeczności ukraińskiej, podczas którego przedstawiono cele oraz założenia projektu Immu Hubs. Przekazano materiały edukacyjne z zakresu promocji szczepień oraz kolorowanki dla dzieci.

POZOSTAŁE DZIAŁANIA INFORMACYJNO-EDUKACYJNE

Zajęcia edukacyjne

W ramach działalności Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w 2023 r. zostało przeprowadzonych 59 zajęć edukacyjnych w przedszkolach, szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, internatach, Środowiskowym Domu Samopomocy oraz podczas letniego i zimowego wycieczki. Przeprowadzone prelekcje dotyczyły tematyki szkodliwości używania e-papierosów, spożywania napojów energetycznych, profilaktyki chorób zakaźnych, chorób odkleszczowych, zatruc grzybami oraz zasad zdrowego odżywiania.

Fot. Zajęcia edukacyjne prowadzone przez pracownika SOZiPZ

Stoiska informacyjno-edukacyjne

W ramach działań edukacyjnych, profilaktycznych i promujących zdrowie Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie uczestniczy, na zasadzie współpracy, w wydarzeniach na terenie miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego organizowanych przez różne instytucje. Podczas tego typu wydarzeń pracownicy promują zdrowy styl życia oraz edukują o profilaktyce chorób zakaźnych, cywilizacyjnych i nowotworowych oraz prowadzą dystrybucję materiałów drukowanych. Stoisko informacyjno-edukacyjne wzbogaca niejednokrotnie, ciesząc się dużym zainteresowaniem, wystawa grzybów jadalnych i trujących. W 2023 r. PSSE w Rzeszowie wzięła udział w 18 wydarzeniach, odbywających się zarówno w budynkach jak i w plenerze, w których udział wzięło ponad 20000 osób. Były to m.in. Piknik Nauki Eksploracje, Rzeszowski Piknik Nauki i Techniki Moc Odkrywców, Piknik z okazji Dnia Dziecka na rzeszowskich bulwarach, pikniki rodzinne oraz stoiska z okazji Światowego Dnia Zdrowia lub Dnia bez Tytoniu.

Fot. Stoisko informacyjno-edukacyjne podczas pikniku Moc Odkrywców

Myję ręce bo wiem więcej

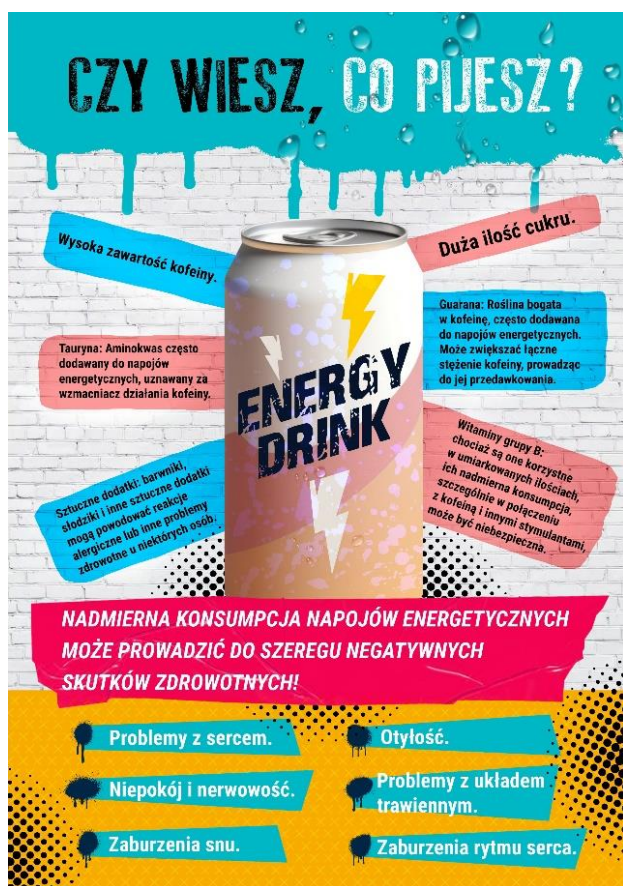
W ramach akcji profilaktycznej „Myję ręce bo wiem więcej” zorganizowano 4 spotkania edukacyjne w przedszkolach dla dzieci 3-6 lat, mające na celu pogłębianie świadomości, jak ważna jest prawidłowa higiena dłoni. Podczas zajęć przeprowadzono instruktaż prawidłowego mycia rąk oraz wykorzystano dedykowane kolorowanki. W działaniach udział wzięło 620 dzieci z 23 grup przedszkolnych.

Kolorowanki „Myję ręce bo wiem więcej” zostały również wykorzystane podczas wydarzeń plenerowych, działań edukacyjnych w ramach kampanii bezpieczny wypoczynek oraz dni otwartych stacji. Rozdano 624 egzemplarze.

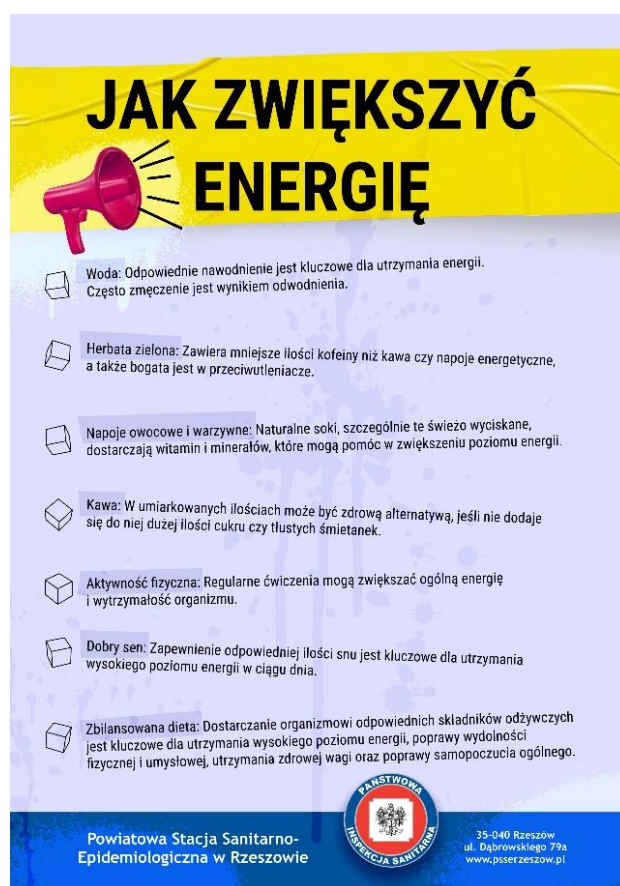
Profilaktyka spożywania napojów energetycznych

W związku z nowelizacją ustawy o zdrowiu publicznym, która wprowadziła ograniczenie spożywania napojów z kofeiną i tauryną, zakazując sprzedaży napojów energetycznych osobom niepełnoletnim, podjęliśmy szerokie działania edukacyjne związane z profilaktyką ich spożywania. Przeprowadzonych zostało 6 zajęć edukacyjnych wśród 616 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Została przygotowana także ulotka informacyjno-edukacyjna przestrzegająca przed spożywaniem napojów energetycznych, rozdawana młodzieży podczas zajęć oraz na stoiskach edukacyjnych.

Fot. Ulotka o napojach energetycznych stworzona przez SOZiPZ

Go Blue For AMR

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie przyłączyła się do akcji "Go blue for AMR" z okazji Światowego Tygodnia Wiedzy o Antybiotykach obchodzonego w dniach 18-24 listopada. Kampania została zorganizowana przez Narodowy Program Ochrony Antybiotyków i ma na celu uświadamianie o konieczności przeciwdziałania antybiotykooporności (AMR), zarówno wśród społeczności medycznej, jak i rodziny oraz przyjaciół.

Fot. Zdjęcie pracowników PSSE w Rzeszowie wykonane w ramach akcji „Go Blue For AMR”

PROFILAKTYKA CHOROBY PASOŻYTNICZYCH

Wszawica

W ramach profilaktyki wszawicy zostały rozesłane do 380 przedszkoli i szkół podstawowych dwie prezentacje (w formie krótkiego filmiku informacyjnego i w formie dłuższej prezentacji z wszystkimi niezbędnymi informacjami). Prezentacje miały zostać przekazane rodzicom przy pomocy poczty elektronicznej lub elektronicznego dziennika. Na stronie internetowej został zamieszczony stały baner przekierowujący do prezentacji na temat wszawicy. Do 9 placówek edukacyjnych przekazano materiały drukowane (ulotki, plakaty) informujące o przeciwdziałaniu wszawicy, w celu przekazania rodzicom oraz powieszenia na tablicy ogłoszeń.

Owsica

W ramach zapobiegania owsicy przekazano materiały informacyjne do placówek przedszkolnych. Stworzono także ulotkę informującą o drogach zarażenia, przebiegu leczenia i sposobach zapobiegania szerzeniu owsicy.

OWSIKI
(*Enterobius vermicularis*)

Owsiak ludzki to pasożyt pokarmowy należący do nicieni, który bytuje w jelciku grubym. Powoduje szereg nieprzyjemnych i niekomfortowych objawów takich jak nocny świąd w okolicy odbytu.

- Owsiaki swoim wyglądem przypominają białe, cienkie i długie niteczki. Można je dostrzec gołym okiem.
- Zapłodnione samice w nocy wędrują w okolice odbytu żywiciela gdzie składają na skórze jaja, które dojrzewają i po kilku godzinach mogą zakażać. Drapając swędzące okolice odbytu człowiek może przynieść jaja owisików do ust lub roznieść je po otoczeniu. Zarażone dziecko staje się rozdrażnione, ma podkrążone oczy, doskwiera mu ból głowy oraz brzucha, a w nocy nie może spać.
- Od chwili zarażenia do momentu wydalania jaj upływa 2-8 tyg. Jaja owisików poza organizmem człowieka utrzymują żywotność przez okres 2-3 tyg.

JAK DOCHODZI DO ZARAŻENIA OWSICĄ?
Człowiek zaraża się owsicą przede wszystkim drogą pokarmową, poprzez brudne ręce.

DROGI ZARAŻENIA:

- Kontakt z zarażoną osobą.
- Wspólne używanie pościeli, bielizny, ręczników, ubrań oraz zabawek.
- Korzystanie z tej samej łazienki, toalety.
- Spożycie skażonego pokarmu.

KTO JEST NAJBARDZIEJ NARAŻONY NA ZARAŻENIE?
Owsica może dotyczyć osób w różnym wieku szczególnie jednak narażone są na nią **DZIECI I ICH NAJBLIŻSI**

JAK PRZEBIEGA LECZENIE OWSICY?
Kuracja polega na zażyciu leku przeciw pasożytniczego. Aby zapobiec dalszym zakażeniom, bardzo ważne jest aby lek przyjęli wszyscy domownicy i osoby z bliskiego kontaktu z chorym (owsica może mieć też przebieg bezobjawowy). Przyjęcie preparatu musi być powtórzone po 2 tygodniach, w celu całkowitego wyeliminowania owisików.

JAK ZAPOBIEGAĆ SZERZENIU OWSICY?
Aby zapobiec zakażeniom owsikami bardzo ważne jest przestrzeganie zasad higieny osobistej oraz wdrożenie odpowiednich nawyków żywieniowych.

NALEŻY

dbać o higienę osobistą	często myć ręce	często zmieniać bieliznę
myć owoce i warzywa przed jedzeniem	często zmieniać ręczniki i pościel	obcinać krótko paznokcie u dzieci
stosować dietę bogatą w błonnik	często wymieniać piasek w piaskownicy	prać pluszowe zabawki

POWIATOWA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W RZESZOWIE

Fot. Ulotka o owsicy stworzona przez SOZiPZ

KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

Jednym z podstawowych zadań Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia jest edukacja i promocja zdrowia. Komunikacja społeczna odgrywa kluczową rolę w tej dziedzinie, a kanały medialne dają możliwość dotarcia do szerszej grupy odbiorców i dostosowania komunikatów do konkretnych grup docelowych. Poprzez skuteczne przekazywanie informacji i zachęcanie do pozytywnych zachowań, możemy wpływać na świadomość społeczeństwa i motywować do podejmowania zdrowszych wyborów życiowych. W swojej pracy wykorzystujemy kanały medialne w postaci strony internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie oraz mediów społecznościowych.

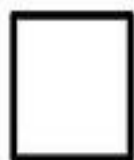
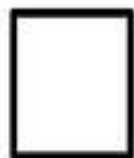
Strona internetowa zawiera podstawowe informacje dotyczące działalności stacji, dane kontaktowe, opisy poszczególnych oddziałów oraz realizowane programy edukacyjne i kampanie. W sekcji „Aktualności” zamieszczane są artykuły dotyczące aktualnych wydarzeń, obchodów świątowych dni, ważne komunikaty czy informacje o prowadzonych konkursach. Stronę internetową miesięcznie odwiedza ok. 2000 osób.

Profil Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie na Facebooku obserwuje 827 osób. Codziennie zamieszczane są informacje dotyczące promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej. Tworzone są własne grafiki dotyczące m.in. świątowych dni lub zawierające dane na określony temat, oraz posty z wydarzeń z wykorzystaniem własnych zdjęć. Aby uatrakcyjnić przekaz treści, tworzone są filmiki do wykorzystania w mediach społecznościowych w postaci relacji i rolek, które zyskują największe zasięgi. Rekordową liczbę obserwatorów zyskała rolka promująca kampanię Problem wagi ciężkiej, którą wyświetliło 545316 osób.

Udostępniamy także posty z Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie, Narodowego Funduszu Zdrowia, Ministerstwa Zdrowia, oraz profili dotyczących szczepień ochronnych, programów edukacyjnych i profilaktycznych związanych z naszą działalnością.

W 2023 r. zamieszczono w mediach społecznościowych 428 postów o łącznym zasięgu 691219.

SYSTEM JAKOŚCI

Jakość jest podstawowym kryterium działań podejmowanych przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie przy wykonywaniu obowiązków ustawowych jak i prowadzonej działalności usługowej.

Wychodząc naprzeciw wymaganiom zawartym w regulacjach prawnych i normalizacyjnych Unii Europejskiej, dążąc do publicznego podkreślenia kompetencji w zakresie prowadzonych inspekcji i badań, umacniając wiarygodność i rzetelność w PSSE w Rzeszowie został wdrożony w 2004 roku i jest nadal utrzymywany system zarządzania spełniający wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17020 „Ocena zgodności. Wymagania dotyczące działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję”, z uwzględnieniem dokumentów Polskiego Centrum Akredytacji. Niniejsza Norma Międzynarodowa zawiera wymagania dotyczące kompetencji jednostek przeprowadzających inspekcję oraz bezstronności i spójności ich działań inspekcyjnych. Ma zastosowanie do jednostek inspekcyjnych typu A, B lub C, jak zdefiniowano w niniejszej Normie Międzynarodowej i jest stosowana na każdym etapie inspekcji.

Personel Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie stale podnosi swoje kwalifikacje. W swojej działalności gwarantuje zachowanie poufności informacji uzyskiwanych od klienta i ochronę jego praw własności. Nie angażuje się w jakąkolwiek działalność, która mogłaby zmniejszyć zaufanie do jego bezstronności i rzetelności. Personel jest niezależny od jakichkolwiek nacisków finansowych, handlowych i innych ze strony klienta mogących mieć wpływ na jego osąd.

Dyrektor Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie ustanowił cele polityki zarządzania uwzględniające następujące kierunki działań:

- poprawę stanu zdrowia mieszkańców miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego poprzez działania zapobiegawcze i bieżące określone, w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej i wytycznych do działań na dany rok ustalonych przez Głównego Inspektora Sanitarnego;
- działania własne ustalone przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w oparciu o stan sanitarno-higieniczny i sytuację epidemiologiczną powiatu rzeszowskiego i miasta Rzeszowa ze szczególnym zwróceniem uwagi na obiekty nie spełniające wymagań sanitarnych;
- działania wynikające z zadań Prezydenta Miasta Rzeszowa i Starostę Rzeszowskiego;
- realizację wymagań rozporządzeń, dyrektyw dotyczących dostosowania sprawowanego nadzoru sanitarnego do wymogów prawa Unii Europejskiej;
- podnoszenie kwalifikacji i skuteczności działania personelu;
- szkolenie pracowników w zakresie działalności struktur Unii Europejskiej zajmujących się ochroną zdrowia publicznego;
- utrzymanie systemu jakości działalności kontrolnej w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w dotychczasowym zakresie;
- ocenianie okresowe pracowników w ramach doskonalenia systemu zarządzania i zapewnienia właściwego nadzoru nad personelem;
- oszczędną gospodarkę środkami finansowymi.

Równocześnie Dyrektor Stacji deklaruje:

- zapewnienie środków finansowych na realizację celów jakościowych w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie;
- zachowanie poufności wyników kontroli i badań oraz ochronę danych dotyczących klientów;
- bezstronność i niezależność prowadzenia kontroli sanitarnych i badań;

- stosowanie łącznie z personelem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie zasad opisanych w dokumentacji księgi jakości obowiązującej w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie;
- podnoszenie świadomości personelu co do istoty i ważności działań związanych z realizacją celów systemu jakości;
- zachowanie zgodności z przywoływanymi normami;
- doskonalenie procesów komunikacyjnych z uwzględnieniem komunikacji dotyczącej skuteczności systemu jakości;
- zaangażowanie w procesy ciągłego doskonalenia wdrożonych systemów jakości i ciągłego doskonalenia ich skuteczności.

Cały personel Stacji zna politykę jakości i dokumentację systemu zarządzania oraz zobowiązał się do jej stosowania w swojej codziennej pracy. Pracownicy są świadomi istoty i ważności swoich zadań i tego jak przyczyniają się do osiągania celów systemu zarządzania.

Podstawowym celem działalności Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie jest ochrona zdrowia ludzkiego poprzez działania kontrolne, badawcze, oświatowe, prowadzone w środowisku pracy, zamieszkiwania, wychowania i wypoczynku. Kierunki działań określone są szczegółowo każdego roku i zawarte w tzw. planie zasadniczych przedsięwzięć na dany rok.

Plan zasadniczych przedsięwzięć dla Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie zatwierdzany jest przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie i uzgadniany z Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym. Jest on zbiorem celów jakościowych wymiernych rozliczanych kwartalnie.

Ponadto po przeglądach zarządzania formułowane są ustalenia zawierające mierzalne cele jakościowe na kolejny rok oraz wytyczne i zalecenia dotyczące doskonalenia skuteczności wdrożonych systemów.

Pod pojęciem działalności inspekcyjnej należy rozumieć sprawowanie bieżącego i zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przez upoważnionych pracowników Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, przeprowadzających kontrole przestrzegania przepisów higieniczno-sanitarnych i zdrowotnych, jak też prowadzący działalność oświatowo-zdrowotną.

Dokumentacja systemu zarządzania w działalności inspekcyjnej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie obejmuje:

- Księgę Jakości,
- Procedury ogólne systemu jakości,
- Instrukcje ogólne,
- Procedury kontroli/kontrolne/techniczne,
- Instrukcje kontroli/kontrolne.

Pozostałą dokumentację systemu zarządzania stanowią:

- Zarządzenia GIS,
- Zarządzenia PPWIS/ PPIS/ Granicznego Inspektora Sanitarnego,
- Zarządzenia Dyrektora PSSE,
- Statut i Regulamin organizacyjny,
- Regulamin pracy,
- Instrukcje przeciwpożarowe,
- Instrukcje bhp,
- Instrukcje obsługi urządzeń itp.,
- Przepisy prawa,

- Polityka bezstronności PSSE w Rzeszowie,
- Polityka Bezpieczeństwa Informacji PSSE w Rzeszowie,
- DA-06 Polityka dotycząca zapewnienia spójności pomiarowej,
- DAK-07 Akredytacja jednostek inspekcyjnych. Wymagania szczegółowe,
- Normy,
- ILAC-P15:07/2016 Zastosowanie ISO/IEC 17020:2012 w akredytacji jednostek inspekcyjnych,
- Rejestry oprogramowania,
- Rejestry skarg i wniosków, odwołań i zażaleń,
- Zapisy.

W celu utrzymania Systemu Jakości co roku planowane są przez Kierownika Jakości audyty poszczególnych komórek organizacyjnych Stacji, jak i audyt zewnętrzny przeprowadzany przez audytorów powołanych przez Dyrektora Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.

W 2023 roku przeprowadzono dwa audyty wewnętrzne i jeden przeprowadzony przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Rzeszowie. W wyniku przeprowadzonych audytów nie stwierdzono niezgodności oraz negatywnych spostrzeżeń. W ubiegłym roku przeprowadzono także pięć kontroli problemowych w trybie uproszczonym jedna Oddziału Higieny Komunalnej i cztery Oddziału Higieny Dzieci i Młodzieży (w tym dwie kontrole Akcji Zimowej i trzy kontrole Akcji Letniej), kontrolę Archiwum Państwowego w wyniku których również nie odnotowano zaleceń pokontrolnych.

KADRY I FINANSE

Tab. Struktura zatrudnienia w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie w 2023 r.

Oddział/ Sekcja	Liczba zatrudnionych pracowników	Pracownicy z wyższym wykształceniem/ stanowiska	Pracownicy mający ukończone specjalizacje lub studia podyplomowe	Pracownicy ze średnim wykształceniem lub zawodowym
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny, Dyrektor PSSE	1	TAK	TAK	-
Z-ca Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego	1	TAK	TAK	-
Oddział Epidemiologii	11	kierownik – 1 st. asystent – 6 asystent – 2 mł. asystent – 2	10	-
Oddział Higieny Komunalnej	5	kierownik – 1 st. asystent – 3 asystent – 1	5	-
Oddział Higieny Pracy	8	kierownik – 1 st. asystent – 6 mł. asystent – 1	7	-
Oddział Higieny Żywności i Żywienia	15	kierownik – 1 st. asystent – 8 asystent – 5 mł. asystent – 1	14	-
Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży	3	st. asystent – 3	3	-
Sekcja Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego	4	kierownik – 1 st. asystent – 1 mł. asystent – 2	2	-
Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia	3	st. asystent – 1 mł. asystent - 2	1	-
Pozostali pracownicy działalności podstawowej	7/6,75	obsługa prawna – 2 st. informatyk – 1 st. asystent – 1	2	3
Pracownicy administracyjni (sekcja adm., sekcja ekonom.)	7/6,75 etatu	główny księgowy – 1 kierownik – 1 sekcja ekonomiczna – 1 sekcja administracyjna – 2	2	2
Suma:	65	60	48	5

W 2023 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie dysponowała budżetem w kwocie 10 662 545,86 zł.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie w 2023 r. realizowała dwa projekty w ramach środków Unii Europejskiej:

I., „Wzmocnienie nadzoru sanitarno-epidemiologicznego Polski”

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Sfinansowano w ramach reakcji Unii na pandemię COVID-19

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie wraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym wspólnie realizowała projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich „Wzmocnienie nadzoru sanitarno-epidemiologicznego Polski” (Projekt POWR.07.01.00-00-0008/22) w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa VII: „Wsparcie REACT-EU dla obszaru zdrowia”.

Celem projektu było wzmocnienie systemu nadzoru sanitarno-epidemiologicznego Polski poprzez między innymi:

- wzmocnienie potencjału kadrowego jednostek PIS,
- zatrudnienie w organach Inspekcji na terenie całego kraju osób uciekających z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na Ukrainie.

Udział w projekcie pozwolił na dostosowanie się jednostek PIS do sytuacji kryzysowej wywołanej konfliktem zbrojnym na Ukrainie oraz umożliwił aktywizację zawodową osób uciekających z Ukrainy.

W ramach projektu Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie wykorzystwała ze środków Unii Europejskiej ponad 112.000,00 zł .

II., „Wzmocnienie infrastruktury powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w celu zwiększenia efektywności ich działania”

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Sfinansowano w ramach reakcji Unii na pandemię COVID-19

PSSE w Rzeszowie uczestniczyła we wspólnej realizacji projektu pod nazwą „Wzmocnienie infrastruktury powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w celu zwiększenia efektywności ich działania”, realizowanego w ramach osi priorytetowej

XI REACT-EU Działania 11.3 Wspieranie naprawy i odporności systemu ochrony zdrowia Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w zakresie wsparcia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (roboty budowlane, doposażenie, w tym zakup wyrobów medycznych jednorazowego użytku, środków ochrony indywidualnej oraz środków do dezynfekcji). Celem w/w projektu było wzmocnienie infrastruktury 157 stacji sanitarno-epidemiologicznych zlokalizowanych na terenie całego kraju, poprawa funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej po pandemii COVID-19 oraz wzmocnienie jego długofalowej odporności i przygotowanie na potencjalne przyszłe zagrożenia epidemiologiczne.

W ramach w/w projektu były realizowane zadania:

- prace remontowe i zadania budowlane w powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych,
- zakup sprzętu i wyposażenia laboratoryjnego,
- pozostałe zakupy, w tym zakup sprzętu informatycznego i oprogramowania, wyposażenia administracyjno-biurowego oraz socjalno-bytowego,

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie wykonała prace remontowe polegające na:

- wykonaniu wentylacji pomieszczeń archiwum, zamontowanie systemu wentylacji było konieczne w celu zapewnienia właściwej wilgotności i temperatury w pomieszczeniach archiwum zakładowego, stosownie do obowiązujących w tym zakresie wymogów prawnych,
- wykonaniu układu kompensacji mocy biernej hybrydowej, co pozwoliło na wyeliminowanie opłaty za energię bierną,
- zainstalowanie systemu zarządzania energią (SCADA) co umożliwiło monitorowanie, optymalizację i raportowanie zużycia energii, system pełni też funkcję nadzorczą nad systemem kompensacji mocy biernej oraz zarządza energią pochodzącą z fotowoltaiki.

W ramach trzeciego zadania dokonała zakupu niezbędnego wyposażenia administracyjno-biurowego oraz socjalno-bytowego.

Łączna kwota środków wykorzystanych przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Rzeszowie to ponad 233.000,00 zł.

Fot. Pomieszczenie nowego archiwum w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie
35-040 Rzeszów, ul. Dąbrowskiego 79a
e-mail: psse.rzeszow@sanepid.gov.pl, www.psserzeszow.pl